RODICA LIGIA ŞERBAN

Culegere de exerciții

GRAMATICĂ
ŞI
VOCABULAR

PENTRU
EXAMENUL
DE ADMITERE
ÎN LICEE
ŞI ŞCOLI
PROFESIONALE

Scanned with OKEN Scanner

RODICA LIGIA ȘERBAN

Culegere de exerciții

GRAMATICĂ
ȘI
VOCABULAR

PENTRU
EXAMENUL
DE ADMITERE
ÎN LICEE
ȘI ȘCOLI
PROFESIONALE

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Culegerea de exerciții de gramatică și vocabular vine în sprijinul elevilor care se pregătesc pentru proba de verificare a cunoștințelor de limba română pentru admiterea în licee și școli profesionale.

Prin cerințele formulate, ca și prin soluțiile oferite, prin modelele de analiză sintactică și morfologică, prezenta lucrare acoperă întreaga materie de concurs, în conformitate cu Programa de limba și literatura română pentru concursul de admitere în licee și școli profesionale.

Cunoștințele de gramatică, problemele de limbă și de vocabular sunt cuprinse în teste *referitoare la* recunoașterea, identificarea și analiza părților de propoziție, *exprimate prin toate părțile de vorbire posibile, precum și la* fiecare fel de propoziție subordonată *studiată. Sunt, de asemenea, exerciții de* contragere a subordonatelor *în părți de propoziție echivalente și de* dezvoltare *(expansiune)* a părților de propoziție *în subordonate corespunzătoare.*

Nu sunt neglijate adverbele și prepozițiile, locuțiunile adverbiale și cele prepoziționale *(cu forme identice sau asemănătoare)*, diferențierea acestora *în analizele gramaticale.*

Sunt exemplificate diferitele valori morfologice *(și sintactice) ale unor cuvinte, în funcție de context,* construcțiile incidente, corelativele *propozițiilor subordonate circumstanțiale, precum și* problemele de vocabular *studiate.*

Problemele mai dificile sau incomplet tratate în manualele școlare sunt clarificate prin exemple și exerciții, excluzându-se confuziile în analiza gramaticală.

Culegerea este un instrument teoretic și practic pe care îl recomandăm și candidaților la admiterea în facultățile unde se susțin probe la limba română.

Rodica Ligia Șerban

Scanned with OKEN Scanner

COMPENDIU

I. PROPOZIȚIA ȘI FRAZA

Propoziția este *o comunicare cu un* (singur) *predicat.*

Propozițiile pot fi clasificate după diferite criterii:

a) *după structură* (alcătuire) — *simple*
— *dezvoltate*

Ex. S-a scuturat mesteacănul. — propoziție simplă
Din cauza vântului s-a scuturat mesteacănul din fața casei mele. — propoziție dezvoltată

b) *după forma* (afirmativă sau negativă) a predicatului
— *afirmative*
— *negative*

Ex. Nu aici *se desfășoară* examenul. — afirmativă
Examenul *nu se desfășoară* aici. — negativă

Fii atent: Dacă este negată oricare parte de propoziție (complement circumstanțial de loc, în ex. dat), dar *predicatul e la forma afirmativă*, propoziția este *afirmativă.*

c) *după înțeles* (vezi TESTUL 11)

d) *după scopul* comunicării — *enunțiative*
— *interogative*

Scanned with OKEN Scanner

Propozițiile enunțiative — exclamative sau neexclamative — se clasifică în:

— *propriu-zise;* Trec anii de școală.

— *optative;* Aș fi participat la concurs.
(modul condițional-optativ)

— *imperative;* Să mergeți neapărat la Predeal.
(conjunctivul are valoare de imperativ)

Propozițiile interogative — exclamative sau neexclamative — se clasifică în:

— *propriu-zise;* Cine nu ascultă sfatul mamei?

— *optative;* Ați veni în această tabără?
(modul condițional-optativ)

Fraza este *o comunicare alcătuită din mai multe propoziții* aflate în raporturi sintactice de coordonare sau de coordonare și subordonare.

(Pentru exemple și explicații, vezi TESTELE 1, 8, 11 și, în continuare, capitolele II și III).

II. CORESPONDENȚA DINTRE PROPOZIȚIE ȘI FRAZĂ, DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE

Să pornim de la câteva exemple:

a) Citesc cu plăcere *o carte.*
Citesc cu plăcere *ce mi-ai recomandat.*
o carte — complement direct (ce citesc?)
ce mi-ai recomandat — propoziție subordonată completivă directă (ce citesc?)

b) *Seara* am poposit la o stână.
Când s-a înserat am poposit la o stână.
seara — complement circumstanțial de timp (când am poposit?)
când s-a înserat — propoziție subordonată circumstanțială de timp (când am poposit?)

c) Muzeul a fost *foarte interesant.*
Muzeul a fost *cum îmi imaginasem.*
foarte interesant — nume predicativ (cum a fost muzeul?)
cum îmi imaginasem — propoziție subordonată predicativă (cum a fost muzeul?)

(Găsești explicații și precizări în TESTUL 12).

Scanned with OKEN Scanner

d) Copiii înşişi au stabilit locul *de popas.*
Copiii înşişi au stabilit locul *unde vor poposi.*
de popas — atribut substantival prepoziţional (care loc?)
unde vor poposi — propoziţie subordonată atributivă (care loc?)
e) Ele însele au stabilit *locul* de popas.
Ele însele au stabilit *unde vor poposi.*
locul — complement direct (ce au stabilit?)
unde vor poposi — propoziţie subordonată completivă directă (ce au stabilit?)

Desigur, exemplele ar putea continua şi pentru alte părţi de propoziţie, respectiv pentru celelalte subordonate. Asemenea exemple vor fi întâlnite în cuprinsul lucrării.

Nu uita, deci, că:

1. propoziţiile subordonate îndeplinesc în frază rolul sintactic pe care într-o propoziţie îl îndeplinesc părţile de propoziţie, fie principale, fie secundare, cu două deosebiri:
   a) propoziţia predicativă nu corespunde predicatului, ci numelui predicativ;
   b) subiectul şi predicatul sunt părţi principale de propoziţie, în vreme ce subiectiva şi predicativa sunt propoziţii secundare.
2. propoziţiile subordonate răspund la aceleaşi întrebări ca şi părţile de propoziţie pe care le echivalează (cărora le corespund);
3. denumirea subordonatelor: atributivă, completivă directă, circumstanţială de timp etc. derivă de la numele părţii de propoziţie căreia îi corespund: atribut, complement direct, complement circumstanţial de timp etc. Această corespondenţă permite efectuarea celor două transformări, *contragerea* şi *expansiunea.*
(Vezi TESTELE 3, 5, 6, 15 ş.a.)

III. RAPORTURILE SINTACTICE ÎN PROPOZIŢIE ŞI FRAZĂ EXPRIMATE PRIN CUVINTE DE LEGĂTURĂ (elemente de relaţie, elemente joncţionale). COORDONAREA ŞI SUBORDONAREA

A. COORDONAREA

● *În propoziţie — raportul sintactic dintre cuvinte cu aceeaşi funcţie* se exprimă prin *conjuncţii coordonatoare.* (Vezi TESTUL 32)

Scanned with OKEN Scanner

● *În frază — raportul sintactic dintre propoziții de același fel*, ambele *principale* sau ambele *subordonate*, de același fel,

se exprimă prin *conjuncții coordonatoare* — aceleași care apar și în propoziție

Ex. A sosit toamna, / *iar* păsările călătoare și-au luat zborul spre țările calde. /

1 — P.P. 2 — P.P.

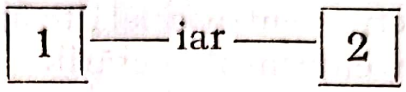

Îmi place / s-o privesc / *și* s-o ascult /

1 — P.P. 2 — P.S. subiectivă 3 — P. S. subiectivă

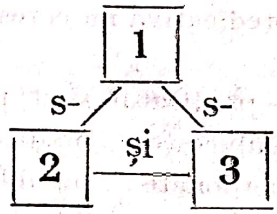

Învață / cum poate / *și* când are timp. /

1 — P. P. 2 — P. S. circumstanțială de mod 3 — P. S. circumstanțială de timp

Observă că pot fi în raport de coordonare și subordonate de tipuri diferite.

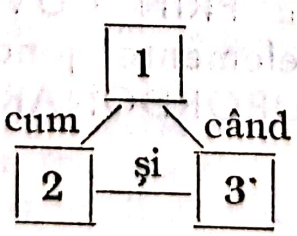

Pentru explicații, precizări, ca și pentru *coordonarea dintre o parte de propoziție și o propoziție*, vezi TESTUL 8.

B. SUBORDONAREA

● *În propoziție* — raportul sintactic dintre o parte secundară de propoziție și termenul ei regent

se exprimă prin *prepoziții* și *locuțiuni prepoziționale.* (Pentru lămuriri suplimentare, exemple etc., vezi TESTELE 1, 2, 3, 14 ș.a.)

Ex.: „*Pe* copii *la* sânul vostru
Alintați-i *cu*-acest cânt..."

(Iuliu Roșca Dormidont)

Substantivele precedate de prepoziții: copii, sânul, cânt *sunt complemente.*

„Aici e altceva: e sentimentul *de* comuniune recunoscătoare *cu* natura, comuniune *în* viață, și *în* moarte, ... e optimismul unui om care se simte o parte *din* natură."

(G. Ibrăileanu)

Substantivele precedate de prepoziții: comuniune, natură, viață, moarte, natură *sunt atribute.*

● *În frază* — raportul sintactic dintre o propoziție subordonată și propoziția regentă (în care se află termenul regent).

se exprimă prin *conjuncții* și *locuțiuni conjuncționale subordonatoare*, pronume sau adjective pronominale relative ori nehotărâte: *care, cine, ce, cât, oricare, oricine, orice* etc. și adverbe relative ori nehotărâte: *unde, când, cum, încotro, cât, oricând, oricum* etc.

(Pentru exemple, precizări, explicații, vezi TESTELE 1, 15, 18, 24, 25, 33, 49)

Ex.: „*Când*[1] dădu peste moșul / *ce*[2] întindea cârlige, / se făcu foc de supărare[3] / *și*[4] începu / *să*[5] țipe la el / *să* le ia de acolo..."[6] /

(Fănuș Neagu)

Adverbul relativ *când* introduce propoziția 1 (subordonată circumstanțială de timp), subordonând-o față de propozițiile 3 și 4; pronumele relativ *ce* subordonează propoziția 2 (atributivă) față de 1; conjuncția coordonatoare *și* stabilește raportul de coordonare între propozițiile 3 și 4, principale; *să*, conjuncție subordonatoare, introduce în frază propoziția 5 (subordonată completivă directă), dependentă de 4; *să* subordonează propoziția 6 față de 5;

Scanned with OKEN Scanner

Pentru vizualizarea raporturilor sintactice în frază, facem schema:

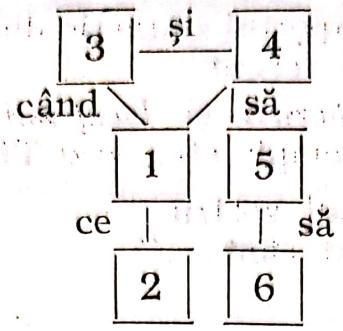

Menționăm că pe linie orizontală, marcând *raportul de coordonare*, putem întâlni numai *conjuncții coordonatoare* (vezi TESTUL 32), iar pe linie verticală, marcând *raportul de subordonare*, putem întâlni cele trei categorii de cuvinte menționate (cuvinte de legătură, elemente joncționale). Juxtapuse apar mai des propozițiile principale, dar, rar, și cele subordonate:

Ex.: Vine, se uită, pleacă.

Ai început o treabă, termin-o. (Dacă ai început...)

Spre deosebire de conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare — doar cuvinte de legătură, atât *pronumele relative, cât și adverbele relative îndeplinesc funcții sintactice în propozițiile pe care le subordonează* și din care fac parte.

Adverbele relative îndeplinesc, *de obicei, funcțiile sintactice de complemente circumstanțiale de mod, de timp, de loc.* (vezi TESTELE 8, 9, 15, 24, 25 ș.a.)

Funcțiile sintactice ale pronumelor relative sunt exemplificate în capitolul următor.

IV. FUNCȚIILE SINTACTICE ALE PRONUMELOR RELATIVE

1. *Subiect* (cazul N).

„Și însă această oaste, în stare așa ticăloasă, e aceea [1] / *ce* a înjosit de atâtea ori trufia Semilunii [2] / ..."

(C. Negruzzi)

2. *Nume predicativ* (cazul N.)

„... soldatul... anunță[1] / că la postul lui a apărut un om[2] / care nu s-a supus somației[3] / și nici n-a spus[4] / *cine*[5] e / și atunci el l-a împușcat.”[6] /

(Marin Preda)

Dar poate apărea și în cazul G.

Toți se întrebau[1] / *a cui*[2] este ideea. /

3. *Atribut* (cazul G.)

„Cu câteva ceasuri mai înainte sosise încă un tânăr plăieș[1] / *al cărui* cal asudat păștea înșeuat troscotul[2] / ce creștea pe lângă ziduri.”[3] /

(C. Negruzzi)

Dar și în Ac. + prepoziție

„Atunci, în loc de o strajă numeroasă, se văzură ieșind șase oameni,[1] / *din care* trei duceau pe umerele lor pe alți trei[2] / ce erau răniți”[3] /

(C. Negruzzi)

4. *Complement direct* (cazul Ac.)

„Cântecul[1] / *ce*-ades ți-l cânt[2] /
Când te-adorm în fapt de seară,[3] /
Puiule, e-un cântec sfânt,
Vechi și simplu, de la țară.”[1] /

(Șt. O. Iosif)

5. *Complement indirect* (cazul Ac. + prepoziție)

„... mâna[1] / *cu care* se ținea de catedră[2] / îi tremura ușor.”[1] /

(Marin Preda)

Dar și în cazul D.

„La Mestecăniș[1], / unde e marea cumpănă a apelor[2], / trec de pe valea Moldovei pe cea a Bistriței[1] / *căreia* acolo toată lumea îi spunea Bistrița aurie[3]...” /

(Geo Bogza)

Sau în cazul G. + prepoziție

„Fiecare împușcătură obora câte unul din vrăjmași și mai ales din ofițeri[1], / *asupra cărora* erau îndreptate flintele lor[2]”. /

(C. Negruzzi)

6. *Complement circumstațial de mod* (cazul Ac. + prepoziție)

„Furia[1] / *cu care* albinele mor pentru apărarea stupului[2] / este imaginea cea mai vie a oamenilor în războaiele dezlănțuite.[1]” /

(Barbu Delavrancea)

7. *Complement circumstanțial de loc* (cazul Ac. + prepoziție)

„Întreaga Lume este un vast Atelier[1] /

În care munca, -ntâiul născut al Providenței,

Cu brațu-i stăpânește peste Pământ și-n Cer[2]”. /

(Vasile Voiculescu)

Dar și în G. + locuțiune prepozițională

„... Rarăul ia parte la viața lor, și ca o inimă puternică și ca o frunte[1] / *în jurul căreia* bat marile aripi ale fanteziei.[2]” /

(Geo Bogza)

8. *Complement circumstațial de timp* (cazul Ac. + prepoziție)

Ne-am împrietenit chiar din ziua[1] / *în care* am sosit în tabără.[2] /

Scanned with OKEN Scanner

9. *Complement circumstanțial de cauză*

„Ce să vă spun eu, / imediat au și venit / să vadă / ce e cu el, / *de ce* e absent la ora / când ar fi trebuit / să fie prezent?" /

(Marin Preda)

10. *Complement circumstanțial de scop*

„... Căci întreb / *la ce*-am începe / să-ncercăm în luptă dreaptă
A turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă?" /

(M. Eminescu)

(Pentru alte exemple, observații, precizări vezi TESTELE 1, 2, 4, 6).

Adjectivele relative îndeplinesc întotdeauna funcția sintactică de *Atribut adjectival* (vezi și TESTELE 4, 18, 35).

V. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

Având în vedere faptul că SUBIECTIVA este prima propoziție subordonată care se predă la clasă și că însușirea ei corectă e necesară nu doar ca scop în sine, ci și pentru diferențierea ei de alte propoziții subordonate cu care se aseamănă sub diferite aspecte, prezentăm schema de predare a acesteia.

A. **Definiție** — propoziția subordonată care *îndeplinește rol de SUBIECT* pe lângă predicatul din propoziția regentă.

B. **Întrebările**: *cine? ce?* (întrebări la care „răspunde" subiectul în propoziție) și *despre cine (ce) se spune că...?* întrebări puse pe lângă predicatul din regentă.

C. **Termen regent:** predicatul din propoziția regentă

D. **Prin ce se exprimă predicatul din propoziția regentă:**

1. *Verbe personale* (se conjugă, schimbându-și forma după persoană, număr) la persoana a III-a, de obicei în proverbe care încep cu *pronumele relative care, cine*:

Cine minte / și *fură*. /

Cine are carte / *are* parte. /

2. *Verbul trebuie*, cu sensul *e necesar*, cu *valoare impersonală*.

Trebuie / să ne grăbim /
Voi / *trebuia* / să veniți de ieri. /

Fii atent: Pronumele voi se încadrează sintactic în propoziția 1 (Voi să veniți)

Nu neglija acordul în număr și persoană dintre predicat și subiect.

3. *Verbul a fi*, cu sensul *a se întâmpla*, cu *valoare impersonală*.

Dacă *va fi* / să plec / te anunț. /
Propoziția este subordonată subiectivă. (Vezi și capitolul VI).

4. *Verbe reflexive*, însoțite de pronumele reflexiv *se*, *cu valoare impersonală*, de tipul: *se zice, se crede, se pare, se spune, se bănuiește, se zvonește, se vede, se precizează* ș.a.

Se crede / că se redeschide biblioteca. /

Fii atent: Majoritatea acestor verbe, la diateza activă, se comportă ca personale, fiind tranzitive și admițând complement direct (subordonată completivă directă)

Vecinul meu *crede* / că va fi o iarnă grea. /
1 — P.P. 2 — P.S. completivă directă

5. *Verbe pasive impersonale*, însoțite de obicei de o formă neaccentuată de pronume personal în cazul D, de tipul: *a-i fi dat, a-i fi sortit, a-i fi menit, a-i fi hărăzit* ș.a.

Ne-*a fost dat* / să trăim vremuri grele. /

I-*a fost menit* / să ajungă împărat. /

Scanned with OKEN Scanner

6. *Expresii verbale impersonale* formate din verbul *a fi* și *un adverb* (care poate fi la un grad de comparație), de tipul: *e bine, era mai rău, e firesc, va fi normal, era necesar* ș.a.

Nu era necesar / să venim și noi. /
1 2

E firesc / să te înscrii la concurs. /
1 2

7. *Adverbe și locuțiuni adverbiale* predicative (care exprimă siguranța sau îndoiala în legătură cu cele afirmate), de tipul: *poate, firește, desigur, de bună seamă* ș.a.

Firește / că ne vom mai întâlni. /
1 2

Poate / să ningă din zi în zi. /
1 2

Fii atent: Asemenea adverbe și locuțiuni *sunt predicative* și urmate de subordonată subiectivă *numai* dacă sunt *urmate de una dintre conjuncțiile subordonatoare:* că, să.
Altfel, sunt adverbe (de mod) obișnuite și îndeplinesc funcția sintactică de complement circumstanțial de mod, ori sunt construcții incidente (ținem seama de punctuație).
Poate ne vom întâlni. (complement circumstanțial de mod)
Ne vom întâlni, *de bună seamă*, și mâine. (construcție incidentă)

8. Alte *verbe impersonale*, fie *reflexive*, fie *active*:
— a se cădea, a se cuveni, a se întâmpla
— a plăcea, a durea, a rămâne ș.a. însoțite de forme neaccentuate (și accentuate) de pronume personale în D. sau Ac.

Noi / *s-ar fi cuvenit* / să fim premiați. /
1 2 1

Nu se cade / să te comporți astfel. /
1 2

Lor le *place* / să picteze. /
1 2

Mă *doare* / că mereu greșești. /
1 2

Verificăm și în cazul acesta *corespondența* dintre propoziție și frază.
I se cuvine *o răsplată*. (subiect)
I se cuvin *felicitări*. (subiect)
Îi plac *desenele* tale.

Scanned with OKEN Scanner

Observă acordul predicat-subiect.

E. Elemente de relație: toate cele trei categorii de cuvinte:

a) *conjuncții subordonatoare:* că, să, dacă

Nu s-a precizat [1] / *dacă* venim și mâine. [2] /

b) *pronume relative:* care, cine, ce (precedate sau nu de prepoziții)

Nu se știe [1] / *cu cine* vom vota. [2] /

c) *adverbe relative:* unde, când, cum, încotro (precedate sau nu de prepoziții)

S-a descoperit îndată [1] / *încotro* au plecat. [2] /

Se bănuia [1] / *pe unde* s-a strecurat șoricelul. [2] /

F. Topica: De obicei, subordonata subiectivă urmează după regenta ei, dar poate sta și înaintea acesteia — vezi punctul D, 1.

G. Punctuația: Indiferent de locul față de regentă, subordonata SUBIECTIVĂ **nu** se desparte prin virgulă de aceasta.

CARACTERISTICI ALE SUBORDONATEI SUBIECTIVE ȘI ALE REGENTEI EI

a) Observăm în cele opt situații date la punctul D că *predicatul regent* al subiectivei are întotdeauna *valoare impersonală.*

Aceasta înseamnă:

— *în privința formei* — doar formă pentru *persoana a III-a, singular*

— *în privința conținutul,* a *sensului* — acțiunea nu este atribuită unei persoane, nu presupune un autor.

b) *În regenta subiectivei nu este subiect* (nici inclus, nici subînțeles)

c) *Predicatul regent* poate fi *verbal* (punctul D 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8), dar și *nominal* (punctul D 6).

d) Amintim și faptul că *poate apărea o subordonată subiectivă pe lângă un verb impersonal, la mod nepersonal* (nepredicativ):

Am făcut asta *plăcându-mi* [1] / să te necăjesc. [2] /

1 — P. P.

2 — P. S. subiectivă (plăcându-mi [1])

Scanned with OKEN Scanner

S-a îmbrăcat gros *părându-i-se* / că e frig. /
1 2
1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă (părându-i-se)
1
De fapt, şi subiectul poate apărea în asemenea situaţii:
Încetând *ploaia*, am ieşit la joacă.

Ţinând seama de caracteristicile specificate, de cele opt situaţii arătate la punctul D, putem înlătura orice confuzie cu subordonatele completivă directă, predicativă sau oricare alta, mai ales dacă *studiem cu atenţie* testele care conţin fraze cu subordonate subiective, precum şi capitolul următor.

VI. CÂTEVA PRECIZĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU IDENTIFICAREA SUBORDONATELOR

Voi, elevii, sunteţi obişnuiţi din clasele mici să identificaţi părţile de propoziţie după *întrebări:*

cine?... = subiect; *ce face?...* = predicat etc.

Nu uitaţi: aceste întrebări trebuie să fie adresate strict unui *termen regent* (şi nu întregii propoziţii), cu excepţia situaţiilor în care apar subordonate concesive şi consecutive. (Vezi punctul C).

În identificarea subordonatelor, pe lângă întrebare, important este să ţinem seama de:

A. CALITATEA ACESTUI TERMEN REGENT:

1. *verb copulativ* (predicat nominal incomplet) *pentru subordonata predicativă*

Ex.: Hotărârea *a fost* / să plecăm imediat. /
1 2

Regenta are subiect exprimat (Vezi precizările referitoare la subordonata predicativă la TESTUL 12).

2. *verb* (expresie) *impersonal*(ă) (predicat verbal sau nominal) *pentru subordonata subiectivă*

Ex.: *Se vede* [1] / că iar *a început* [2] / să plouă. [3] /
1 — P. P. 2 — P. S. subiectivă, 3 — P. S. subiectivă
Predicatele din regentele 1 și 2 *sunt verbale.*

Nu-i firesc [1] / să așteptăm atâta. [2] /
1 — P. P. 2 — P. S. subiectivă
Predicatul din regentă *e nominal.*
Regenta nu are subiect (Vezi capitolul V)

3. *verb tranzitiv* (predicat numai verbal) *pentru subordonata completivă directă*

Ex.: Mi-*a cerut* [1] / să spun adevărul. [2] /
Regenta are subiect, fie exprimat, fie inclus sau subînțeles.
Ca și subordonata subiectivă (vezi Caracteristici ale subordonatei subiective, punctul d pag. 16) sau de alt tip, și propoziția subordonată completivă directă poate avea termen regent un verb la mod nepersonal.

Ex.: Începu *a povesti* [1] / cum s-au petrecut evenimentele. [2] /
(infinitiv)

A plecat *văzând* [1] / că nimeni nu-i dă atenție. [2] / (gerunziu)

Mai aveau *de întrebat* [1] / cine le va fi ghid. [2] / (supin)

4. *verb intranzitiv* (predicat verbal sau nominal) pentru subordonata completivă indirectă

Ex.: *Mă îndoiesc* [1] / că vom ajunge la timp. [2] / (predicat verbal)

Ele *păreau sigure* [1] / că vor cuceri locul I. [2] / (predicat nominal)
Regenta are subiect.

B. APARTENENȚA MORFOLOGICĂ A TERMENULUI REGENT

1. *verb, adverb* sau *adjectiv* — pentru subordonatele completivă directă, indirectă, circumstanțiale de mod, timp, loc, cauză, scop, condițională, concesivă și consecutivă.

Ex.: Vorbeau *mai repede* [1] / decât îmi închipuisem [2] / (adverb)

Lumina era *puternică* [1] / de nu te puteai uita la ea. [2] / (adjectiv)
(Pentru termen regent *verb*, vezi exemplele de la punctele A3 și 4.)

Scanned with OKEN Scanner

2. *substantiv* sau substitut de substantiv — *pronume, numeral* — pentru subordonata atributivă

Ex.: L-am recunoscut *pe acela*[1] / care venea în frunte.[2] / (pronume)

Cătălin și Mircea sunt *cei doi*[1] / care pleacă în expediție.[2] / (numeral)

(Vezi TESTUL 6.)

C. ELEMENTUL JONCȚIONAL SPECIFIC + ÎNTREBAREA ADRESATĂ ÎNTREGII PROPOZIȚII REGENTE, PENTRU SUBORDONATELE CONCESIVĂ ȘI CONSECUTIVĂ

Ex.: *Deși*[1] vremea era total nefavorabilă /, avionul a decolat la ora fixată.[2] /

1 — P. S. circumstanțială concesivă 2 — P. P.

În ciuda cărui fapt a decolat la ora fixată?

Locuțiunile conjuncționale: *măcar că, măcar să, chiar dacă, cu toate că* au același înțeles cu *conjuncția specifică DEȘI.*

„Și[1] / *oricât*[2] ar fi vrut / să-și ascundă adevăratul gând,[3] / bătrânul tot era silit, în urmă,[1] / să mărturisească[4] / ce vrea[5] / și să vorbească deslușit.[6] /"

(*I. Agârbiceanu*)

1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială concesivă (...) 1
3— P. S. completivă directă (ar fi vrut) 2
4 — P. S. completivă indirectă (era silit) 1
5 — P. S. completivă directă (să mărturisească) 4
6 — P. S. completivă indirectă (era silit) 1

(Vezi și TESTUL 23 și capitolul VIII)

Ex.: Vorbea așa de încet[1] / *încât*[2] abia o auzeai. /

1 — P. P.
2 — P. S. consecutivă

Care este urmarea faptului că vorbea așa de încet?

Celelalte elemente joncționale: *de, că, să, ca ... să, de să* (popular) au același sens cu *conjuncția specifică încât.*

Scanned with OKEN Scanner

„Acum femeia simțea [1] / că singurul sprijin [2] / ce-i rămăsese [3] / era calul àsta mare, alb, slab [2] / *de să*-i numeri toate oasele [4]." /

(I. Agârbiceanu)

(Vezi TESTUL 14 și capitolul VIII.)

În *regenta consecutivei* este exprimată (sau numai subînțeleasă) întotdeauna o idee *de calitate sau cantitate* deosebite.

A nins [1] / de s-au înzăpezit drumurile [2] /.

Presupune: A nins atâta de mult, de tare, încât...

VII. COMPLEMENTE ȘI SUBORDONATE CARE RĂSPUND LA INTREBAREA DE CE?

La întrebarea *de ce?* răspund trei complemente și, respectiv, trei subordonate: complementul indirect, complementul circumstanțial de cauză și complementul circumstanțial de scop.

Pentru un plus de siguranță în identificarea lor corectă:

a) *dublăm întrebarea* de ce? cu: *din ce cauză?* pentru complementul circumstanțial (sau subordonata) de cauză, și *cu ce scop?* pentru complementul circumstanțial (sau subordonata) de scop.

b) ținem seama că, *pe plan temporal, cauza este anterioară* efectului, iar *scopul este ulterior* unei acțiuni. Această situare în plan temporal este mai evidentă în frază, chiar dacă verbele din regentă și subordonată au același timp gramatical.

Ex.: 1) Am venit [1] / pentru că m-ai chemat [2]. /

1 — P. P.

2 — P. S. circumstanțială de cauză

De ce? *din ce cauză* am venit?

Deși ambele predicate se exprimă prin verbe la același timp — perfectul compus, *întâi are loc acțiunea din subordonată* (m-ai chemat) și apoi cea din regentă (am venit).

2) Vin [1] / să învățăm împreună [2]. /

1 — P. P.

2 — P. S. circumstanțială de scop

De ce? *cu ce scop* vin?

Scanned with OKEN Scanner

Deşi ambele predicate se exprimă prin verbe la acelaşi timp — prezent —, întâi are loc acţiunea din regentă (vin) şi apoi cea din subordonată (învăţăm), care exprimă scopul efectuării primei acţiuni.

c) tot în frază, înlocuim cu conjuncţia *fiindcă — specifică subordonatei cauzale* — elementul de legătură (conjuncţia, de regulă) al subordonatei, fără a modifica forma verbului prin care se exprimă predicatul acesteia (modul, timpul).

De observaţiile făcute putem ţine seama şi în cazul complementelor (mai puţin punctul c)), astfel că vom rămâne la întrebarea *de ce?* numai pentru complementul indirect:

Tremură de frig. — complement circumstanţial de cauză

Se teme de frig. — complement indirect

S-a îmbolnăvit de friguri. — complement indirect (cauza e înţepătura ţânţarului...)

Se pregăteşte pentru a reuşi la concurs. — complement circumstanţial de scop

Mă pregătesc / să dau ochii cu ea. — propoziţie subordonată completivă indirectă. Arată de ce mă pregătesc (de ceva), nici cauza, nici scopul acţiunii.

Studiază cu atenţie frazele care conţin subordonate din cele trei tipuri, prezente în teste.

VIII. CORELATIVE ALE PROPOZIŢIILOR SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE

Corelativele *sunt cuvinte, de obicei adverbe, care apar în regentele subordonatelor circumstanţiale şi accentuează caracteristica subordonatelor, caracteristică legată de mod, timp, loc, cauză, scop, condiţie, concesie, consecinţă.*

1. *Corelative ale subordonatei circumstanţiale de mod:*

— *adverbe:* aşa ... cum
aşa ... precum
atât ... cât
cu atât ... cu cât
pe atât ... pe cât

Ex.: **Aşa** am făcut, / *cum* mi-ai spus. /
1 2

Cu cât mergea mai repede, / **cu atât** respira mai greu. /
1 2

Scanned with OKEN Scanner

— *adverbe la comparativ de superioritate* cărora le corespunde ca element de relaţie locuţiunea conjuncţională *decât să*

mai bine ...
mai curând ... } decât să
mai degrabă ...

Corelativele din această categorie sunt legate de circumstanţialele de mod comparative.

Ex.: „*Decât să* mă dezbar de ea /[1]
Mai bine-aprind tot satul" /[2]

(G. Coşbuc)

Fii atent: De obicei, corelativele stau la începutul propoziţiei regente. Ele pot sta şi la sfârşitul acesteia, alături de relativul lor. În această situaţie, cele două elemente — corelativul şi relativul — ori se despart:

Ex.: Filmul s-a terminat **aşa,**[1] / *precum* ai prevăzut.[2] /, — ori se iau împreună ca element de relaţie:

Ex.: Au alergat din răsputeri,[1] / **atât cât** i-au ţinut picioarele.[2] /

(Vezi TESTUL 38)

2. *Corelative ale subordonatei circumstanţiale de timp:*
— *adverbe:*
atunci ... când
îndată ... cum

Ex.: **Atunci**[1] am plecat de acasă /, *când*[2] mi-ai telefonat. /

Cum[1] a încetat ploaia, / **îndată**[2] am ieşit la joacă. /

3. *Corelative ale subordonatei circumstanţiale de loc:*
— *adverbe:*
acolo ... unde
de pe acolo ... de (pe) unde
până acolo ... până unde

Ex.: **Acolo**[1] te-am căutat, / *unde*[2] credeam / că te[3] afli. /

Am trecut **pe acolo,**[1] / *pe unde*[2] am poposit atunci. /

Scanned with OKEN Scanner

4. *Corelative ale subordonatei cauzale:*
— *locuțiunea adverbială:*
pentru asta (aia) ... fiindcă
de (pentru) aceea ... pentru că

Ex.: **De aceea** mă doare capul, / *pentru că* am stat în frig. /
(Vezi TESTUL 20)

5. *Corelative ale subordonatei circumstanțiale de scop:*
— *adverbe și locuțiuni adverbiale:*
anume ... ca să
înadins ... să
într-adins ... pentru ca să
de aceea ... ca să

Ex.: Am plecat **anume** / *să* nu te întâlnesc. /

Ți-am adus romanul **într-adins** / *ca să*-l citești în tren /.

6. *Corelative ale subordonatei condiționale:*
— *adverbe:*
dacă ... apoi
în caz că ... atunci

Ex.: *Dacă* insiști, / **apoi** să știi / că vin. /

În caz că nu răspund la telefon, / **atunci** caută-mă la serviciu. /

7. *Corelative ale subordonatei concesive:*

Fii atent: Corelativele acestei subordonate sunt în același timp mijloace de verificare a ei. (Vezi capitolul VI și TESTUL 23)

— *adverbe:*
tot ... deși
totuși ... măcar că, cu toate că etc.

Ex.: **Tot** am întârziat, / *măcar că* m-am grăbit din răsputeri. /

Scanned with OKEN Scanner

8. *Corelative ale subordonatei consecutive:*
— *adverbe și locuțiuni adverbiale:*
așa fel ... de
în așa fel ... încât
în așa măsură ... încât
astfel ... de

Ex.: **În așa fel** se poartă, / *încât* nu-o recunosc. /
Vorbește **astfel,** / *de* nu pricep nimic./

Fii atent: Uneori, și în cazul subordonatei consecutive elementul corelativ se ia împreună cu conjuncția subordonatoare consecutivă: astfel încât, așa încât, așa că.

Ex.: A cântat la vioară fără greșeală, / **astfel** *încât* a fost îndelung aplaudată. /

N-ai venit la timp, / **așa** *încât* nu te-am mai așteptat. /

IX. CÂTEVA OBSERVAȚII LEGATE DE CAZUL ȘI FUNCȚIILE SINTACTICE ALE CUVINTELOR

a) Cuvinte care stau într-un anumit caz prin *funcția sintactică*:
— subiectul în nominativ: Răsare *soarele*.
(Nu ne propunem acum și aici să analizăm abaterile de tipul:
Ai casei *plecaseră*. **Ai lui** *au sosit* mai târziu.
Cu toții *erau plecați*.)
— complementul direct în acuzativ: Admirăm *peisajul*.

b) Cuvinte al căror caz este dat de *funcția sintactică și întrebare*:
— atributul substantival genitival (în genitiv):
Scriu cu stiloul *surorii* mele. (*al cui* stilou?)
— complementul indirect în dativ:
I-am cerut *mamei* alfabetarul. (*cui* am cerut?)

c) Cuvinte care stau într-un anumit caz datorită *prepoziției*:
— complementele indirect și circumstanțial

Scanned with OKEN Scanner

în — G. S-a repezit *asupra băiatului.*
D. A reuşit *graţie conştiinciozităţii.*
Ac. A vorbit *cu ei despre expresiile* poetice.

— atributele substantival sau pronominal

în — G. O fascinau planările *deasupra munţilor.*
D. Reuşita *mulţumită lui* n-o satisfăcea.
Ac. Azi a avut loc discuţia *cu ei despre excursie.*

d) Cuvinte care stau într-un anumit caz datorită *acordului cu termenul regent*:

— atributul adjectival

în
N. *Aceste două* eleve *harnice* au luat premiul I.
Ac. Mi-a împrumutat *câteva* cărţi *luate* de la bibliotecă.
D. Datorită teilor *înfloriţi* e aşa de plăcut în parc.
G. Cărţile *nici unui* copil nu sunt noi.
V. „Ce-ţi doresc eu ţie, *dulce* Românie...”

(M. Eminescu)

Atenţie: Pentru cuvintele precedate de prepoziţie, cazul este indicat exclusiv de aceasta. Ca urmare, stau în acelaşi caz cuvinte cu funcţii sintactice diferite, dacă sunt precedate de aceeaşi prepoziţie.

Ex.: A cheltuit o grămadă *de bani.* (atribut)
Discută mereu *de bani.* (complement indirect)
Casa era *de bani.* (nume predicativ)

Substantivul *bani* precedat de prepoziţia *de* este în cazul Ac. în toate exemplele de mai sus.

(Vezi şi exemplele de la punctul c)

X. DIATEZA VERBULUI

Diateza este forma verbului care arată raportul dintre *acţiunea* exprimată de verb, *autorul acestei* acţiuni şi *subiectul* propoziţiei.

a) De cele mai multe ori, autorul acţiunii unui verb este *subiectul propoziţiei.* Deci, subiectul propoziţiei face, *efectuează acţiunea,* este *activ*:

Copiii aleargă. Florile cresc. Ei desenează.

Scanned with OKEN Scanner

b) În alte cazuri, *subiectul propoziției* (vorbim de cel gramatical, în cazul N.) *nu este autorul acțiunii* verbului-predicat, *nu el o efectuează*, ci o *suportă*, el este *pasiv*. Acțiunea are alt autor, în afara subiectului.

Copiii sunt îngrijiți de bunici. Florile sunt udate de elevii de serviciu. Desenele erau efectuate de copii. Autorii acțiunilor exprimate de verbele *a îngriji, a uda, a efectua* sunt *bunicii, elevii, copiii*.

Toate aceste substantive care indică autorul acțiunilor arătate sunt în cazul Ac., precedat de prepoziție: *de (de către)*.

c) În alte situații, *subiectul propoziției este și autorul acțiunii verbului-predicat* (ca în cazul *a*), care este *însoțit de o formă neaccentuată de pronume reflexiv în D. sau Ac.*, indicând aceeași persoană cu subiectul — autor al acțiunii verbului.

Copiii se gândesc la vacanță. Florile se ofilesc repede. Ei și-au închipuit altfel întâlnirea.

În explicarea raportului dintre cei trei factori „implicați" în diateză, vom folosi scheme și simboluri:

S = subiect

V = verb

O = obiect

[ ] = autorul acțiunii verbului

a) *Diateza activă*

Copiii *îngrijesc* florile.

Acțiunea verbului, dacă acesta este tranzitiv, poate trece asupra unui complement direct.

[S] ⟶ V ⟶ O O, în exemplul dat (Copiii îngrijesc florile), este complement direct.

Sunt însă la diateza activă și verbe intranzitive: Copiii aleargă.

b) *Diateza pasivă*

Florile *sunt îngrijite* de elevi.

Subiectul gramatical *florile* este pasiv, doar „suportă" acțiunea făcută de elevi. Substantivul *elevi* este subiect logic, autor al acțiunii verbului la diateza pasivă.

S ⟵ V ⟵ [O] O, în exemplul dat, este complement de agent, autor al acțiunii verbului *a îngriji*.

Scanned with OKEN Scanner

c) *Diateza reflexivă*

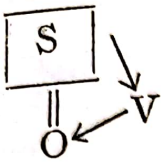

O, în acest exemplu, este pronume reflexiv, fără funcție sintactică, indicând aceeași persoană cu subiectul — autor al acțiunii verbului, „marcă" a diatezei reflexive.

Între S și O am pus semnul egalității.

INDICI DE RECUNOAȘTERE

a) *Diateza activă* — (doar verbul)

b) *Diateza pasivă*

1. Verbul *a fi* care indică modul, timpul, persoana și numărul verbului la diateza pasivă.

2. verbul propriu-zis care apare la *participiul acordat* în gen și număr cu subiectul.

3. *complementul de agent* care indică autorul acțiunii verbului la diateza pasivă (cazul Ac. + prepoziția *de, de către*), care poate fi exprimat sau subînțeles.

Ex.: Bunurile au fost împărțite.

c) *Diateza reflexivă* — 1. *pronumele reflexiv*, formă neaccentuată în D. sau Ac. (vezi O, diateza reflexivă)

Se consideră că *sunt la diateza reflexivă* doar verbele însoțite de pronume reflexiv, formă neaccentuată, care nu poate fi înlocuit printr-un substantiv sau un pronume în același caz. În general, asemenea verbe indică acțiuni „interioare" și „interiorizate": *se gândește, se teme, se zbuciumă, își imaginează, își închipuie* etc. (vezi TESTUL 6). Verbele care presupun acțiuni „exterioare": *a se îmbrăca, a se spăla* etc., dar și altele: *a se plimba, a se pregăti*, în care pronumele reflexiv poate fi înlocuit prin substantiv sau pronume, nu sunt considerate a fi la diateza reflexivă.

Mă îmbrac; dar: *Îmbrac copilul*
O îmbrac pe Laura.

La fel: mă plimb, plimb copilul (îl plimb, o plimb etc.)

Nu ne propunem să arătăm valori ale verbelor însoțite de pronumele reflexive (reflexiv propriu-zis, de reciprocitate, cu sens pasiv etc.)

Personal, optăm pentru admiterea ca predicate exprimate prin verbe la diateza reflexivă și, deci, pentru sublinierea pronumelui reflexiv în predicat, ori de câte ori au aceeași persoană.

2. *Subiectul, verbul-predicat și pronumele reflexiv.*

Scanned with OKEN Scanner

Eu mă pregătesc de plecare.

pers. I nr. sing. | pers. I nr. sing. | pers. I nr. sing.

Spre deosebire de: *Mama mă pregătește* de plecare.

ea, a III-a nr. sing. | pers. I nr. sing. | pers. a III-a nr. sing.

Evident, în asemenea caz, trebuie să disociem predicatul de complementul direct. Nu neglijăm *dativul posesiv*, atribut pronominal.

Reținem ca important faptul că verbele la *diateza pasivă formează predicat verbal* (Vezi TESTELE 5, 7, 9).

Fii atent: Pentru a nu confunda predicatul verbal exprimat prin verb la diateza pasivă cu cel nominal, al cărui nume predicativ este exprimat prin verb la participiu, ține cont de indicii de recunoaștere menționați. Dacă ți se cer exemple de propoziții cu predicatul nominal având numele predicativ exprimat prin verb la participiu, pentru a nu greși confundându-l cu cel verbal la diateza pasivă, ai la îndemână două posibilități:

1. apelezi la alt verb copulativ decât *a fi*,

PR.N.

Copilul **pare obosit.**

PR. N.

Publicația a devenit cunoscută.

știind că *în alcătuirea diatezei pasive intră numai verbul a fi.*

2. dai exemple de acțiuni care exprimă fenomene din natură, care nu presupun un subiect logic — autor al acțiunii verbelor (deci un complement de agent).

PR. N.

Copacii **sunt înmuguriți.**

PR. N.

Câmpiile erau înverzite.

Scanned with OKEN Scanner

XI. VALORILE VERBULUI *A FI* IN PROPOZIȚIE ȘI FRAZĂ

Dată fiind frecvența mare a verbului *a fi*, valorile lui diferite — predicativ, copulativ, auxiliar — și importanța sesizării acestor valori în analiza corectă a propoziției, ca și a frazelor, exemplificăm aceste valori:

- *În propoziție*, verbul *a fi* poate apărea ca:
  = *predicativ*, formând *pr. verbal*
  Ex.: Ea **este** în camera de alături.
  = *copulativ*, formând *pr. nominal*
  Ex.: Vremea **este frumoasă.**
  = *auxiliar*, intrând în alcătuirea unor *moduri și timpuri compuse*
  Ex.: Noi **am fi participat** la concurs.
  am fi participat = modul condițional-optativ, timpul perfect.
  (Pentru precizări privind *verbele auxiliare* ori *modurile și timpurile compuse*, vezi TESTUL 45).
  = *auxiliar* la *diateza pasivă*
  Ex.: Aparatul **era construit** de o echipă specială.
  OBS.:
  Numai în această situație (punctul 4) verbul *a fi* este unic. Auxiliare (punctul 3) mai sunt și *a avea* și *a vrea* (vezi TESTUL 45). Copulative (punctul 2) sunt și mai multe: a deveni, a părea, a rămâne, a ajunge etc. (vezi TESTUL 34).
- *În frază*, poate apărea în următoarele situații:
  = *predicativ*, formând *predicat verbal*, cu *valoare impersonală*, urmat de *subordonată subiectivă*

  Ex.: Când a fost[1] / să pleci[2] / te-am ajutat.[3] /
  1 — P. S. circumstanțială de timp (te-am ajutat) 3
  2 — P. S. subiectivă (a fost) 1
  3 — P. P.
  = *copulativ*, formând *predicat nominal incomplet*, urmat de *subordonată predicativă*

  Vacanța aceasta a **fost**[1] / cum mi-**am dorit-o**[2] /.
  1 — P. P.
  2 — P. S. predicativă (a fost) 1
  = *copulativ + nume predicativ*, formând *predicat nominal*, urmat mai frecvent de *subordonată completivă indirectă*:

Ex.: Copiii **sunt siguri** (1) / că **vor reuși** (2) /

1 — P. P.

2 — P. S. completivă indirectă (sunt siguri) 1

Copiii sunt siguri *de reușită*. (complement indirect)

sau de o *subordonată subiectivă:*

Ex.: **Este greu** (1) / **să urci** spre cabana... (2) /

1 — P. P.

2 — P. S. subiectivă (este greu) 1.

Este greu *urcușul* spre cabană.

Observație:

Evident, pot urma și alte tipuri de subordonate, vrem însă să atragem atenția asupra faptului că *acest verb (a fi)* nu este *niciodată tranzitiv* (nici singur, nici în locuțiuni, expresii, fie că este predicat verbal sau formează predicat nominal), *nu este urmat*, deci, *nici de complement direct, nici de propoziție subordonată completivă directă.*

XII. CUVINTE ȘI CONSTRUCȚII INCIDENTE

A. *Construcții incidente* apar cel mai frecvent în textele care cuprind dialog și *conțin comentariul autorului, o explicație suplimentară, o precizare.*

B. *Acestea nu au nici o legătură sintactică cu fraza* după care (sau în interiorul căreia) apar. Unitatea frazei nu este influențată de cuvântul sau construcția incidentă, după cum și construcția incidentă, dacă este o frază, se analizează ca atare (ca oricare dintre frazele întâlnite în teste).

C. *Incidente pot fi:*

a) *cuvinte* (verbe sau adverbe):

Ex.: Aș veni și eu, *firește*, și v-aș fi de ajutor.

Nu pot — *adăugă* — să înțeleg ce vrei.

b) *propoziții simple:*

Ex.: „După câte pot să-mi închipui eu, *zise ofițerul*, nu s-a renunțat la paza rafinăriilor..." (M. Preda)

Scanned with OKEN Scanner

c) *propoziții dezvoltate:*

Ex.: „Bătrânii ajung o vreme rea, *șopti oșteanul la urechea lui Mihu*, când nu înțeleg nimica..."

(M. Sadoveanu)

d) *fraze formate din propoziții principale:* (simple sau dezvoltate)

Ex.: „Te-ai făcut palid, *zise ea și-i puse mâna pe frunte*".

(D. R. Popescu)

e) *fraze formate din propoziții principale și subordonate:*

Ex.: „Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră! *zice Zaharia lui Gâtlan, plin de năduf, după ce-am ieșit la drum, afară*".

(I. Creangă)

D. *Construcțiile incidente* pot fi *izolate prin virgule, linioare de demarcație* sau *paranteze* (Vezi și TESTELE 45, 46).

XIII. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL POSESIV

Spre deosebire de toate celelalte pronume, care apar ca substitute ale unui substantiv, pronumele posesiv înlocuiește atât substantivul — nume al posesorului, cât și pe acela care denumește un obiect posedat.

Într-un exemplu ca: Televizorul vecinului s-a defectat, *televizorul* reprezintă *obiectul posedat*, iar vecinul este *posesorul*. Cele două substantive pot fi înlocuite prin pronumele posesiv al său: *Al său* s-a defectat. Forma *al său* ne indică *un posesor de persoana a III-a* și *un obiect posedat de genul masculin sau neutru*. Să analizăm alte forme:

Ai mei au plecat la meci.

Forma *ai mei* indică un posesor de persoana I și mai multe obiecte posedate de genul masculin. (frații, prietenii).

Să ne referim la alte forme:

a *noastră* — *posesor:* mai mulți, de persoana I; **obiect posedat:** unul (singur), de genul feminin

al *tău* — *posesor:* unul, de persoana a II-a; **obiect posedat:** unul, de genul masculin sau neutru

ale *sale* — *posesor:* unul, de persoana a III-a; **obiect posedat:** mai multe, de genul feminin sau neutru

Scanned with OKEN Scanner

Din cele două forme (cuvinte) care intră în alcătuirea pronumelui posesiv, recunoaştem articolul posesiv (genitival) : al, a ai, ale. Vedem din „schemă" că cealaltă formă : *noastră, tău, sale, se referă la posesor arătând numărul şi persoana acestuia.*

Astfel : *noastră* indică mai mulţi posesori, de persoana I
tău — un singur posesor, de persoana a II-a
sale — un singur posesor, de persoana a III-a

în timp ce *articolul posesiv (genitival) se referă la obiectul posedat* şi ne arată *numărul şi genul acestuia :*

a — un obiect posedat, de genul feminin
al — un obiect posedat, de genul masculin (neutru)
ale — mai multe obiecte posedate, de genul feminin (neutru)

Aşadar, o analiză corectă şi completă a pronumelui posesiv trebuie să ţină seama de numărul şi persoana posesorului, cât şi de numărul şi genul obiectului posedat şi, evident, de funcţia sintactică în propoziţie.

Am discutat *cu ai tăi.* (complement indirect)

Ai mei sunt plecaţi la ţară. (subiect)

Formele pronumelui posesiv care arată mai multe obiecte posedate : *ai mei, ai tăi, ai săi, ai noştri* (şi, mai rar : *ale mele, ale tale, ale sale* sau *ale noastre, ale voastre*) pot apărea la *cazurile G.—D. cu formele : alor mei, alor tăi, alor săi, alor noştri, alor voştri* (şi, mai rar : *alor mele, alor tale, alor sale* sau *alor noastre, alor voastre*).

Ţin seama de părerea *alor tăi.* (atribut)

Mai frecvent în vorbire apare *adjectivul pronominal posesiv* care *înlocuieşte numai posesorul şi stă pe lângă substantivul-obiect posedat :*

Televizorul *său* s-a defectat.
Prietenii *mei* au plecat la meci.
Am discutat cu părinţii *tăi.*
Fraţii *mei* sunt plecaţi la ţară.
Ţin seama de părerea colegilor *tăi.*

Adjectivul posesiv, ca toate adjectivele pronominale, are *funcţia sintactică de atribut adjectival* şi *se acordă* cu substantivul determinat *în gen, număr şi caz.* Vom analiza astfel :

Am discutat *cu ai tăi.*

cu ai tăi — complement indirect exprimat prin pronume posesiv care înlocuieşte (arată) un posesor de persoana a II-a şi mai multe obiecte posedate, de genul masculin, cazul Ac. + prepoziţia *cu*

Am discutat cu părinţii *tăi.*

Scanned with OKEN Scanner

tăi — atribut adjectival exprimat prin adjectiv posesiv care arată (înlocuieşte) un posesor de persoana a II-a *şi* are genul masculin, numărul plural, cazul Ac.

„Nu purta grijă de capul *nostru*, domnule. Gândiţi mai bine la *al vostru*."

(C. Negruzzi)

nostru — atribut adjectival exprimat prin adjectiv posesiv care arată mai mulţi posesori de persoana I *şi* are genul masculin, numărul singular, cazul Ac.

la al vostru — complement indirect exprimat prin pronume posesiv care arată mai mulţi posesori de persoana a II-a *şi* un obiect posedat, de genul neutru, cazul Ac. + prepoziţia *la*

(Vezi TESTUL 37, cu observaţii şi exemple privind *reapariţia articolului posesiv în forma adjectivului posesiv*).

În exprimarea relaţiei de posesie *în cazul unui posesor de persoana a III-a* (fratele său, sora sa, părinţii săi etc.) pot apărea, pe lângă formele *adjectivului posesiv* notate, şi formele *pronumelui personal* de persoana a III-a, pentru cazul G. (fratele lui, sora ei, părinţii lui sau ei).

Formele pronumelui personal, spre deosebire de adjectivul posesiv, indică şi genul posesorului: cartea lui — masculin; caietul ei — feminin;

Deosebirile dintre cele două forme sunt în primul rând de ordin morfologic şi *parţial de ordin sintactic*. Să se compare:

Vocea *sa* vibra de emoţie.

sa — *atribut adjectival* exprimat prin *adjectiv posesiv* care arată un posesor de persoana a III-a *şi* are genul feminin, numărul singular, *cazul N*.

cu: Vocea *lui* vibra de emoţie.

lui — atribut *pronominal* exprimat *prin pronume personal*, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, *cazul G*.

În cazul *mai multor posesori de persoana a III-a*, se foloseşte *numai forma pronumelui personal pentru genitiv* — lor.

Glasul lor răsună cu voioşie.

(Vezi analizate adjective posesive şi pronume posesive şi personale în TESTELE 1, 4, 6, 17 ş.a.)

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE ANALIZATE

TEST 1

Se dă textul:

„Patria mea e poporul acesta
În mijlocul căruia am răsărit,
Ca o trestie subțire, ca un plop mai apoi
Și-am ajuns la bătrânețe stejar."

(Z. Stancu)

CERINȚE:

● Identificați **predicatele** și precizați **felul** lor:
e poporul — predicat nominal
am răsărit — predicat verbal
am ajuns stejar — predicat nominal

Verbul *a ajunge* este copulativ, are sensul *a deveni* (verb întotdeauna copulativ). Formează deci predicatul nominal împreună cu substantivul *stejar*.

Acest verb poate fi și predicativ, formând predicat verbal, cu sensul *a sosi* (verb predicativ). (Vezi TESTUL 30).

● Delimitați **propozițiile** și indicați **felul** fiecăreia:
Transcriem textul:

Patria mea e poporul acesta /
1

Scanned with OKEN Scanner

| În mijlocul căruia | am răsărit,

Ca o trestie subțire, ca un plop mai apoi[2] /

| Și |-am ajuns la bătrânețe stejar.[3] /

Atenție: Marcăm elementele joncționale, încadrând pronumele relativ *căruia* împreună cu locuțiunea prepozițională *în mijlocul.*

Pronumele relative și adverbele relative, ca și *conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare introduc în frază propoziții subordonate.* (Vezi *Compendiu,* capitolele III și IV.)

Când sunt precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale, acestea se marchează împreună.

În stabilirea felului propozițiilor, *reține* faptul că *două propoziții subordonate de același fel,* aflate *în raport de coordonare, pot avea exprimat elementul joncțional subordonator numai la prima propoziție,* dar *subînțeles la cea de a doua.*

Astfel:

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (poporul) 1
3 — P. S. atributivă (poporul) 1

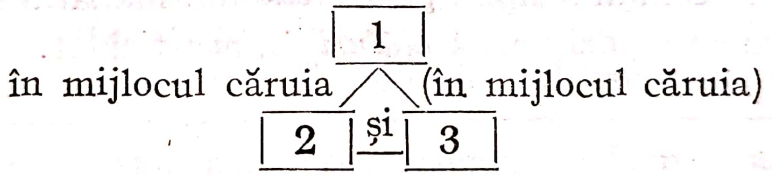

● Analizați sintactic și morfologic **pronumele** și **adjectivele** din text.

mea — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, care înlocuiește un posesor de persoana I *și* are genul feminin, numărul singular, cazul N. (patria) (Vezi *Compendiu,* capitolul XIII)

aceasta — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, genul neutru, numărul singular, cazul N. (poporul)

în mijlocul căruia — complement circumstanțial de loc exprimat prin pronume relativ, cazul G. + locuțiune prepozițională *în mijlocul*

Scanned with OKEN Scanner

subțire — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu o terminație, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., gradul pozitiv (trestie)

Amintește-ți că adjectivele sunt propriu-zise (arată însușiri ale obiectelor denumite de substanțe — trestie subțire) și pronominale (provenite din pronume, în situația în care acestea nu înlocuiesc, ci însoțesc și determină substantive). Adjectivele pronominale îndeplinesc întotdeauna funcția sintactică de atribut adjectival și se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz, ca și adjectivele propriu-zise)

● Formulați două propoziții care să conțină: una, o *locuțiune adverbială de timp* și alta — un *substantiv precedat de o locuțiune prepozițională*; precizați funcția lor sintactică.

Trecea *din când în când* pe la noi.

din când în când — complement circumstanțial de timp exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

Ea locuiește *alături de școală*. (lângă școală)

alături de școală — complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac. + locuțiune prepozițională *alături de*, nearticulat.

Nu neglija! *Locuțiunile sunt grupuri de cuvinte cu valoarea unei părți de vorbire. Numele locuțiunii* este același cu al părții de vorbire pe care o echivalează: verbală, adverbială, substantivală, adjectivală, prepozițională, conjuncțională etc. Din punct de vedere *sintactic*, ca *și* sub aspect *morfologic, locuțiunea se comportă ca și partea de vorbire căreia îi corespunde.*

Locuțiunile prepoziționale care cer cazul Ac. sunt formate, de obicei, dintr-un *adverb* și o prepoziție care cere cazul Ac.: *împreună cu, alături de, (de) dincolo de, (în) afară de, dincoace de, în sus de* ș.a.

Alte observații, precizări, exemple privind locuțiunile prepoziționale și adverbiale — în TESTELE 2, 5, 14.

Scanned with OKEN Scanner

TEST 2

Se dă textul:

„Numai cine nu socoate iubirea de țară drept o datorie e în stare să se laude cu ea".

(G. Topîrceanu)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și precizați **felul** lor;

nu socoate — predicat verbal
e în stare — predicat nominal
să se laude — predicat verbal

● Delimitați **propozițiile** și indicați **felul** fiecăreia:

| Numai cine | nu socoate iubirea de țară drept o datorie[1] / e în stare[2] / | să | se laude cu ea.[3] /

1 — P. S. subiectivă (e în stare) **2**
2 — P. P.
3 — P. S. completivă indirectă (e în stare) **2**

Verbul *a fi* nu e niciodată tranzitiv, nu admite complement direct, nici subordonată completivă directă.

(Vezi *Compendiu*, capitolul XI).

● Analizați sintactic și morfologic **substantivele** și **pronumele** din text;

cine — subiect exprimat prin pronume relativ, cazul N.

iubirea — complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., articol hotărât *a*.

de țară — atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, singular, cazul Ac. + prepoziția *de*, nearticulat.

drept o datorie — complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, singular, cazul Ac. + prepoziția *drept*, articol nehotărât *o*

(Pentru valorile morfologice ale cuvântului *drept*, vezi TESTUL 14).

cu ea — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, feminin, singular, cazul Ac. + prepoziția *cu*, formă accentuată.

Scanned with OKEN Scanner

● Daţi un exemplu de **locuţiune adverbială** într-o propoziţie, pe care s-o puteţi transforma în **locuţiune prepoziţională**. Analizaţi sintactic şi morfologic cele două exemple.

Am străbătut pădurea *de-a lungul*.

de-a lungul — complement circumstanţial de mod (loc) exprimat prin locuţiune adverbială de mod (loc)

De-a lungul malului crescuseră sălcii pletoase.

de-a lungul malului — complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv, comun, simplu, neutru, singular, cazul G. + locuţiunea prepoziţională *de-a lungul*, articol hotărât *lui*.

Reţine că: a) Unele locuţiuni adverbiale au aceeaşi formă cu *locuţiunile prepoziţionale care cer cazul G.*: de-a lungul, de-a latul, în stânga, în dreapta ş.a.

Le deosebim ţinând cont de caracteristicile morfo-sintactice ale părţilor de vorbire pe care le echivalează, adverb şi, respectiv, *prepoziţie*:

— *adverbul* îndeplineşte funcţie sintactică, se subordonează unui termen regent ca parte secundară de propoziţie, fiind de obicei complement circumstanţial, dar şi atribut. (Vezi TESTUL 29). Fac excepţie adverbele care intră în alcătuirea unor grade de comparaţie, atât la adjective, cât şi la adverbe. (Vezi TESTUL 16).

— *prepoziţia* nu îndeplineşte niciodată funcţie sintactică de parte de propoziţie, ea apare întotdeauna în faţa unui cuvânt (cum arată şi numele ei: pre-poziţie) care îndeplineşte funcţie sintactică şi căruia îi dirijează, îi impune un anumit caz, G., D. sau Ac. (Vezi TESTUL 3).

b) alte locuţiuni adverbiale, spre deosebire de cele menţionate la punctul a), au formă nearticulată: în faţă, în dos, în mijloc, în sus, în jos ş.a., deosebindu-le şi prin aceasta de locuţiunile prepoziţionale: în faţa, în dosul, în mijlocul, în susul, în josul ş.a care se termină întotdeauna în articol hotărât: *l, le, a*.

Observaţia se referă numai la formă să nu se înţeleagă cumva că locuţiunea prepoziţională este articulată cu articol hotărât.

Intrând în sală, ne-am aşezat *în faţă*. (C. C. loc, locuţiune adverbială)

Maşina s-a oprit *în faţa blocului*. (C. C. loc, substantiv comun ... cazul G. + locuţiunea prepoziţională *în faţa*.

Scanned with OKEN Scanner

TEST 3

Se dă exemplul:

„Mugurașul dezmierdat de căldura soarelui începu a se umfla de bucurie..."

(S. Mehedinți)

CERINȚE:

● *Transformați modurile nepersonale* ale verbelor în moduri personale;

dezmierdat (participiu) — dezmierda (indicativ)
a se umfla (infinitiv) — să se umfle (conjunctiv)

● Faceți analiza frazei obținute, după procedeul convenit;

Mugurașul[1] / pe care îl dezmierda căldura soarelui[2] / începu[1] / să se umfle de bucurie[3] /

dezmierda — predicat verbal
începu — predicat verbal
să se umfle — predicat verbal

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (mugurașul) 1
3 — P. S. completivă directă (începu) 1

Fii atent: *Transformarea modurilor nepersonale ale verbelor în moduri personale duce la apariția unor predicate, deci a unor propoziții.*

Apar, de asemenea, elemente joncționale subordonatoare: pronumele relativ *care* și conjuncția *să*, în exemplul dat.

Ca regulă generală, *propozițiile subordonate care apar îndeplinesc în frază aceeași funcție sintactică pe care o îndeplineau în propoziție formele verbale la moduri nepersonale.*

dezmierdat — atribut adjectival
a se umfla — complement direct

Echivalența de funcție sintactică, întrebare, termen regent apare cu claritate. (Vezi *Compendiu*, capitolul II).

Scanned with OKEN Scanner

● Daţi exemple de **prepoziţii care cer cazurile G., D. şi Ac.,**;

G: asupra, deasupra, contra, împotriva, înaintea, înapoia

D: datorită, graţie, mulţumită, conform, potrivit, contrar, asemenea

Ac.: la, în, de, pe, cu, din, sub, peste, către, dintre, despre, de lângă, de sub, printre

● Alcătuiţi o propoziţie cu un **pronume în cazul D.** şi precizaţi-i funcţia sintactică.

Datorită alor noştri am devenit cunoscuţi.

datorită alor noştri — complement indirect.

● Alcătuiţi fraze în care conjuncţia **dacă** să introducă diferite subordonate. Precizaţi felul fiecăreia.

a) *Dacă* vine / înseamnă / că nu e supărată. — subiectivă

b) Întrebarea era / *dacă* venim şi mâine. — predicativă

c) Discutam cu toţii problema / *dacă* vom câştiga meciul. — atributivă

d) Tu m-ai întrebat / *dacă* merg la munte. — completivă directă

e) Nu-şi aduceau aminte / *dacă* fuseseră şi ei anunţaţi. — completivă indirectă

f) *Dacă* vii repede / plecăm împreună. — condiţională

g) *Dacă* tot ai venit, / ia loc la masă! — cauzală

TEST 4

Se dă textul:

„Ştie numai bunul Dumnezeu cu cât sânge ne-am plătit noi pământul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumuseţile şi bogăţiile lui, scump pentru faptele măreţe şi înălţătoare care s-au petrecut pe el."

(Al. Vlahuţă)

CERINŢE:

● Indicaţi **predicatele** şi **felul lor**;

ştie — predicat verbal

am plătit — predicat verbal

s-au petrecut — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Dlimitați **propozițiile** și arătați **felul** fiecăreia ;

Știe numai bunul Dumnezeu / [1] cu cât / sânge ne-am plătit noi pământul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare / [2] care / [3] s-au petrecut pe el. /

1 — P. P.
2 — P. S. completivă directă (știe) 1
3 — P. S. atributivă (faptele) 2

● Precizați funcția sintactică, partea de vorbire și cazul **pronumelor** și **adjectivelor** din text.

bunul — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul N.
cât — atribut adjectival, adjectiv pronominal relativ, cazul Ac.
ne — atribut pronominal, pronume reflexiv, cazul D. (dativ posesiv) (Vezi TESTELE 12, 17, 28)
noi — subiect, pronume personal, cazul N.
aceasta — atribut adjectival, adjectiv pronominal demonstrativ, de apropiere cazul Ac.
scump — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
tuturor — atribut adjectival, adjectiv pronominal nehotărât, cazul D.
lui — atribut pronominal, pronume personal, cazul G.
măreție (și înălțătoare) — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
care — subiect, pronume relativ, cazul N.
pe el — complement circumstanțial de loc, pronume personal, cazul Ac.

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *înalt*: înalt, înăltuț, **înălticel**, înălțișor, înălțime, (a) înălța, înălțare, (a) reînălța, reînălțare, înălțat, înălțător.

● Alcătuiți enunțuri cu **formele verbului** din familia alcătuită, **la modurile nepersonale** și precizați-le funcția sintactică ;

a) Constructorii mai aveau *de înălțat* două blocuri. (complement direct, modul supin)
b) Pasiunea copilului era *de a înălța* zmeul. (nume predicativ, modul infinitiv)
c) Priveam cu bucurie drapelul *înălțat*. (atribut adjectiva , mod u darticipiu
d) Cei de pe chei ne făceau semne *înălțându*-și brațele. (complement circumstanțial de mod, modul gerunziu)

Scanned with OKEN Scanner

TEST 5

Se dă textul:

„Odihnească-n pace gloriosul Ştefan, că n-au fost apuse-n deşert cuvintele mândre şi-nţelepte pe care ni le-a lăsat cu limbă de moarte".

(Al. Vlahuţă)

CERINŢE:

● Indicaţi **predicatele** şi arătaţi **felul** lor:

odihneasoă — predicat verbal

n-au fost spuse — predicat verbal

a lăsat — predicat verbal

● Delimitaţi **propoziţiile** şi indicaţi-le **felul**:

Odihnească-n pace gloriosul Ştefan,[1]/ că n-au fost spuse-n deşert cuvintele mândre şi-nţelepte[2]/ pe care ni le-a lăsat cu limbă de moarte.[3]/

1 — P. P.

2 — P. S. circumstanţială de cauză (odihnească) 1

3 — P. S. atributivă (cuvintele) 2

(Vezi *Compendiu*, capitolul VII.)

● Scoateţi **locuţiunile** din text, precizaţi **felul** lor şi **funcţia sintactică**;

în deşert — locuţiune adverbială de mod, complement circumstanţial de mod

cu limbă de moarte — locuţiune adverbială de mod, complement circumstanţial de mod

● Precizaţi funcţia sintactică, felul şi cazul fiecărui **pronume**;

pe care — complement direct, pronume relativ, cazul Ac.

ni — complement indirect, pronume personal, cazul D.

le — complement direct, pronume personal, cazul Ac.

Scanned with OKEN Scanner

Nu uita că: Este o caracteristică a limbii române *anticiparea sau reluarea complementului direct* (cazul Ac.) și *a celui indirect* (cazul D.) exprimate prin substantive sau pronume, *prin forme neaccentuate ale pronumelui personal.*

Este cazul pronumelui *le* care-l reia pe *pe care,* din propoziția 3.

Deci, exprimări corecte sunt:

I-am chemat *pe toți* aici. (și nu: Am chemat pe toți)

Pe colega mea am invitat-*o*. (și nu: Pe colega mea am invitat)

Tuturor le-am acordat atenție (și nu: Tuturor am acordat atenție)

I-am cerut *mamei* părerea (și nu: Am cerut mamei părerea).

● Găsiți câte un **sinonim** și un **antonim** pentru fiecare din cuvintele: *pace, glorios, mândru* (frumos), *mândru* (demn);

pace — liniște — război
glorios — victorios — înfrânt
mândru — frumos — urât
mândru — demn — umil

TEST 6

Se dă textul:

„Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în voinicia și puterea de mai înainte."

(Al. Vlahuță)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor:

se va îndura — predicat verbal
va ridica — predicat verbal
va așeza — predicat verbal

● Delimitați **propozițiile** și precizați **felul** lor:

Domnul părinților voștri | însă | se va îndura de lacrimile slugilor sale / 1 | și | va ridica dintre voi pe cineva / 2 | carele | 3 va așeza iarăși pe urmașii voștri în voinicia și puterea de mai înainte./

Scanned with OKEN Scanner

1 — P. P.
2 — P. P.
3 — P. S. atributivă (cineva)

Fii atent la verbele însoțite de forme neaccentuate de pronume reflexiv. Le subliniem împreună cu verbul-predicat, ca marcă a diatezei reflexive, dacă verbul nu există (sau nu se întrebuințează) neînsoțit de pronume: a se teme, a se zbuciuma, a-și închipui ș.a., sau dacă fără pronumele reflexiv verbul are alt înțeles: a îndura — a se îndura, a uita — a se uita, a preface — a se preface, a petrece — a se petrece — ș.a. (Vezi *Compendiu*, capitolul X).

● Precizați **funcția sintactică, partea de vorbire** și cazul **cuvintelor în G. și Ac.**

părinților — atribut substantival, substantiv comun, cazul G.
voștri — atribut adjectival, adjectiv posesiv, cazul G.
de lacrimile — complement indirect, substantiv comun, cazul Ac., + prep.
slugilor — atribut substantival, substantiv comun, cazul G.
sale — atribut adjectival, adjectiv pronominal posesiv, cazul G.
dintre voi — complement circumstanțial de loc, pronume personal, caz Ac. + prepoziție
pe cineva — complement direct, pronume nehotărât, cazul Ac.+ prepoziție
pe urmașii — complement direct, substantiv comun, cazul Ac. + prepoziție
voștri — atribut adjectival, adjectiv posesiv, cazul Ac.
în voinicia (și puterea) — complement circumstanțial de mod, substantiv comun, cazul Ac. + prepoziție

Amintește-ți că *adjectivele pronominale se acordă cu substantivul regent în gen, număr și caz.* (Vezi TESTUL 1.).
Același regim îl au și adjectivele posesive, deși toate răspund la una din întrebările cazului G.: al cui? a cui? ai cui? ale cui?
Observă că *propoziția subordonată atributivă*. a treia din frază, *are ca termen regent un pronume*, un *substitut al substantivului*. Referitor la importanța termenului regent, vezi *Compendiu*, capitolul VI.

Scanned with OKEN Scanner

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *putere*:
puternic, (a) împuternici, împuternicire, împuternicit, reîmputernicire.

● Alcătuiți enunțuri cu **un substantiv în Ac., complement indirect, un adjectiv în N., nume predicativ și un participiu în G., atribut.**
Aceia discutau *despre* puterea neobișnuită a puiului de urs. (complement indirect, cazul Ac. + prepoziție)
El era *foarte puternic*. (nume predicativ, cazul N.)
Sosirea oamenilor *împuterniciți* cu elucidarea cazului ne-a fost de mare folos. (atribut adjectival, cazul G).

● Precizați **funcția sintactică** și **felul adverbelor** din text.
iarăși — complement circumstanțial de mod, adverb de mod
de mai înainte — atribut adverbial, adverb de timp

TEST 7

Se dă textul:

„Multe din locurile frumoase pe care le-am văzut îmi revin acum... și parcă mă dojenesc, unele că n-am spus destul, altele că n-am spus nimic de ele".

(Al. Vlahuță)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;
am văzut — predicat verbal
revin — predicat verbal
dojenesc — predicat verbal
n-am spus — predicat verbal
n-am spus — predicat verbal

● Delimitați **propozițiile** și arătați **felul** lor;

Multe din locurile frumoase/[1] pe care[2] le-am văzut/ îmi revin acum/[1] și[3] parcă mă dojenesc,/ unele/[4] că[5] n-am spus destul,/ altele/[6] că[7] n-am spus nimic de ele./

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (locurile) 1
3 — P. P.

Scanned with OKEN Scanner

4 — P. P.
5 — P. S. circumstanţială de cauză (mă dojenesc) 4
6 — P. P.
7 — P. S. circumstantială de cauză (mă dojenesc) 6

Atenţie! *Propoziţiile* **4** *şi* **6** *au predicatul subînţeles,* (mă) *dojenesc.*
Au exprimat numai subiectul, *unele* şi, respectiv, *altele*. Ne obligă la această delimitare a propoziţiilor, cu subînţelegerea predicatului (mă) *dojenesc*, (de fapt reluarea lui), nu doar firescul, logica exprimării, „... Multe din locurile frumoase ... mă dojenesc, unele (mă dojenesc) să n-am spus destul, altele (mă dojenesc) *că* n-am spus nimic despre ele", ci şi virgula, care altfel ar apărea între predicat (e vorba de predicatul din propoziţia 3) şi subiect, situaţie inacceptabilă, mai ales în acest caz, când subiectul din propoziţia 3 este subînţeles, *multe*. *Acordă*, deci, *atenţia cuvenită semnelor de punctuaţie*: subiectul nu se desparte niciodată de predicat când sunt alăturate, indiferent de locul subiectului faţă de predicat.

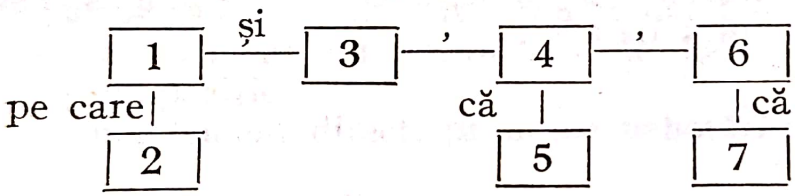

● Analizaţi sintactic şi morfologic **substantivele** şi **pronumele** din text;

multe — subiect exprimat prin pronume nehotărât, genul (feminin) neutru, numărul plural, cazul N.

din locurile — atribut substantival (prepoziţional) exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac. + prepoziţia *din*, articol hotărât *le*

pe care — complement direct exprimat prin pronume relativ, cazul Ac. + prepoziţia *pe*

le — complement direct (reluat, vezi TESTUL 5, obs. pag. 43) exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., formă neaccentuată

îmi — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată.

mă — complement direct exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, cazul Ac., formă neaccentuată

Scanned with OKEN Scanner

unele (altele) — subiect exprimat prin pronume nehotărât, genul neutru (feminin), numărul plural, cazul N.

nimic — complement direct exprimat prin pronume negativ, cazul Ac.

de ele — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul plural, cazul Ac. + prep. *de*

● Alcătuiți două propoziții, una cu **predicat nominal** având **numele predicativ** exprimat prin **verb la participiu** și alta cu **predicat verbal** exprimat prin verb **la diateza pasivă.**

Grâul *este încolțit.* (predicat nominal)
Rolul *fusese interpretat* cu mult talent. (predicat verbal)
(Pentru explicații, precizări vezi *Compendiu,* capitolul X.)

● Faceți **analiza sintactică și morfologică a celor două predicate;**

este încolțit — predicat nominal exprimat prin verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, diateza activă *și* nume predicativ exprimat prin verb la participiu, genul neutru, numărul singular, cazul N.

fusese interpretat — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea I, modul indicativ, timpul mai mult ca perfect, persoana a III-a, singular, diateza pasivă

Nu pierde din vedere: *Numai verbele **tranzitive** pot apărea la diateza pasivă.* Indicăm „schema desfășurată" a *ordinii de analiză a predicatului.* Exemplificăm cu diateza pasivă pentru a evita erorile care atât de frecvent apar în asemenea analize.

fusese interpretat

1. *predicativ* (sau copulativ)
2. *tranzitiv* (sau intranzitiv)
3. *conjugarea* I (sau a II-a etc.)
4. *modul* indicativ (sau conjunctiv, condițional-optativ, imperativ)
5. *timpul* mai mult ca perfect (sau prezent etc.)
6. *persoana* a III-a (sau I, a II-a)
7. *numărul* singular (sau plural)
8. *diateza* pasivă (sau activă, reflexivă)

(Vezi și TESTUL 9).

Scanned with OKEN Scanner

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *farmec* și scrieți propoziții cu: a — *substantiv*, în Ac. (complement de mod);
b — *adjectiv* în G. (atribut); c — *participiu* în N.; *verb la indicativ*, din familia lexicală alcătuită;

farmec, *fermecat, fermecător, fermecătură, a fermeca, fermecare*

a — Bătrânul spunea poveștile *cu un farmec* aparte.
b — Ne-am așezat cortul în apropierea cascadei *fermecătoare*.
c — În fața noastră apăru deodată pădurea *fermecată*.
d — Copiii ne *fermecaseră* cu glasurile lor.

TEST 8

Se dă textul:

„Într-un loc, unde pe vremuri fusese o deplină pustietate, un întreg amurg... am stat și am privit — și numai cu greu m-am dezlipit de acolo, făgăduindu-mi să revin- — câteva dealuri terasate, plantate cu viță de vie."

(G. Bogza)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul lor**;
fusese — predicat verbal
am stat — predicat verbal
am privit — predicat verbal
m-am dezlipit — predicat verbal
să revin — predicat verbal

● Delimitați **propozițiile** indicând **felul** fiecăreia;

Într-un loc,[1] / unde / pe vremuri fusese o deplină pustietate,[2] / un întreg amurg... am stat[1] / și / am privit[3] / și / numai cu greu m-am dezlipit de acolo, făgăduindu-mi[4] / să / revin,[5] / câteva dealuri terasate, plantate cu viță de vie[3] /.

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (un loc) 1
3 — P. P.

Scanned with OKEN Scanner

4 — P. P.
5 — P. S. completivă directă (făgăduind) 4

Atenție! Propoziția 2 se subordonează termenului regent *un loc*, și nu verbului — predicat *am stat*. Ca regulă generală, nu răspund cu propoziția subordonată la o întrebare, dacă există parte de propoziție care răspunde la acea întrebare. Concret: Unde am stat? și răspund cu complementul circumstanțial de loc *într-un loc*, și nu cu subordonata, *unde pe vremuri fusese o deplină pustietate*.

Există asemenea cazuri când, într-o frază, la aceeași întrebare răspunde și o parte de propoziție — principală sau secundară — și o propoziție subordonată de același fel.

Ex.: Călătorea *cu avionul, cu trenul* | și | | *cu ce* | *putea.*

Cu ce călătorea?

Călătorea *cu avionul, cu trenul* | și | | *cu ce* | *putea.*

În asemenea situații se stabilește un raport sintactic de *coordonare între o parte de propoziție și o propoziție* (adică le putem lega prin conjuncție coordonatoare).

Alte exemple: Strânge-ți repede *cărțile, caietele* | și | | *ce* | *mai ai pe birou.*

Au participat la concurs *Ana, Maria* | și | | *cine* | *a mai dorit.*

Vedem, deci, coordonare între complement indirect și subordonată completivă indirectă, între complement direct și o subordonată completivă directă și între subiect și o subordonată subiectivă.

● Precizați funcția și cazul **substantivelor** din text;

într-un loc — complement circumstanțial de loc, cazul Ac. + prepoziție

pe vremuri — complement circumstanțial de timp, cazul Ac. + prepoziție (locuțiune adverbială).

o pustietate — subiect, cazul N.

un amurg — complement circumstanțial de timp, cazul Ac.

dealuri — complement direct, cazul Ac.

cu viță de vie — complement indirect, cazul Ac. + prepoziție

● Precizați **modul și timpul verbelor**;

fusese — indicativ, mai mult ca perfect

am stat, am privit, m-am dezlipit — indicativ, perfectul compus

Scanned with OKEN Scanner

făgăduind — gerunziu
să revin — conjunctiv, prezent
terasate, plantate — participiu

● *Noțiuni de vocabular* — definiți și arătați *structura acestuia.*

— arătați câteva caracteristici ale cuvintelor aparținând celor două compartimente.

Vocabularul sau lexicul unei limbi cuprinde totalitatea cuvintelor din acea limbă.

În vocabularul limbii se disting, prin anumite caracteristici, două compartimente: vocabularul fundamental numit și fondul principal lexical și masa vocabularului.

Cuvintele care fac parte din *vocabularul fundamental se caracterizează prin*:

— denumesc noțiunile cele mai importante, fără ele comunicarea nu se poate realiza;
— sunt cunoscute și întrebuințate de toți vorbitorii limbii;
— au o vechime mare în limbă și o mare stabilitate;
— datorită vechimii, stabilității și frecvenței în vorbire, ele intră în locuțiuni și expresii;
— dau naștere la derivate și compuse.

Cuvintele care fac parte *din vocabularul fundamental denumesc:*

— obiecte de strictă necesitate omului;
— părți ale corpului omenesc;
— diferite alimente;
— păsări și animale domestice;
— unii arbori și fructele lor;
— culori;
— zilele săptămânii;
— grade de rudenie;
— unele părți de vorbire: pronume, verbe, numerale etc.

Cuvintele care fac parte *din masa vocabularului se clasifică*, după *vechimea* lor, *sfera vieții sociale* în care sunt cunoscute ori *aria de răspândire, în mai multe categorii:*

— arhaisme și istorisme;
— neologisme;
— termeni științifici și tehnici,
— termeni argotici și elemente de jargon;
— regionalisme și provincialisme.

(Definiția și trăsăturile lor, precum și exemple de asemenea cuvinte se găsesc nu numai în prima parte a manualului de gramatică (cl. a VIII-a), ci și în o serie de articole apărute în revista *Limba și literatura română, pentru elevi*).

(Vezi TESTUL 18).

Scanned with OKEN Scanner

TEST 9

Se dă textul:

„Clădirile care acum acoperă ţărmul mării, fiind multora prilej de încântare, de mult le-am visat, de pe când nimeni nu se gândea la ele, plăcându-mi chiar să-mi închipui că eu aş fi arhitectul."

(G. Bogza)

CERINŢE:

● Indicaţi **predicatele** şi **felul lor**:
acoperă — predicat verbal
am visat — predicat verbal
nu se gândea — predicat verbal
să-mi închipui — predicat verbal
aş fi arhitectul — predicat nominal

● Delimitaţi **propoziţiile** şi arătaţi **felul** lor;

Clădirile[1] / [care][2] acum acoperă ţărmul mării, fiind multora prilej de încântare, / de mult le-am visat,[1] / [de pe când][4] nimeni nu se gândea la ele,[3] / plăcându-mi[1] / [chiar să]-mi închipui / [că] eu aş fi arhitectul.[5] /

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (clădirile) 1
3 — P. S. circumstanţială de timp (de mult) 1 (Vezi observaţiile de la TESTUL 8)
4 — P. S. subiectivă (plăcându-mi) 1
5 — P. S. completivă directă (să-mi închipui) 4

Atenţie! *Verbele îşi păstrează calitatea de copulative, tranzitive, impersonale şi când apar la moduri nepersonale. Vezi subordonata subiectivă din acest test sau subordonata completivă-directă din* TESTUL 8.

● Precizaţi funcţia sintactică a **substantivelor:**
clădirile — complement direct

Scanned with OKEN Scanner

țărmul — complement direct
mării — atribut substantival (genitival)
prilej — nume predicativ
de încântare — atribut substantival (prepoziţional)
arhitectul — nume predicativ

Fii atent ! Substantivul *prilej* se raportează ca nume predicativ la verbul copulativ la modul gerunziu, *fiind*. Dacă verbul copulativ ar fi la mod personal, indicativ, de exemplu, am recunoaşte desigur predicatul nominal raportat la subiectul *clădirile*.

Clădirile ... sunt prilej de încântare.

Precizăm, de asemenea, că gruparea unitară (verb copulativ + + nume predicativ) *fiind prilej* îndeplineşte funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod, având termen regent verbul-predicat *acoperă*.

● Analizaţi sintactic şi morfologic **pronumele:**

care — subiect exprimat prin pronume relativ, cazul N.

multora — complement indirect exprimat prin pronume nehotărât, genul masculin (sau feminin), numărul plural, cazul D.

le — complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., formă neaccentuată.

nimeni — subiect exprimat prin pronume negativ, cazul N.

la ele — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoană a III-a, genul feminin, numărul plural, cazul Ac. + prepoziţia *la*, formă accentuată.

mi — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D, formă neaccentuată (plăcându-mi)

eu — subiect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul N.

Fii atent ! La unele pronume (care, fiecare) distincţia de gen apare numai la formele de G.-D. (căruia — masculin, căreia — feminin, fiecăruia — fiecăreia), la numărul singular, având o singură formă (care, fiecare) pentru N.-Ac., pentru ambele genuri.

Scanned with OKEN Scanner

Alte pronume au o singură formă la G.-D. pentru ambele genuri (multora, unora, acestora) la plural, și au forme diferențiate după gen, la N.-Ac. (mulți—multe, unii—unele, aceștia—acestea)

● Faceți analiza sintactică și morfologică a **predicatelor** din ultimele două prepoziții.

(Revezi schema de analiză a verbului-predicat, dată la TESTUL 7.)

să-mi închipui — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a IV-a, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, nr. singular, diateza reflexivă

aș fi arhitectul — predicat nominal exprimat prin verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul condițional-optativ, timpul prezent, persoana I, singular, diateza activă *și* nume predicativ exprimat prin substantiv comun, simplu, masculin, singular, cazul N, articol hotărât *l*

● Dați un exemplu de propoziție în care să fie un **complement de agent** și faceți analiza lui.

Hotărârea a fost luată *de cei doi*.

de cei doi — complement de agent exprimat prin numeral cardinal simplu, genul masculin, cazul Ac. + prepoziția *de* (de către), însoțit de articol demonstrativ (adjectival), cu valoare substantivală.

Atenție! *Complementul de agent poate apărea și pe lângă un verb la participiu cu funcția sintactică de atribut adjectival* (nu doar pe lângă predicatul verbal la diateza pasivă) Vezi *Compendiu*, capitolul X și TESTUL 42.

● *Noțiuni de vocabular.* Ce este polisemia? Există deosebiri între *cuvintele polisemantice și omonime*?

Polisemia este capacitatea unui cuvânt de a avea mai multe sensuri, înțelesuri. Cuvântul *școală*, de exemplu, poate avea sensurile:

a) Învățăm într-o *școală* nouă. (clădire)
b) Avem *școală* după-amiază. (cursuri, ore)
c) A reușit la concurs prima *pe școală*. (totalitatea elevilor)
d) Are *școala* vieții. (experiență)
e) Este un om *cu școală*. (învățătură)

Scanned with OKEN Scanner

Verbul *a trece* poate avea sensurile:
a merge, a traversa, a depăși (un impas), a promova ș.a.

Între cuvintele polisemantice și omonime (cuvinte cu aceeași formă și înțelesuri diferite) poate fi făcută o diferențiere dacă ținem seama că *între sensurile cuvintelor polisemantice se păstrează o legătură logică* (vezi exemplele date); *la omonime, o asemenea legătură nu există*, sau este formală, ori foarte îndepărtată.

Elanul se înrudește *cu lama*? (animale)
A efectuat o săritură *cu elan*. (avânt)
Își ascute creionul cu *o lamă* nouă. (de ras)

(Vezi TESTUL 48)

În privința sensurilor cuvintelor polisemantice și ale omonimelor, contextul ne aduce lămuriri.

TEST 10

Se dă textul:

„Multe tăvăluguri și multe jgheaburi în care țăranii dobrogeni își adăpau vitele aveau o asemenea de necrezut origine, fiind oricui le descoperea prilej al unor amare meditații".

(G. Bogza)

CERINȚE:

- Indicați **predicatele** și precizați **felul** lor;

adăpau — predicat verbal
aveau — predicat verbal
descoperea — predicat verbal

- Delimitați **propozițiile** și indicați **felul** lor;

Multe tăvăluguri și multe jgheaburi[1] / în care / țăranii dobrogeni își adăpau vitele[2] / aveau o asemenea de necrezut origine, fiind[1] / oricui / le descoperea[3] / prilej al unor amare meditații.[1] /

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (jgheaburi) 1
3 — P. S. completivă indirectă (fiind ... prilej) 1

Scanned with OKEN Scanner

Fii atent! Subordonata completivă indirectă are ca termen regent grupul unitar *fiind prilej* (verb copulativ la gerunziu + nume predicativ), echivalând complementul indirect *multora*, din TESTUL 9, care apare în context asemănător.

● Precizați felul și cazul **pronumelor**;
în care — pronume relativ, cazul Ac. + prepoziția *în*
își — pronume reflexiv, cazul D.
oricui — pronume nehotărât, cazul D.
le — pronume personal, cazul Ac.

● Analizați sintactic și morfologic **atributele**;
multe — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, genul neutru, numărul plural, cazul N. (tăvăluguri și jgheaburi)
dobrogeni — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, masculin, plural, cazul N. (țăranii)
asemenea — atribut adjectival exprimat prin adjectiv invariabil (origine)
(*Asemenea, așa* sunt adjective invariabile, provenite din adverbe.)
de necrezut — atribut verbal exprimat prin verb la supin (origine)
amare — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, feminin, plural, cazul G., gradul pozitiv (meditații)

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului (a) *crede* și precizați **apartenența morfologică** a fiecărui derivat;
crez, crezare, încredere, credință — substantive
credincios, încrezător — adjective
crezut, necrezut, (a) crede, (a) încrede — verbe

● Alcătuiți două enunțuri în care adjectivul *amar* să apară cu **sens propriu** și cu **sens figurat**;
Medicamentul avea *un gust amar*. (propriu)
Am trăit *o experiență amară*. (figurat)

Îți aduc aminte că *sensul propriu, de bază* al unui cuvânt este cel cunoscut de toți vorbitorii, este cel cu care „se naște" cuvântul.
(*ex.:* casă, picior). De la sensul de bază, propriu, se pot dezvolta, prin analogii, sensuri secundare (ex.: casă de bani, picior al mesei, fotoliului).

Scanned with OKEN Scanner

Sensul propriu al cuvântului este înțeles fără mijlocirea textului (cu excepția anonimelor și a cuvintelor polisemantice), în timp ce *sensul figurat* (poetic, artistic) apare numai în context (*ex.*: „picior de plai" — *Miorița*). „Când un cuvânt (expresie) are alt înțeles, prin atribuirea unor însușiri ale altor obiecte sau acțiuni, atunci acest cuvânt (expresie) este folosit în sens figurat" (vezi Manual pentru clasa a VII-a *LIMBA ROMANĂ — lecturi literare*, M.I.S.-E.D.P. — București, 1992, pag. 33). În versurile „Dunăre, Dunăre, drum fără glod, / Du-ne vapoarele grele de rod, / Inima neamului nostru e-n grâne : Dărui-o lumii flămânde de pâne". *(Nichifor Crainic)*, cuvintele : *drum, inimă, flămând* apar cu sensuri figurate, poetice. (pag. 187, manualul amintit mai sus).

Sensul figurat al cuvintelor stă la baza figurilor de stil — comparație, personificarea, metafora.

TEST 11

Se dă textul :

„Ascultă, copile, ce-mi spune viața :
De-a pururi în umbră să torci al tău gând,
Când simți în pleoapă o lacrimă-arzând,
Ia seama la vreme și-acopere-ți fața
Să nu fie ochi să te vază plângând."

(O. Goga)

CERINȚE :

- Identificați **predicatele** și arătați felul lor ;

ascultă — predicat verbal
spune — predicat verbal
să torci — predicat verbal
simți — predicat verbal
ia seama — predicat verbal (locuțiune verbală)
acopere — predicat verbal
să nu fie — predicat verbal
să vază — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Precizați **felul propozițiilor** și faceți **schema frazei;**

Ascultă, copile,[1] / [ce]-mi spune viața[2]: /

De-a pururi în umbră să torci al tău gând,[3] /

[Când] simți în pleoapă o lacrimă-arzând,[4] /

Ia seama la vreme[5] / [și]-acopere-ți fața[6] /

[Să] nu fie ochi[7] / [să] te vază plângând.[8] /

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (ascultă) 1
3 — P.P.
4 — P.S. circumstanțială de timp (ia seama, acopere) 5, 6
5 — P.P.
6 — P.P.
7 — P.S. circumstanțială de scop (acopere) 6
8 — P.S. atributivă (ochi) 7

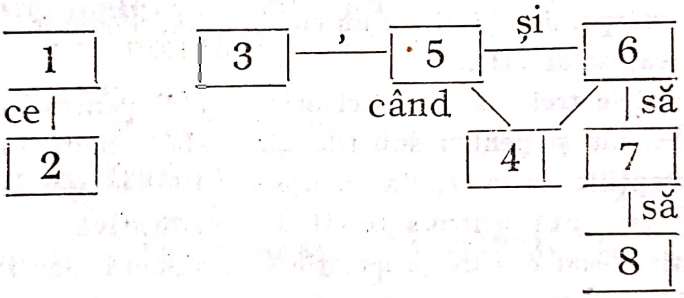

Fii atent! Într-un text (frază), după semnul de punctuație: *(două puncte)* care urmează de obicei după verbe de declarație — a spune, a zice, a adăuga, a întreba etc. — urmează o nouă frază (în care vom căuta întâi propoziția principală . . .) și nu o propoziție subordonată completivă directă (raportată la verbul de declarație).

Amintește-ți, privind schema, de *felul propozițiilor din frază.*

Nu uita că nu există frază în care să nu fie (cel puțin o) propoziție principală.

Propoziția principală:

— are singură înțeles; (excepție făcând propozițiile principale regente al subordonatelor subiective și predicative).
— nu răspunde la întrebări;
— nu are (nu începe cu) cuvânt subordonator.

Scanned with OKEN Scanner

Propoziția principală se poate afla în *raport de coordonare cu alte propoziții de același fel*, adică principale (*ex.*: propozițiile 3—5—6) Propoziția principală devine *regentă* când conține *termenul regent pentru o propoziție secundară* (care i se subordonează) (*ex.*: propoziția 1 este regentă pentru propoziția 2; propoziția 5 este regentă pentru 4; propoziția 6 este regentă pentru propozițiile 4 și 7). Regentă poate fi și o propoziție secundară, subordonată, când (la rândul ei) conține termenul regent pentru o propoziție care i se subordonează. (*ex.*: propoziția 7 este regentă pentru 8).

Așadar, regentă este o propoziție — principală sau secundară — care este determinată de o (sau mai multe) propoziție secundară, subordonată. Altfel zis, *regentă este o propoziție — principală sau secundară — care conține termenul regent pentru o propoziție secundară, subordonată.*

Propoziția secundară, subordonată:

— nu are singură înțeles;

— răspunde la o întrebare adresată unui termen regent (din propoziția regentă)

— începe, de obicei, cu un cuvânt subordonator. (Vezi *Compendiu*, capitolul III).

Cele trei caracteristici arătate atât pentru propozițiile principale, cât și pentru subordonate trebuie luate ca reguli generale. Excepțiile de la regulă nu lipsesc. De exemplu, propoziția principală, regentă pentru subiectivă și predicativă are înțeles chiar mai puțin decât oricare propoziție subordonată. Sau sunt situații când subordonata nu începe (nu are) cu cuvânt subordonator. (*ex.*: Ai intrat în horă, joacă. = Dacă ai intrat în horă, joacă!)

● Scoateți **locuțiunile** din text, precizați felul lor și funcția sintactică;

de-a pururi — locuțiune adverbială de timp, complement circumstanțial de timp

în umbră — locuțiune adverbială de mod, complement circumstanțial de mod (tainic, ascuns)

ia seama — locuțiune verbală, predicat verbal

la vreme — locuțiune adverbială de timp, complement circumstanțial de timp

● Precizați **modul și timpul verbelor**;

ascultă — imperativ

spune — indicativ, prezent

Scanned with OKEN Scanner

să torci — conjunctiv cu valoare de imperativ, prezent
ia (seama) — imperativ
acopere(-ți) — imperativ
să nu fie — conjunctiv, prezent
să vază — conjunctiv, prezent (formă populară)
plângând — modul gerunziu

TEST 12

Se dă textul:

„Mi-e drag românul și știu a prețui bunătățile cu care l-a dăruit natura".

(V. Alecsandri)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și felul lor;
e drag — predicat nominal
știu — predicat verbal
a dăruit — predicat verbal

● Faceți **analiza frazei:**

Mi-e drag românul[1] / | și | știu a prețui bunătățile[2] / | cu care | l-a dăruit natura[3] /.

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. atributivă (bunătățile) 2

● Precizați funcția sintactică a verbului *a prețui*; schimbându-i modul într-unul personal, arătați felul subordonatei obținute:

a prețui — complement direct (știu)
Știu / *să prețuiesc bunătățile* — propoziție subordonată completivă directă

De observat echivalența parte de propoziție / propoziție subordonată.

● Precizați **sensul contextual** al cuvântului *bunătățile*; alcătuiți o propoziție în care cuvântul să aibă alt sens;

bunătăți — însușiri alese, calități morale deosebite
Masa era încărcată cu fel de fel de *bunătăți* (mâncăruri alese)

Scanned with OKEN Scanner

● Scrieți o propoziție în care să apară o formă de **dativ posesiv**:
În privirea-*i* speriată am citit nevoia de mângâiere.
i — atribut pronominal exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin (sau feminin), nr. sing., cazul D., formă neaccentuată

De aici denumirea de *dativ posesiv*: indică *posesia* (privirea lui, privirea ei) și se exprimă printr-o formă neaccentuată de pronume personal (sau reflexiv) în cazul *dativ*.

„Ochii-*și* negri d-arunca,
peste câmpuri se uita ..."

(„Toma Alimoș")

Atenție! *Pronumele* care apare ca *dativ posesiv poate fi legat de adjectivul care determină același substantiv (ca și pronumele), când topica este inversată.*

În speriata-*i* privire ...

Indiferent, însă, de cine „este legat" prin cratimă, pronumele apare numai cu formă neaccentuată și îndeplinește funcția sintactică de atribut pronominal. Pentru altă formă a *dativului posesiv* vezi TESTUL 17.

● Dați exemple de subordonate diferite introduse prin *cine, să, cât, unde* și *dacă* (cinci exemple în total).

Contrageți subordonatele în părți de propoziție și verificați echivalența (corespondența) lor;

a) Nu am aflat $\overset{1}{/}$ *cine* a câștigat. $\overset{2}{/}$
1 — P.P. 2 — P.S. completivă directă
Nu am aflat *câștigătorul* ... (complement direct)

b) Pasiunea ei era $\overset{1}{/}$ *să* citească. $\overset{2}{/}$
1 — P.P. 2 — P.S. predicativă
Pasiunea ei era *cititul* (nume predicativ)
(Vezi *Compendiu*, capitolul VI)

c) Nu se știe $\overset{1}{/}$ *cât* durează pregătirile acestea. $\overset{2}{/}$
1 — P.P. 2 — P.S. subiectivă
Nu se știe *durata* pregătirilor (subiect)
(Vezi *Compendiu*, capitolele V și VI).

Scanned with OKEN Scanner

d) Iarba rămase fragedă / *unde* era umbră. /
1 — P.P. 2 — P.S. circumstanţială de loc
Iarba rămase fragedă *la umbră* (complement circumstanţial de loc)

e) *Dacă* viscoleşte aşa, / nu mai plecăm. /
1 — P.S. condiţională 2 — P.P.
În caz de viscol, nu mai plecăm (complement circumstanţial condiţional)

Echivalenţa propoziţie // frază, parte de propoziţie // propoziţie subordonată *este evidentă.*

Reţine că singura „abatere" o constituie *propoziţia subordonată predicativă care echivalează doar numele predicativ,* şi nu un predicat.

Subordonata predicativă îndeplineşte, deci, *rol de nume predicativ* pe lângă un *verb copulativ* din propoziţia regentă, *care formează* aici *un predicat nominal incomplet.*

Nu uita nici că *regenta subordonatei predicative are subiect* şi despre acesta se comunică ceva cu (prin) subordonata predicativă.

Părerea mea este ...
Vremea a devenit ...
Hotărârea lui va rămâne ... (Vezi Manual pentru clasa a VIII-a. *Limba română, Gramatică* — E.D.P.-1992, pag. 39, 40, exerciţiile 1, 2, 1).

Corespondenţa dintre propoziţiile subordonate şi părţile de propoziţie este evidentă uneori şi *la nivelul elementelor de relaţie* prin care acestea se subordonează termenului regent: *conjuncţie sau locuţiune conjuncţională pentru subordonate* şi *prepoziţie, locuţiune prepoziţională pentru părţile de propoziţie.*

În caz de ... Înainte de ...	locuţiuni prepoziţionale
În caz că ... Înainte să ...	locuţiuni conjuncţionale
Fără a ... Până la ...	prepoziţii compuse
Ca să ... Încât să ...	conjuncţii compuse

Scanned with OKEN Scanner

Înainte de masă trec pe la tine. (complement circumstanțial de timp)

1 2
Înainte să mănânc / trec pe la tine. /

1 — P.S. circumstanțială de timp 2 — P.P.

Am discutat problema *fără a intra* în detalii. (complement circumstanțial de mod)

1 2
Am discutat problema / *fără să* intrăm în detalii /

1 — P.P.

2 — P.S. circumstanțială de mod

De reținut și faptul că *prin contragerea* unei subordonate în parte de propoziție, ca și *prin expansiunea* (dezvoltarea) unei părți de propoziție în propoziție subordonată, *se păstrează sensul construcției inițiale* Nu se pierde deci informația semantică.

TEST 13

Se dă textul:

„Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să-i spui lui vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă-ngroape
Aice pe-aproape,
În dosul stânii ...”

(„Miorița”)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;

ești năzdrăvană — predicat nominal

a fi — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

să mor — predicat verbal
să spui — predicat verbal
să îngroape — predicat verbal

● Delimitaţi **propoziţiile** şi arătaţi **felul** fiecăreia;

„Oiţă bârsană,[1] /
De[2] eşti năzdrăvană /
Şi de[3]-a fi, / să[4] mor
În câmp de mohor, /
Să-i spui lui vrâncean
Şi lui ungurean[1] /
Ca să[5] mă îngroape
Aice pe-aproape,
În dosul stânii . . . /

1 — P.P.
2 — P.S. circumstanţială condiţională (să spui) 1
3 — P.S. circumstanţială condiţională (să spui) 1
4 — P.S. subiectivă (o fi) 3
5 — P.S. completivă directă (să spui) 1

Atenţie! După schema frazei, *facem o analiză completă (arătăm tot ce am învăţat) a propoziţiilor.*

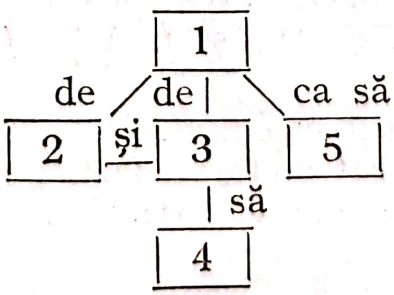

1 — propoziţie enunţiativă imperativă, dezvoltată, afirmativă, regentă pentru 2, 3 şi 5;

Scanned with OKEN Scanner

2 — propoziție enunțiativă propriu-zisă, simplă, afirmativă, subordonată prin conjuncția subordonatoare *de* (=dacă) față de 1 și coordonată copulativ prin conjuncția coordonatoare copulativă *și* cu 3;

3 — propoziție enunțiativă propriu-zisă, simplă, afirmativă, subordonată prin conjuncția subordonatoare *de* (=dacă) față de 1 și coordonată copulativ prin conjuncția coordonatoare copulativă *și* cu 2, regentă pentru 4;

4 — propoziție enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată prin conjuncția subordonatoare *să* față de 3;

5 — propoziție enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată prin conjuncția subordonatoare compusă *ca să* față de 1.

Reține: O asemenea prezentare (completă) a propoziții lor unei fraze este bine să faci la fiecare frază. Revezi *Compendiu*, capitolele I, II, TESTUL 11.

● Precizați funcția sintactică și cazul **substantivelor;**

oiță — nu are funcție sintactică de parte de propoziție, cazul V.

în câmp — complement circumstanțial de loc, cazul Ac. + prepoziție *în*

de mohor — atribut substantival (prepozițional), cazul Ac. + prepoziția *de*

lui vrâncean (și lui ungurean) — complement indirect, cazul D.

în dosul stânii — complement circumstanțial de loc, cazul G. + locuțiunea prepozițională *în dosul*

● Analizați sintactic și morfologic **adjectivele;**

bârsană — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul feminin, numărul singular, cazul V.

năzdrăvană — nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul feminin, numărul singular, cazul N., gradul pozitiv.

● Alcătuiți enunțuri în care *lui* să fie *articol hotărât* în G. și în D., *pronume personal* în G. și D., și *i* să fie *pronume* în D, în Ac. și *verb*;

Mă bucur de rezultatul meciu*lui*. (articol hotărât, cazul G.).
Șutul *lui* Hagi a marcat victoria. (articol hotărât, cazul G.)
I-am cerut *lui* Andrei pixul. (articol hotărât, cazul D.)
I-am cerut *lui* un sfat. (pronume personal, cazul D.)
Caietul *lui* este pe bancă. (pronume personal, cazul G.)
Mariei *i*-am împrumutat bicicleta. (pronume personal, cazul D.)
(Vezi TESTUL 5)

Scanned with OKEN Scanner

Pe aceştia nu *i*-am întrebat. (pronume personal, cazul Ac.)
Afară-*i* un vânt aspru. (verb, este)

● Precizaţi modul, timpul, persoana şi numărul **verbelor;**

eşti — indicativ, prezent, persoana a II-a, singular

a fi — indicativ, viitorul I, (formă populară), persoana a III-a, singular (valoare impersonală, „se va întâmpla", urmat de subordonată subiectivă. Vezi *Compendiu*, capitolul V)

să mor — conjunctiv, prezent, pers. I, singular.

să spui — conjunctiv cu valoare de imperativ, (spune-le !), prezent, persoana a II-a, singular.

să îngroape — conjunctiv, prezent, persoana a III-a, plural.

Atenţie! Verbul la *modul conjunctiv exprimă*, prin definiţie, *o acţiune posibilă, realizabilă, dar nesigură.*

Cu această valoare, conjunctivul apare *numai în propoziţii subordonate.*

Mă străduiesc/ | *să* | *termin* de citit romanul/ | *să* |-l *dau* şi al-
1 2
tora/ | *să* |-l *citească.*/
3 4

1 — P.P. 2, 3, 4 — PROPOZIŢII SUBORDONATE

În acest caz, conjuncţia *să*, pe lângă *rolul sintactic* de element joncţional subordonator, are şi *rol morfologic* de marcă a conjunctivului.

Dacă propoziţia subordonată are alt element joncţional, acesta se marchează, conjuncţia *să* rămânând doar „marcă" a modului conjunctiv.

Te voi învăţa / | cum | să dresezi porumbei / .
1 2

Tot *în subordonată*, „conjunctivul" poate avea *valoarea modului condiţional-optativ* (mai cu seamă când predicatul din propoziţia regentă pentru această subordonată se exprimă prin verb la modul condiţional-optativ). În asemenea caz, conjuncţia *să* introduce o propoziţie subordonată circumstanţială condiţională.

| *Să* | ştiu sigur/ că vine,/ aş aştepta-o la gară. / (Dacă aş
1 2 3
şti sigur . . .)

1 — P.S. circumstanţială condiţională (aş aştepta) 3
2 — P. S. completivă directă (să ştiu) 1
3 — P. P.

Scanned with OKEN Scanner

Și o ultimă observație : *în propoziții principale*, „conjunctivul" apare cu valoare de imperativ (iar conjuncția *să* nu se marchează ca element de relație). Vezi textul dat spre analiză în acest test.

1 2 3
Dacă vine,/ să-l rogi/ (roagă-l)/ să mă aștepte/

1 — P.S. circumstanțială condițională (să rogi) 2
2 — P.P.
3 — P.S. completivă directă (să rogi) 2

Îți atrag atenția că absența lui *să* din forma conjunctivului este posibilă numai în propoziții principale.

„Pe când cu zgomot cad
1
Izvoarele-ntruna,
Alunece luna
2
Prin vârfuri lungi de brad/". *M. Eminescu*)

1 — P.S. circumstanțială de timp (alunece = să alunece)2
2 — P.P.

TEST 14

Se dă textul :

„În toată structura ei, această baladă unică este așa de artistică, plină de simțire așa de înaltă pentru natura eternă, încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru."

(M. Sadoveanu)

CERINȚE :

● Indicați **predicatele** și arătați **felul** lor ;
este (așa de) artistică, plină — predicat nominal
socotesc — predicat verbal

● Precizați felul **propozițiilor** din frază ;
În toată structura ei, această baladă unică este așa de artistică,

Scanned with OKEN Scanner

plină de simțire așa de înaltă pentru natura eternă, / [1] încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru [2] /

1 — P.P.
2 — P.S. consecutivă (...) 1

● Precizați funcția sintactică, partea de vorbire și cazul **adjectivelor:**

toată — atribut adjectival, adjectiv nehotărât, cazul Ac.
această — atribut adjectival, adjectiv demonstrativ de apropiere, cazul N.
unică — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul N.
(așa de) artistică — nume predicativ, adjectiv propriu-zis, cazul N
plină — nume predicativ, adjectiv propriu-zis, cazul N.
(așa de) înaltă — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
eternă — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
(cea mai) nobilă — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
poetică — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, cazul Ac.
nostru — atribut adjectival, adjectiv (pronominal) posesiv, cazul G.

● Exemplificați în propoziții valoarea morfologică a cuvântului *drept*;

În text, *drept* este *prepoziție*, cere cazul Ac.
(... o socotesc *drept* ... *manifestare* — complement indirect).
(Vezi și TESTUL 2).

Cuvântul mai poate fi:
substantiv: A dat examen la *drept*.
adjectiv: Până acolo este un drum *drept*.
adverb: A judecat întotdeauna *drept*.

● Alcătuiți enunțuri cu:

a) pronume negativ în N: *Nimeni* nu înțelege sacrificiul.
b) pronume nehotărât în G.: Ascult părerea *fiecăruia*.
c) pronume demonstrativ în D.: *Acelora* le-am cerut sfatul.
d) pronume posesiv în Ac.: S-a întâlnit *cu ai săi* întâmplător.
e) adjectiv relativ în N.: Nu înțelege /*ce* fenomen se petrece aici./
f) adjectiv de întărire în D.: Ei *înșeși* i-am cerut consimțământul.
g) adjectiv negativ în Ac.: De ce nu citești *nici* o carte?
h) adjectiv posesiv în G.: Glasul strămoșilor *noștri* răzbate prin timp.

● Scrieți câte un **sinonim** și un **antonim** pentru cuvintele *eternă* și *nobilă* (la sensurile contextuale);

eternă — sinonim: veșnică; antonim: efemeră (trecătoare)
nobilă — sinonim: aleasă; antonim: prozaică (comună)

Scanned with OKEN Scanner

Îți atrag atenția : În analiza frazei propuse, nu am notat termenul regent pentru *subordonata consecutivă*, ca în celelalte cazuri. Ar fi trebuit, poate, notată întreaga propoziție regentă pentru înțelegerea exactă a ceea ce exprimă subordonata consecutivă : urmarea unui fapt exprimat în propoziția regentă.

Chiar întrebarea care ne ajută la identificarea subordonatei consecutive o adresăm întregii propoziții regente, și nu unui singur termen regent : *care este urmarea faptului că* această baladă este așa de ... ?

Îți atrag atenția că ai la îndemână un *mijloc de verificare* pentru această subordonată : posibilitatea introducerii (dacă nu sunt prezente) adverbelor de mod : *așa, atâta, astfel...*, în regentă, adverbe care accentuează ideea de urmare, de consecință (de aici și numele subordonatei) exprimată de propoziția subordonată. (Vezi *Compendiu,* capitolele VI și VIII).

TEST 15

Se dă textul :

„Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte."

(M. Eminescu)

CERINȚE :

● Indicați **predicatele** și **felul** lor ;

n-oi fi pribeag — predicat nominal
or troieni — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor** :

Cum n-oi mai fi pribeag
1
De-atunci înainte, /
M-or troieni cu drag
2
Aduceri aminte. /

Scanned with OKEN Scanner

1 — P.S. circumstanțială cauzală (m-or troieni) 2
2 — P.P.

● Analizați **sintactic și morfologic cuvintele subliniate** în text;
de-atunci înainte — complement circumstanțial de timp exprimat prin locuțiune adverbială de timp
m — complement direct exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, cazul Ac., formă neaccentuată
aduceri-aminte — subiect exprimat prin locuțiune substantivală genul feminin, numărul plural, cazul N., nearticulată

● Arătați **sensul contextual** (de bază sau figurat) pentru verbul *a troieni* și alcătuiți un enunț cu celălalt sens;
a troieni (în context) — a năpădi, a împresura (sens figurat)
În urma căderilor masive de zăpadă, drumurile *troienite* au devenit impracticabile. (troienite — acoperite de nămeți, strat gros de zăpadă — sens de bază, propriu)

● Alcătuiți fraze în care adverbul relativ *cum* să introducă diferite subordonate. Precizați valorile lui *cum*; sensul lui în raport cu subordonatele introduse;

a) Li s-a amintit tuturor [1] / *cum* se vor desfășura probele... [2] / — subiectivă

b) Îngrijorarea a fost [1] / *cum* ne vom regăsi [2] / — predicativă

c) Modul / *cum* puneți problema / este total greșit. / — atributivă

d) N-am înțeles niciodată [1] / *cum* făcea rost de bani [2] / — completivă directă

e) Se gândea mereu [1] / *cum* să i se adreseze [2]. / — completivă indirectă

f) S-a antrenat zilnic [1] / *cum* a fost sfătuită [2]. / — circumstanțială de mod

Fii atent! În aceste exemple, *cum* are *valoare modală*.

g) *Cum* n-a venit la timp, [1] / i-a supărat pe toți. [2] / — circumstanțială cauzală; *cum* are *valoare cauzală*, substituibil prin *fiindcă*

Scanned with OKEN Scanner

1 2

h) *Cum* vine frigul, / îndată răcește. / — circumstanțială de timp; *cum* are *valoare temporală*, substituibil prin *când*

● Alcătuiți enunțuri în care să apară **patru numerale** diferite. Faceți analiza lor sintactică și morfologică;

a) Toți au discutat mai mult *cu al doilea.*

cu al doilea — complement indirect exprimat prin *numeral ordinal* simplu, genul masculin, cazul Ac. + prepoziția *cu*

b) Speram să obținem recolte *întreite.*

întreite — atribut adjectival exprimat prin *numeral multiplicativ*, genul feminin, numărul plural, cazul Ac.

c) *De patru ori* a încercat aparatul.

de patru ori — complement circumstanțial de mod exprimat prin numeral adverbial (de repetiție)

d) Primul trimestru are *paisprezece* săptămâni.

paisprezece — atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal compus, genul feminin, cazul Ac.

Observă că: *Acordul cu substantivul determinat* — criteriu esențial în identificarea atributului adjectival, singurul care își schimbă forma după genul, numărul și cazul termenului său regent — „se vede" doar la numeralele cardinale *un* și *o*, *doi* și *două* — și la cele compuse, în care acestea sunt elemente componente.

La numeralul ordinal acordul este evident în toate cazurile.

un copac, *o* floare

doi copaci, *două* flori, dar:

trei copaci, trei flori, anul al doilea, clasa a VI-a, cinci ani, cinci săptămâni

douăzeci și doi de elevi, *douăzeci și două* de fete.

Important este *să reții* și *transferul de funcții sintactice* în cazul *când substantivul urmează după numeralul douăzeci* (și următoarele), *când se leagă de acesta prin prepoziția de*

a) *Unsprezece* fotbaliști se antrenează.

unsprezece — atribut (adjectival) exprimat prin numeral cardinal compus, genul masculin, cazul N.

b) Au participat la concurs *douăzeci* de concurenți.

douăzeci — subiect exprimat prin numeral cardinal compus, genul masculin, cazul N.

Scanned with OKEN Scanner

Fii atent: În primul exemplu, a), *substantivul fotbaliști este subiect*, în timp ce în exemplul b), *substantivul concurenți îndeplinește funcția sintactică de atribut substantival* (prepoziţional) şi stă în cazul Ac. + + prepoziția *de*

c) *Celor douăzeci și cinci* de sportivi li s-a dat echipament nou.

celor douăzeci și cinci — complement indirect exprimat prin numeral cardinal compus, cazul D, însoţit de articol demonstrativ (adjectival) *celor*

d) *Celor douăsprezece* concurente li s-au adresat felicitări.

celor douăsprezece — atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal compus, genul feminin, cazul D.

OBS.: În exemplul c), *substantivul sportivi are funcția de atribut substantival* (prepoziţional), având ca termen regent numeralul douăzeci și cinci, iar în exemplul d), *substantivul concurente este complement indirect*.

TEST 16

Se dă textul:

„Pe cât se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe în secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești.

(T. Maiorescu)

CER NȚE:

● Identificați **predicatele** și **felul** lor;

se poate — predicat verbal
va începe — predicat verbal
a găsit — predicat verbal
va fi punctul de plecare — predicat nominal

Scanned with OKEN Scanner

● Arătați felul **propozițiilor** din frază;

[Pe cât] se poate *omenește* prevedea, / literatura poetică română va începe în secolul *al XX-lea* sub auspiciile geniului lui / [și] forma limbii naționale / [care] și-a găsit în poetul Eminescu *cea mai frumoasă* înfăptuire până astăzi, / va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești. /

1 — P.S. circumstanțială de mod (va începe) 2
2 — P.P.
3 — P.P.
4 — P.S. atributivă (limbii) 3

● Analizați sintactic și morfologic **cuvintele subliniate**;

omenește — complement circumstanțial de mod exprimat prin adverb de mod

al XX-lea — atribut adjectival exprimat prin numeral ordinal compus, genul neutru, cazul Ac.

cea mai frumoasă — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., gradul superlativ relativ de superioritate

● Scrieți forma adjectivului *frumoasă* la toate **gradele de comparație**;

pozitiv — frumoasă
comparativ a) de superioritate — *mai* frumoasă
b) de egalitate — *tot așa* (tot atâta, la fel, deopotrivă *de* frumoasă
c) de interioritate — *mai puțin* frumoasă
superlativ 1 — relativ — a) de superioritate — *cea mai* frumoasă
b) de inferioritate — *cea mai puțin* frumoasă
2 — absolut — *foarte* frumoasă (sau: deosebit de ..., neînchipuit de ..., extraordinar de ..., nemaivăzut de frumoasă ș.a.).

Scanned with OKEN Scanner

Reține exact: Gradul de comparație al adjectivului îl recunoaștem (și-l formăm) după *criteriul de formă*, și nu după înțeles: *mai mic* — este comparativ de superioritate (nu de inferioritate, după sens). Ține seama de cuvintele subliniate în forma fiecărui grad de comparație.

Nu neglija faptul (pentru a te exprima corect) că *nu toate adjectivele pot avea grade de comparație.*

Unele exprimă *însușiri care nu pot fi în grade diferite:* deplin, total, întreg, viu, mort ș.a., altele, prin originea lor, sunt vechi comparative sau superlative: superior, inferior, optim. Sunt deci, greșite formele: mai superior, cel mai optim etc.

● Alcătuiți propoziții în care *a* să aibă diferite **valori morfologice**;

Marea ne îmbia cu valurile-i mișcătoare. (articol hotărât)
Cartea aceasta nu este *a* nimănui. [articol posesiv (genitival)]
Iarăși *a* venit toamna (verb auxiliar)
Miroase *a* fân cosit de curând. (prepoziție + cazul Ac.)
A! Bine ai sosit! (interjecție)

● Enumerați **părțile de vorbire** și găsiți pentru fiecare câte două exemple din text (dați exemple proprii în cazul în care nu vă ajută textul).

substantiv — literatura, Eminescu
articol — *a* vestmânt*ului*
adjectiv — poetică, națională
pronume — lui, și
numeral — al XX-lea, (șapte)
verb — va începe, se poate
adverb — omenește, astăzi
prepoziție — în, sub
conjuncție — și (să)
interjecție — (uf!, vai!)

Scanned with OKEN Scanner

TEST 17

Se dă textul:

„Soarele își acoperise fața cu un zăbranic de aburi roșietici și stihiile păreau că plănuiesc ceva în încremenirea lor".

(C. Hogaș)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;

acoperise — predicat verbal
păreau — predicat **nominal** incomplet
(Vezi TESTUL 12)
plănuiesc — predicat verbal

● Arătați felul **propozițiilor**;

Soarele își acoperise fața cu un zăbranic de aburi roșietici[1] / [și] stihiile păreau[2] / [că] plănuiesc ceva în încremenirea lor.[2] /

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. predicativă (stihiile păreau) 1

● Precizați **modul** și **timpul** verbelor;

acoperise — indicativ, mai mult ca perfect
păreau — indicativ, imperfect
plănuiesc — indicativ, prezent

● Analizați sintactic și morfologic **atributele**;

își — atribut pronominal exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, singular, cazul D., forma neaccentuată (dativ posesiv = fața sa)

Analizează cu atenție: Această formă de dativ posesiv se subordonează numai formal unui verb (a acoperi) (și ar putea fi confundată cu un complement indirect în cazul D.). Însă, trebuie să ținem cont de *relația de posesie* exprimată.

Compară:

Și-a cumpărat o carte. (complement indirect — *cui a cumpărat* o carte?) *cu*

Scanned with OKEN Scanner

Și-a uitat cartea pe bancă. (atribut pronominal — *a cui carte?*, și nu: cui a uitat?) *A uitat cartea sa.*

Deci, *termenul regent* în identificarea funcției sintactice a acestui fel de pronume *este substantivul*. De aceea avem de-a face cu un *atribut*. Este *pronominal* pentru că se exprimă printr-un pronume, formă neaccentuată de *dativ* și exprimă posesia. De aici numele de *dativ posesiv*. (Vezi și TESTUL 4).

„... cu cât sânge *ne*-am plătit noi *pământul* acesta...": *nu* nouă ni l-am plătit, *ci* pământul *nostru* l-am plătit)

de aburi — atribut substantival (prepozițional) exprimat prin substantiv comun, simplu, masculin, plural, cazul Ac. + prepoziția *de*, nearticulat.

roșietici — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., gradul pozitiv

lor — atribut pronominal exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, plural, cazul G.

● Alcătuiți propoziții în care **complementul direct** să fie exprimat prin diferite părți de vorbire;

a) *Pe Costin* l-am învățat *o poezie*. (substantiv propriu și comun)

b) *Le*-am întrebat *pe acestea* despre tine (pronume personal și demonstrativ)

Evident, exemple pot fi date pentru fiecare fel de pronume: de politețe, posesiv, nehotărât, negativ, interogativ, relativ, reflexiv ..., mai puțin pentru pronumele de întărire.

c) I-am urmărit *pe cei patru*. *Pe primul* nu-l va întrece nimeni. (numeral cardinal și ordinal cu valoare substantivală).

d) *Pe cei harnici* și *cuminți* îi lăudăm. (adjectiv cu valoare substantivală).

e) Copilașul a început *a merge* copăcel. (verb la infinitiv)

f) Toți am auzit *spărgându-se* geamul. (verb la gerunziu)

g) Până la cabană, avem *de urcat* serios. (verb la supin)

● Alcătuiți fraze în care conjuncția **că** să introducă *diferite tipuri de subordonate*;

Nu e bine / *că* întârzii mereu./ — subiectivă

Faptul știut de toți este / *că* vei reveni./ — predicativă

Mă bucură vestea / *că* te-ai însănătoșit./ — atributivă

Ei au aflat / *că* vor continua cursurile./ — completivă directă

Scanned with OKEN Scanner

Se gândea cu tristeţe / *că* iar vine iarna./ — completivă indirectă

Te ceartă prietenii / *că* nu-ţi respecţi cuvântul./ — circumstanţială cauzală

Ei / *că* sunt tineri / şi tot se plâng de dureri./ — circumstanţială concesivă

Vorbeşte repede, / *că* nu pot urmări ideile./ — circumstanţială consecutivă

● *Noţiuni de vocabular. Ce* înţelegem prin *îmbogăţirea vocabularului? Ce sunt împrumuturile?*

Prin *îmbogăţirea vocabularului* înţelegem *creşterea numărului de cuvinte* din limbă. Acest fenomen se produce pe două căi:

interne — când noile cuvinte apar din cele existente deja în limbă, şi

externe — când intră în limbă, în vocabular, cuvinte din alte limbi.

Din mijloacele *interne* fac parte *derivarea* (vezi TESTUL 19), *compunerea* (vezi TESTUL 21) şi *schimbarea valorii gramaticale* (vezi TESTUL 27).

Din cele *externe* — *împrumutul* şi *calcul lingvistic*, dintre care *se studiază* în învăţământul gimnazial doar primul procedeu, *împrumutul*.

Sunt, în limba română, împrumutate cuvinte din limbile popoarelor cu care am avut sau avem legături durabile, sau mai puţin îndelungate, sau numai tangenţiale. De accentuat faptul că *limba* funcţionează ca un organism viu, după legi proprii de dezvoltare, *acceptă intrarea multor cuvinte în limbă, însă* le *păstrează numai pe cele necesare comunicării*. Au primit „drept de cetate" doar acele cuvinte care corespund necesităţilor de comunicare în fiecare moment al evoluţiei societăţii româneşti. Sunt, astfel, de *origine slavă*: eretic, eres, firav, gloată, gospodină, iezer, iesle, mândru, cazanie, plug, veveriţă ş.a.; de *origine greacă*: călimară, cămară, desagă, filodormă, ieftin ş.a.; de *origine turcă*: abanos, firman, papugiu, salahor, taraf ş.a.; de *origine maghiară*: belşug, (a) mântui, oraş, lăcătuş, (a) făgădui ş.a.; de *origine bulgară*: glugă, glumeţ, gospodar, mânătarcă, opincă ş.a.; de *origine italiană*: abaţie, deponent, mizer, mostră, stampă ş.a.; Din *germană*: firmă, şaibă, motorină, pocal ş.a.; şi marea majoritate a cuvintelor din vocabularul limbii noastre sunt, evident, de *origine latină*, fie moştenite direct, fie, mai adesea, intrate prin filieră franceză. Exemplificăm numai a doua categorie: consideraţie, (a) deporta, glosar, opoziţie, pantomimă ş.a. Pentru cuvinte de *origine latină* — vezi TESTUL 18.

Scanned with OKEN Scanner

Neologismele — cuvinte împrumutate din alte limbi sau create recent prin mijloace proprii ale limbii române — au, de asemenea, origini diferite. Ele *contribuie* nu doar *la îmbogățirea vocabularului*, ci *și la modernizarea lui*: beletristică, autostradă, cotidian consulting, marketing, (a) sponsoriza ș.a.

TEST 18

Se dă textul:

„Și fiindcă Pisicuța, din iarba înaltă în care stătea înmormântată până la gât, sforăia deznădăjduit, mă dusei s-o dezleg din pripon și s-o aduc între întărituri."

(C. Hogaș)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;

stătea — predicat verbal
sforăia — predicat verbal
mă dusei — predicat verbal
s(-o) dezleg — predicat verbal
s(-o) aduc — predicat verbal

● Delimitați **propozițiile** și precizați **felul** fiecăreia;

[Și]^{1} / [fiindcă] Pisicuța, din iarba înaltă^{3} / [în care]^{2} stătea înmormântată până la gât^{2} /, sforăia deznădăjduit, / mă dusei^{1} /[s]^{4}-o dezleg din pripon / [și] [s]^{5}-o aduc între întărituri. /

1 — P.P.
2 — P.S. circumstanțială de cauză (mă dusei) 1
3 — P.S. atributivă (iarba) 2
4 — P.S. circumstanțială de scop (mă dusei) 1
5 — P.S. circumstanțială de scop (mă dusei) 1

Reamintim felul propozițiilor:

1 — enunțiativă propriu-zisă, simplă, afirmativă, regentă pentru propozițiile 2, 4 și 5;

2 — enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată față de 1 prin conjuncția subordonatoare *fiindcă*;

Scanned with OKEN Scanner

3 — enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată față de 2 prin pronumele relativ *care* + prepoziția *în*

4 — enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată față de 1 prin conjuncția subordonatoare *să*, coordonată copulativ prin *și* cu propoziția 5;

5 — enunțiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată față de 1 prin conjuncția subordonatoare *să*, coordonată copulativ prin *și* cu propoziția 4.

● Precizați funcția sintactică, partea de vorbire și cazul **cuvintelor precedate de prepoziții**;

din iarba — complement circumstanțial de loc, substantiv comun, cazul Ac. + prepoziția *din*

în care — complement circumstanțial de loc, pronume relativ, cazul Ac. + prepoziția *în*

până la gât — complement circumstanțial de mod (de măsură), substantiv comun, cazul Ac. + prepoziția compusă *până la*

din pripon — complement circumstanțial de loc, substantiv comun, cazul Ac. + prepoziția *din*

între întărituri — complement circumstanțial de loc, substantiv comun, cazul Ac. + prepoziția *între*

● Precizați felul **pronumelor** și cazul lor;

în care — pronume relativ, cazul Ac. + prepoziție

mă — pronume reflexiv, cazul Ac.

o — pronume personal, cazul Ac.

● Indicați **modul** și **timpul verbelor**;

stătea — indicativ, imperfect

înmormântată — participiu

sforăia — indicativ, imperfect

mă dusei — indicativ, perfectul simplu

s(-o) dezleg — conjunctiv, prezent

s(-o) aduc — conjunctiv, prezent

● Alcătuiți fraze în care **pronumele relativ care** să îndeplinească *diferite funcții sintactice*;

a) subiect: El este colegul / *care* va fi premiant.

b) nume predicativ: Mi-a arătat / *care* este clasa ei.

c) complement direct: Cartea / *pe care* ai cumpărat-o / o am și eu.

d) complement indirect: Mă întâlnesc cu prietena / *căreia* i-am cerut sfatul. (cazul D.)

Fetița / *cu care* stai în bancă / îți este prietenă? (cazul Ac. + + prepoziție)

Scanned with OKEN Scanner

Fii atent! Folosirea pronumelui relativ *care* în cazul Ac. fără prepoziție nu este corectă. Exprimări de tipul: *cartea care o citesc* sau: *prietena mea care m-am certat cu ea...* constituie *grave greșeli de exprimare.* Corecte sunt numai formele: *cartea pe care o citesc* — sau: *prietena mea cu care m-am certat...*

e) atribut: Cartea / *ai cărei* eroi sunt copii de vârsta noastră / este foarte interesantă. (cazul G.)

f) complement circumstanțial de loc — vezi textul dat, propoziția 3 și punctul 3 de la cerințe.

● *Noțiuni de vocabular.* Arătați *structura etimologică* a acestuia;

Din punct de vedere etimologic (al originii cuvintelor din limbă) se disting două categorii de cuvinte:

— *fondul originar* (cuvinte moștenite din latină, care au evoluat o dată cu limba)

— *împrumuturi* din alte limbi (și din limba latină, în ultimele secole, prin filieră franceză, italiană) (Vezi TESTUL 17.)

Din *fondul originar* fac parte cuvinte care denumesc:

— *părți ale corpului omenesc:* cap, frunte, ochi, nas, piept, umăr ș.a.

— *grade de rudenie:* părinți, fiu, fiică, frate, soră, cumnat ș.a.

— *animale (păsări):* oaie, bou, vacă, porc, iepure, lup, urs, vultur, corb ș.a.

— *plante și fructe:* arbore, iarbă, floare, grâu, măr, fruct, prun, cireș ș.a.

— *termeni referitori la timp:* zi, noapte, an, iarnă, toamnă ș.a.

— *termeni referitori la locuință și alimente:* casă, fereastră, poartă, pâine, vin, făină ș.a.

— *termeni referitori la natură:* câmp, munți, vale, râu, lună, stele ș.a.

— *acțiuni:* (a) da, lăuda, auzi, ara, cânta, veni, duce ș.a.

— *adverbe, prepoziții:* ieri, lent, unde, când, contra, între, în ș.a.

Scanned with OKEN Scanner

TEST 19

Se dă textul:

„Grămezi vinete de nouri posomorâți, cu fruntea îndrăzneață și amenințătoare, se iviră fără de veste și împânziră într-o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerurilor cu pământul."

(C. Hogaș)

CERINȚE:

● Scoateți **locuțiunile** din text, precizați felul lor și funcția sintactică;

fără de veste — locuțiune adverbială de mod, complement circumstanțial de mod

de jur împrejur — locuțiune adverbială de loc, complement circumstanțial de loc

într-o clipă — locuțiune adverbială de timp, complement circumstanțial de timp

● Precizați **modul, timpul, persoana** și **numărul verbului** prin care se exprimă primul predicat din text;

se iviră — indicativ, perfectul simplu, persoana a III-a, plural

● Respectând persoana și numărul la care este verbul în text, scrieți forma acestuia la toate **timpurile modurilor personale**;

indicativ prezent: se ivesc
imperfect: se iveau
perfectul simplu: se iviră
perfectul compus: s-au ivit
mai mult ca perfect: se iviseră
viitorul întâi: se vor ivi
viitorul anterior: se vor fi ivit
conjunctiv prezent: să se ivească
perfect: să se fi ivit
condițional-optativ prezent: s-ar ivi
perfect: s-ar fi ivit

Amintește-ți: Imperativul nu are persoanele I și a III-a.

Scanned with OKEN Scanner

● Scrieți forma verbului prin care se exprimă al doilea predicat din text, la **modurile nepersonale**;
infinitiv-prezent: *a împânzi*
perfect: *a fi împânzit*
gerunziu: *împânzind*
participiu: *împânzit*, împânzită, împânziți, împânzite
supin: *de împânzit*

● Alcătuiți enunțuri cu *trei dintre formele scrise* (punctul anterior) și precizați *funcțiile* lor *sintactice*;
Nourii începură *a împânzi* orizontul. (complement direct)
Fluturii zburau *împânzind* poienița. (complement circumstanțial de mod)
Stadionul *împânzit* de suporteri aștepta începerea meciului. (atribut adjectival)

● Alcătuiți enunțuri în care **complementul circumstanțial de timp** să fie exprimat prin diferite părți de vorbire;
La vară vom organiza o expediție în Bucegi. (substantiv în Ac. + prepoziție)
De ieri au sosit păsările migratoare. (adverb de timp + prepoziție)
Trecea *din când în când* pe la noi. (locuțiunea adverbială de timp)
Venind spre școală ne-am întâlnit. (verb la gerunziu)
Am plecat *înainte de a veni* tu. (verb la infinitiv + locuțiune prepozițională)
El și-a dresat câinele *de mic*. (adjectiv + prepoziție)
Cei doi au sosit *înaintea tuturor*. (pronume nehotărât, cazul G. + + prepoziție)
Zile întregi (zile și nopți) aștepta întoarcerea ei. (substantiv + adjectiv; substantiv în Ac. fără prepoziție)

● *Noțiuni de vocabular*. Faceți referiri la *derivare*, ca mijloc de îmbogățire a vocabularului;
Derivarea, alături de *compunere* și *schimbarea valorii gramaticale*, face parte din *mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului*. (Vezi și TESTUL 17.)
Derivarea constă în formarea cuvintelor noi prin *adăugarea prefixelor și a sufixelor la un cuvânt de bază sau radical*.
Cuvintele formate prin acest procedeu se numesc *derivate* și derivatele formate de la un cuvânt de bază alcătuiesc *familia lexicală* (de cuvinte) a acelui cuvânt. Sunt multe prefixe și sufixe care creează cuvinte cu sensuri noi, iar cele mai frecvent întâlnite în limba actuală se numesc productive.

Scanned with OKEN Scanner

De la cuvântul *pădure*, de exemplu, se pot forma, prin procedeul amintit, *derivatele:* pădur*ar*, păduro*s*, *îm*pădur*it*, *des*pădur*it*, pădur*eț*, pădur*ice* etc. Uneori cuvintele pot fi dublu-prefixate sau dublu sufixate: *reîm*pădurire, munci*toreș*te. O categorie aparte de *sufixe* o formează cele *diminutivale* (copil*aș*, cărt*icică* ș.a.) și *augmentativele* (căs*oaie*, ap*ăraie* ș.a.).

Numărul prefixelor și al sufixelor din limba noastră este foarte mare. Amintim câteva *prefixe: re-*, *îm-*, *des-* (dez-), *ne-*, *con-*, *pre-*, *ultra-*, *inter-*, *între-*, *ante-*, *anti-*, *răs-*, (răz-), *sub-* ș.a. și câteva exemple: *re*distribuire, *îm*povărat, *dez*membrat, *ne*prielnic, *con*sătean, *pre*viziune, *ultra*central, *inter*continental, *între*vedere, *ante*braț, *anti*epidemic, *răs*cumpărare, *sub*apreciat ș.a.

Derivate cu *sufixe* sunt: (a) scandal*iza*, (a) văr*ui*, păpur*iș*, foch*ist*, așez*ământ*, cruz*ime*, mor*ar*, min*er*, brăd*et* ș.a. (Pentru alte exemple, explicații, observații ortografice — vezi *Limba română*. Manual pentru clasa aVI-a, E.D.P. — București, 1992, pag. 29—37 și *Limba română*. *Gramatică*. Manual pentru clasa a VII-a, E.D.P. — București, 1991, pag. 11, 12 și 14.)

TEST 20

Se dă textul:

„Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd *ce*-ai plăsmuit."

(G. Coșbuc)

CERINȚE:

- Indicați **predicatele** și **felul** lor;

aș vrea — predicat verbal
să plâng — predicat verbal
simt — predicat verbal
pot — predicat verbal
să văd — predicat verbal
ai plăsmuit — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Delimitați **propozițiile** și precizați **felul** fiecăreia ;

Aș vrea/ [1] [să] [2] plâng de fericit,/

[Că] [3] simt suflarea ta divină,/

[Că] [4] pot/ [să] [5] văd/ [ce] [6]-ai plăsmuit/

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (aș vrea) 1
3 — P.S. circumstanțială de cauză (fericit) 2
4 — P.S. circumstanțială de cauză (fericit) 2
5 — P.S. completivă directă (pot) 4
6 — P.S. completivă directă (să văd) 5

● Analizați sintactic și morfologic **adjectivele** ;

de fericit — complement circumstanțial de cauză exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul masculin, numărul singular, cazul Ac. + prepoziția *de*, gradul pozitiv

ta — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv care arată (înlocuiește) un posesor de persoana a II-a și are genul feminin, numărul singular, cazul Ac.

divină — atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu două terminații, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., gradul pozitiv (nu are grade de comparație)

● Analizați sintactic și morfologic *cuvântul subliniat* :

ce — complement direct exprimat prin pronume relativ, cazul Ac.

● Alcătuiți enunțuri în care **ce** să aibă **alte valori morfologice**. Precizați și funcția sintactică și cazul ;

a) *Ce* s-a întâmplat aici? — subiect, pronume interogativ, cazul N.

b) *Ce* eveniment sărbătoriți? — atribut adjectival, adjectiv interogativ, cazul Ac.

c) *Ce* mult s-au schimbat lucrurile! — complement circumstanțial de mod, adverb de mod

d) Îmi arăta adesea / *ce* versuri scria. — atribut adjectival, adjectiv relativ, cazul Ac.

● Scrieți propoziții în care **complementul circumstanțial de cauză** să fie exprimat prin diferite părți de vorbire ;

a) Copilul plângea *de bucurie*. — substantiv, cazul Ac. + prepoziție

Scanned with OKEN Scanner

b) Toți erau obosiți *din cauza urcușului.* — substantiv cazul G. + locuțiunea prepozițională *din cauza*

c) Petrecerea s-a amânat *din pricina câtorva.* — pronume nehotărât, cazul G. + locuțiune prepozițională *din pricina*

d) *Îmbolnăvindu-se,* n-a putut veni. — verb la gerunziu

e) Lupoaicei îi sticleau ochii *de flămândă.* — adjectiv, cazul Ac. + prepoziția *de*

f) Conflictul a izbucnit *din pricina celor doi.* — numeral cardinal, cazul G. + locuțiune prepozițională

g) Am întrebat-o / *de ce* este așa de tristă. — pronume relativ, cazul Ac. + prepoziție

h) *De ce* ai întârziat? — pronume interogativ, cazul Ac. + prepoziție

i) *De aceea* am întârziat, / fiindcă a fost întreruptă circulația. — locuțiune adverbială

Nu neglija: *Locuțiunea adverbială de aceea* (de asta, pentru aceea) *îndeplinește funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză sau de scop,* după cum intră în relație cu o propoziție subordonată circumstanțială de cauză, respectiv de scop (fiind corelativul acestora în regentă). (Vezi *Compendiu,* capitolele VII și VIII).

De aceea am venit[1] / ca să -ți fiu de ajutor[2] /.

1 — P.P.

2 — P.S. circumstanțială de scop (am venit) 1

de aceea — complement circumstanțial de scop

TEST 21

Se dă textul:

„Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei și-o să mă-ngrop și eu!"

(G. Coșbuc)

Scanned with OKEN Scanner

CERINȚE :

● Precizați **predicatele** și **felul** lor ;
e plină — predicat nominal
s-au îngropat — predicat verbal
o să mă-ngrop — predicat verbal

● Indicați **felul propozițiilor** ;

Mi-e inima de lacrimi plină,/ 1
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei/ 2 și-o să mă-ngrop și eu./ 3

1 — P.P.
2 — P.S. circumstanțială de cauză (1)
3 — P.S. circumstanțială de cauză (1)

● Analizați sintactic și morfologic **subiectele** ;

inima — subiect exprimat prin substantiv, comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articol hotărât *a*

ai mei — subiect exprimat prin pronume posesiv care înlocuiește (arată) un posesor de persoana I *și* mai multe obiecte posedate de genul masculin, cazul N.

eu — subiect exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, cazul N.

● Alcătuiți două enunțuri în care cuvântul *inimă* să apară cu **sensul propriu** și cu **sens figurat** ;

Își trata boala de *inimă* de vreo doi ani. (sens propriu)
Frumosul nostru oraș București este *inima* țării. (sens figurat)

● *Noțiuni de vocabular*. Arătați ce este *compunerea* ;
(Vezi TESTELE 17, 18, 19)

Compunerea constă în *formarea cuvintelor noi din cuvinte existente în limbă*. Cuvintele nou formate pot fi *diferite părți de vorbire :*

— substantive : untdelemn, floarea-soarelui, viță de vie (comune), Sebeșul de Sus, Vatra-Dornei (proprii) ș.a.
— adjective : binevoitor, cumsecade ș.a.
— pronume : oricine, fiecare, nici unul ș.a.
— numerale : paisprezece, treizeci și patru ș.a.
— verbe : (a) preamări, binevoi ș.a.
— adverbe : astăzi, niciodată ș.a.
— prepoziții : despre, de către ș.a.
— conjuncții : fiindcă, fără să ș.a.
— interjecții : pu-pu-pup ! trosc-pleosc ! ș.a.

Scanned with OKEN Scanner

Compusele *pot fi formate* prin :

a) — *alăturarea* termenilor — Vezi exemplele date, cuvintele scrise separat sau unite prin linioară ;

b) — *contopirea* termenilor, încât formal apare un singur cuvânt — Vezi exemplele date, neîncadrate la punctul a), și

c) — *abrevierea* (prescurtarea) unor cuvinte :

— *la inițialele* lor : C.E.C., O.N.U., S.R.I. ș.a.

— *la inițiale și fragmente* din elementele componente : TAROM, ADAS ș.a.

— *la fragmente* din elemente : Plafar, ROMPRES, Eurasia ș.a.

(Pentru precizări suplimentare, probleme de ortografie și alte exemple, vezi *Limba română. Manual pentru clasa a VI-a*, E.D.P.-1992, pag. 41—46)

TEST 22

Se dă textul :

„Nu știu cum se cheamă satul acesta, dar știu că pretutindeni pe unde m-ai dus, unde s-a vorbit românește, este pământul patriei mele, este patria mea !"

(B. Delavrancea)

CERINȚE :

● Identificați **predicatele** și **felul** lor ;

nu știu — predicat verbal
cum se cheamă — predicat nominal
știu — predicat verbal
ai dus — predicat verbal
s-a vorbit — predicat verbal
este — predicat verbal
este — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor** ;

Nu știu/ [1] cum se cheamă satul acesta,/ [2] dar știu/ [3] că pretutindeni/ [4] pe unde m-ai dus,/ [5] unde s-a vorbit românește,/ [6] este pământul patriei mele,/ [4] este patria mea !/ [7]

1 — P.P.

Scanned with OKEN Scanner

2 — P.S. completivă directă (nu știu) 1
3 — P.P.
4 — P.S. completivă directă (știu) 3
5 — P.S. circumstanțială de loc (pretutindeni) 4
6 — P.S. circumstanțială de loc (pretutindeni) 4
7 — P.S. completivă directă (știu) 3

● Arătați funcția sintactică și partea de vorbire a **cuvintelor în cazul N.**

satul — subiect, substantiv comun
acesta — atribut adjectival, adjectiv demonstrativ
pământul — subiect, substantiv comun
patria — subiect, substantiv comun
mea — atribut adjectival, adjectiv posesiv

● Precizați funcția sintactică și felul **adverbelor** din text:

cum — nume predicativ, adverb de mod
pretutindeni — complement circumstanțial de loc, adverb de loc
pe unde — complement circumstanțial de loc, adverb relativ de loc + prepoziția *pe*
unde — complement circumstanțial de loc, adverb relativ de loc
românește — complement circumstanțial de mod, adverb de mod

● Dați exemple de *propoziții* cu:

a) subiect multiplu;
b) subiect exprimat prin verbe la moduri nepersonale;
c) subiect inclus;
d) subiect subînțeles;
e) fără subiect.

a) *Ardelenii, muntenii, moldovenii* și *basarabenii* vorbesc aceeași
1 2
limbă,/ au aceeași religie./
b) *A-ți asuma* întreaga răspundere devine primejdios. (infinitiv)
E imposibil *de pătruns* acolo. (supin)
Cel pedepsit plânge. (participiu cu valoare substantivală)

Fii atent: Articularea oricărei părți de vorbire face ca aceasta să se substantivizeze.

c) Am răspuns cu plăcere invitației. (eu, noi)
Ai recitat frumos. (tu)

Scanned with OKEN Scanner

d) Oamenii intrau/ (1) și cumpărau câte ceva./ (2)

Propoziția 2 are subiectul subînțeles, la fel ca și propoziția 2 din exemplul a).

e) Plouă fără încetare.

Atenție: În categoria *propozițiilor care nu au subiect* distingem situația în care predicatul acestora se exprimă prin verbe a căror acțiune nu poate fi atribuită unui autor, unui subiect: ninge, viscolește, se crapă de ziuă (locuțiune verbală) ș.a. Altă situație o reprezintă propozițiile al căror predicat se exprimă prin expresii verbale impersonale formate din *a fi* + *un adverb*, după care pot urma propoziții subordonate subiective, sau prin *verbe impersonale* urmate, de asemenea, de subordonate subiective.(Vezi *Compendiu*, capitolul V).

Câteva exemple pentru cele trei situații amintite:

a) *Ninge* și *viscolește*. *Se luminează* târziu. (fenomene naturale)

b) *E necesar*/ (1) să grăbim pasul./ (2)

Ar fi fost mai firesc/ (1) să mă aștepți tu pe mine./ (2)

c) Îl *doare*/ (1) că nu-l înțelege nimeni/. (2)

Nu-i convine/ (1) să rămână singur./ (2)

TEST 23

Se dă textul:

„Patria este ființa noastră de care nu ne putem desprinde orice s-ar întâmpla".

(D. R. Popescu)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;

este ființa — predicat nominal

Scanned with OKEN Scanner

nu putem — predicat verbal
s-ar întâmpla — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor**;

Patria este ființa noastră/ [1] de care [2] nu ne putem desprinde/ [3] orice s-ar întâmpla/

1 — P.P.
2 — P.S. atributivă (ființa) 1
3 — P.S. concesivă (nu ne putem desprinde) 2

Reține că *subordonata concesivă* exprimă *un fapt care ar putea împiedica acțiunea din regentă, dar nu o împiedică.*

Ea răspunde la întrebarea: *În ciuda cărui fapt...?*

Conjuncția specifică — *deși*, iar locuțiunile conjuncționale au același sens: *măcar că, măcar să, chiar dacă, cu toate că.*

Unele subordonate au ca *element de relație pronumele* (și adjectivele) *nehotărâte compuse cu ori: oricare, orice...*, sau *adverbele nehotărâte, compuse: oricât, oricum.* Vezi *Compendiu*, capitolele VI și VIII.

● Analizați sintactic și morfologic **pronumele**;

de care — complement indirect exprimat prin pronume relativ, cazul Ac. + prepoziția *de*
orice — subiect exprimat prin pronume nehotărât, cazul N.

● Luând ca *termen regent* verbul a *rămâne*, cu valoare predicativă, la un mod personal, alcătuiți fraze cu toate subordonatele posibile.

Rămâne în sală / *cine* este interesat. — subiectivă
Au rămas și ele, / *după cum* a fost vorba. — circumstanțială de mod.
Au rămas toți / *după ce* au auzit programul. — circumstanțială de timp
Cărțile au rămas / *unde* le-am pus. — circumstanțială de loc.
Pentru că n-am de ales / rămân aici. — circumstanțială de cauză
Ei mai rămân / *ca să* afle deznodământul. — circumstanțială de scop
Rămânem / *dacă* ne permit părinții. — circumstanțială condițională

Scanned with OKEN Scanner

Au rămas și ei / *deși* nu-i interesau discuțiile. — circumstanțială concesivă

El a rămas până târziu, / *încât* s-au neliniștit ai săi. — circumstanțială consecutivă

● Alcătuiți enunțuri în care **subiectul** să fie exprimat prin diferite părți de vorbire;

(Vezi și TESTUL 22.)

a. — Se aud *voci* pe culoar. — substantiv comun

Kamadeva era zeul iubirii. (mitologia indiană) — substantiv propriu

b. — *Aceștia* au sosit primii. — pronume demonstrativ

Câți sunt înscriși la bibliotecă? — pronume interogativ

Nimeni nu s-a oferit. — pronume negativ

Dumnealor nu pot hotărî. — pronume de politețe

Dă-mi / *ce* mi se cuvine. — pronume relativ

Înșine am fost de față. — pronume de întărire (rar)

Noi vom filma în Delta Dunării. — pronume personal

c. — *Doi* se ceartă. — numeral cardinal. (valoare substantivală)

Al treilea a renunțat. — numeral ordinal. (valoare substantivală)

Tustrei se împacă de minune. — numeral colectiv. (valoare substantivală)

d. — *Leneșul* mai mult aleargă. — adjectiv (valoare substantivală)

(Pentru *verbe la mod nepersonal*, vezi TESTUL 22)

TEST 24

Se dă textul:

„Patria ... este flamura dorobanților ridicată peste turcime acum o sută de ani, este sângele lui Horia și al lui Doja vărsat pentru a lumina istoria noastră."

(D. R. Popescu)

CERINȚE:

● Precizați funcția sintactică a cuvintelor în cazul N.;

patria — subiect

flamura — nume predicativ

ridicată — atribut adjectival

Scanned with OKEN Scanner

sângele — nume predicativ
vărsat — atribut adjectival

● Arătați **felul articolelor** care însoțesc substantive;
patri*a* — articol hotărât
flamur*a* — articol hotărât
dorobanț*ilor* — art. hotărât
sânge*le* — art. hotărât
lui — articol hotărât (lui Horia)
al — articol posesiv (genitival)
lui — articol hotărât (al lui Doja)
istori*a* — articol hotărât

● Analizați sintactic și morfologic **verbele** la **moduri nepersonale**;

ridicată — atribut adjectival exprimat prin verb la participiu, genul feminin, numărul singular, cazul N.

vărsat — atribut adjectival exprimat prin verb la participiu, genul neutru, numărul singular, cazul N.

pentru a lumina — complement circumstanțial de scop exprimat prin verb la infinitiv (prezent) + prepoziție

● Alăturați cuvintelor date **adjective de întărire**:
surorile ..., copiilor ..., el ..., Elenei ..., pentru tine (masc.) ..., cu voi (fem.) ..., datorită mie (fem.) ..., vouă (masc.) ..., noi (fem.) ..., ție (masc.) ..., eu (fem.) ..., ei (masc.) ....
surorile *însele* (sau înseși), copiilor *înșiși*, el *însuși*, Elenei *înseși*, pentru tine *însuți*, cu voi *înseve*, datorită mie *însemi*, vouă *înșivă*, noi *însene*, ție *însuți*, eu *însămi*, ei *înșiși*;

● Alcătuiți enunțuri cu două dintre formele scrise și faceți *analiza lor sintactică și morfologică*;
Elenei *înseși* i s-a părut ciudat.
Ei *înșiși* au fost de față.

înseși — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal de întărire, genul feminin, numărul singular, cazul D.

înșiși — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal de întărire, genul masculin, numărul plural, cazul. N.

Nu uita că *formele adjectivului de întărire* le ții mai ușor minte și le înveți corect asociindu-le cu *formele* pronumelui personal de persoana a III-a, masculin și feminin, singular și plural: *dânsul, dânsa, dânși, dânsele*!

Scanned with OKEN Scanner

dânsul — *masculin, singular*

însu	mi (pers. I)	— eu însumi
	ți (a II-a)	— tu însuți
	și (a III-a)	— el însuși

dânsa — *feminin, singular* (a > ă)

însă	mi (pers. I	— eu însămi
	ți (a II-a)	— tu însăți
	și (a III-a)	— ea însăși

dânșii — *masculin, plural*

înșî	ne (pers. I)	— noi înșine
	vă (a II-a)	— voi înșivă
	și (a III-a)	— ei înșiși

dânsele — *feminin, plural*

înse	ne (pers. I)	— noi însene
	vă (a II-a)	— voi însevă
	și, le (a (III-a)	— ele înseși, însele

Îți mai *atrag atenția* că formele adjectivului de întărire rămân neschimbate în timpul declinării, cu o singură excepție: forma de feminin singular. Aici se produce alternanța vocalică *ă/e*, de la forma de N.—Ac. la cea de D.—G. (ca și la substantivele de genul feminin: N.—Ac. CAS*A*; G.—D. CAS*EI* sau unei case)

ea însăși — N.—Ac.
ei înseși — D.—G.
La fel, pentru persoanele I și a II-a:
eu însămi — N.—Ac. (... mine însămi)
mie însemi — D.—G.
tu însăți — N.—Ac. (... tine însăți)
ție înseți — D.—G.

● Exemplificați funcțiile sintactice ale **adverbelor relative**;

Adverbele relative, care introduc în frază propoziții subordonate (vezi *Compendiu*, capitolul III), *îndeplinesc*, de obicei, *funcția sintactică de complemente circumstanțiale* în propozițiile pe care le subordonează și în care se integrează ca părți de propoziție. *Adverbe relative* sunt: *unde, când, cum, încotro, cât*, precum și cele compuse cu *ori*: oriunde, oricând ș.c.l. (adverbe nehotărâte).

1 2
a) Am venit/ *unde* m-ai chemat./ — complement circumstanțial de loc (m-ai chemat undeva)

b) Ningea mărunt/ *când* m-am uitat pe geam./ — complement circumstanțial de timp (m-am uitat cândva)

c) *Cum* îți așterni,/ așa vei dormi./ — complement circumstanțial de mod (îți așterni cumva)

Coincidența ca adverbele să introducă același tip de subordonată ca și felul lor, cum este cazul celor trei exemple date, este foarte frecventă. Întâlnim, însă, și numeroase cazuri când adverbele relative de mod, de timp, de loc introduc alte tipuri de subordonate, cum se poate vedea în nenumăratele situații surprinse în aceste teste.

Studiază cu atenție și exemplele oferite de manualul pentru clasa a VIII-a, Limba română. Gramatica — E.D.P. — București, 1992, la toate tipurile de subordonate, precum și testele care conțin formularea ca diferite subordonate să fie introduse prin același element joncțional .(TESTELE 15, 25.)

Adverbul relativ *cum* poate îndeplini și *funcția sintactică de nume predicativ în propoziția pe care o introduce în frază:*

Îmi amintesc adesea/ *cum era* mama în vremea copilăriei mele./
cum — nume predicativ exprimat prin adverb relativ de mod
(**Revezi** TESTUL 22.)

TEST 25

Se dă textul:

„Inima însă ne era fierbinte, că ce gândeam și izbândeam."

(I. Creangă)

CERINȚE:

● Analizați sintactic și morfologic primul și ultimul **predicat** din text;

era fierbinte — predicat nominal exprimat prin verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, singular, diateza activă *și nume predicativ* exprimat prin adjectiv propriu-zis, cu o terminație, genul feminin, numărul singular, cazul N., gradul pozitiv

Scanned with OKEN Scanner

izbândeam — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul imperfect, persoana I, numărul plural, diateza activă

● Faceți **analiza frazei** după procedeul convenit;

Inima $\overset{1}{\boxed{\text{însă}}}$ ne era fierbinte,/ $\overset{3}{\boxed{\text{că}}}$/ $\boxed{\text{ce}}$ $\overset{2}{\text{gândeam}}$/ și izbân-
$\overset{3}{\text{deam.}}$/

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (izbândeam) 3
3 — P.S. circumstanțială de cauză (era fierbinte) 1

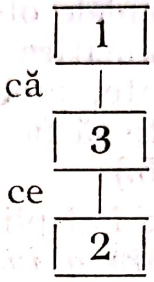

Fii atent la delimitarea frazei și stabilirea raporturilor sintactice din frază: două elemente joncționale subordonatoare alăturate *(că, ce)* se încercuiesc separat, fiecare introducând o propoziție, astfel: *al doilea element joncțional (ce)* introduce propoziția care îi urmează imediat *(ce* gândeam), în timp ce *primul, (că)*, introduce propoziția care urmează după cea introdusă prin *ce*: *(că* și izbândeam).

Îți mai atrag atenția asupra lui *și* (și izbândeam), care nu este conjuncție coordonatoare, ci *adverb de întărire*.

(... ce gândeam *chiar* izbândeam)

● Alcătuiți fraze în care adverbul relativ *unde* să introducă diferite tipuri de subordonate;

a) subiectivă: S-a bănuit imediat / *unde* ai plecat./
b) predicativă: Problema rămâne / *unde* vom înnopta./
c) atributivă: Locul / *unde* am poposit / era de o rară frumusețe./
d) completivă directă: Ea nu a înțeles / *unde* a greșit./
e) completivă indirectă: Și-a adus aminte prea târziu / *unde* a fost așteptată./

Scanned with OKEN Scanner

f) circumstanțială de loc: Am înotat cu plăcere / *unde* apa era curată.

g) circumstanțială de cauză: *Unde* se ferea de toți, / a trezit bănuieli.

● Luând ca termen regent verbul *învață* la un mod personal, alcătuiți fraze cu toate subordonatele posibile; (vezi și TESTUL 23)

a) Învață permanent / *cine* este conștiincios. — subiectivă

b) Copilul învață / *ce* i se predă la școală. — completivă directă

c) Uneori învață / *cu cine* îi oferă ajutor. — completivă indirectă

d) Învățăm / *unde* este liniște. — circumstanțială de loc

e) Tu înveți / *când* ești în vacanță? — circumstanțială de timp

f) Învață și ea / *cum* poate. — circumstanțială de mod

g) Ea învață / *fiindcă* este interesată. — circumstanțială cauzală

h) Învățăm / *ca să* reușim la examene. — circumstanțială de scop

i) Noi învățăm / *dacă* suntem răsplătiți. — circumstanțială condițională

j) El învață / *deși* s-a făcut târziu. — circumstanțială concesivă

k) Învață și noaptea, / *încât* îi deranjează pe ceilalți. — circumstanțială consecutivă

TEST 26

Se dă textul:

„— Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori! ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi."

(I. Creangă)

CERINȚE:

● Precizați **felul predicatelor**;

nu mă duc — predicat verbal

să ... omori — predicat verbal

ziceam — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Arătați **felul propozițiilor**;

Nu mă duc, mamă,[1]/ nu mă duc la Socola,[2]/ [măcar să][4] mă omori![3]/ ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrini./

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. circumstanțială concesivă (nu mă duc) 1, 2
4 — P.P. incidentă

● Găsiți, în opere literare (studiate), exemple în care se găsesc **cuvinte și construcții incidente**;

Citește cu atenție capitolul XII din *Compendiu* și, apoi, răspunde cerinței.

● Alcătuiți propoziții în care substantivul *mamă* să apară:

a) în cazul N.
b) în cazul Ac. + locuțiune prepozițională
c) în cazul G. + articol hotărât + articol posesiv
d) în cazul D. la numărul plural + prepoziție
e) în cazul V.

● Precizați, pentru fiecare exemplu, *funcția sintactică*;

a) *Mama* este raza mea de soare. — subiect
b) Lumea întreagă aș străbate-o *alături de mama*. — complement circumstanțial de mod
c) Nu-mi dădeam seama de marile sacrificii **ale** mamei. — atribut substantival (genitival)
d) *Datorită mamelor* sunt flori pe pământ. — complement indirect
e) *Mamă*, îți sunt recunoscătoare! (nu are funcție sintactică de parte de propoziție)

● Explicați **semnele de ortografie și** (de) **punctuație**, din text;

Ghilimelele (semnele citării) apar deoarece textul propus este un fragment, *un citat dintr-o operă literară*;

Linioară de dialog marchează *vorbirea directă*, redarea întocmai cuvintelor unui personaj.

Virgulele „izolează" de restul propoziției substantivul *mamă*, care este *în cazul V.*

Virgula următoare (a treia în text) *desparte subordonata concesivă de regenta ei* (Vezi Propoziția subordonată circumstanțială concesivă, Topica și Punctuația pag. 100 în *Limba română. Gramatica, Manual pentru clasa a VIII-a*, E.D.P. — București 1992)

Semnul exclamării marchează sfârșitul unei fraze exclamative.

Scanned with OKEN Scanner

Fii atent: Deși s-a terminat fraza, cuvântul „ziceam" nu este scris cu majusculă, el introducând construcția (propoziția) incidentă (ziceam eu, plângând ...)

Virgula din propoziția incidentă marchează nu doar pauza dintre verbul regent *ziceam* și complementul circumstanțial de mod exprimat prin verb la gerunziu, *plângând*, ci izolează întreaga construcție modală *plângând cu zece rânduri de lacrimi.*

Punctul marchează sfârșitul construcției incidente — propoziție enunțiativă propriu-zisă.

TEST 27

Se dă fraza:

„— Spune-i și d-ta băietului, omule, ce se cuvine, ca să-și ieie nădejdea și să-și caute de drum."

(I. Creangă)

CERINȚE:

● Precizați **felul predicatelor**;

spune — predicat verbal
se cuvine — predicat verbal
să-și ieie nădejdea — predicat verbal
să-și caute de drum — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor**;

Spune-i și d-ta băietului, omule, / ce[1] se cuvine, / ca să[2]-și ieie nădejdea / și[3] / să[3]-și caute de drum./

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (spune) 1
3 — P.S. circumstanțială de scop (spune) 1
4 — P.S. circumstanțială de scop (spune) 1

● Analizați sintactic și morfologic **pronumele**;

i — complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, masculin (contextul ne indică), numărul singular, cazul D., formă neaccentuată

Scanned with OKEN Scanner

d-ta — subiect exprimat prin pronume de politeţe, persoana a II-a, singular, cazul N.

ce — subiect exprimat prin pronume relativ, cazul N.

Aminteşte-ţi că *pronumele* personal *de politeţe* are forme numai pentru (la) *persoanele a II-a* şi *a III-a*, singular şi plural.

La persoana a II-a singular, pronumele are *forme diferenţiate după caz*, având aceeaşi formă pentru ambele genuri:

N.—Ac. — dumneata (d-ta)

G.—D. — dumitale (d-tale)

La persoana a II-a plural, apare o *singură formă, nediferenţiată* după gen sau caz:

N.—Ac—G.—D. — dumneavoastră (dvs.)

Ştii, desigur, că *această formă se întrebuinţează şi pentru singular*, ca semn al respectului faţă de o persoană (şi al bunei noastre educaţii).

La persoana a III-a singular, formele sunt *diferenţiate numai după gen*, nu şi după caz:

N.—Ac.—G.—D. — dumneaei (feminin)

N.—Ac.—G.—D. — dumnealui (masculin)

La persoana a III-a plural, apare (ca şi la persoana a II-a plural) o singură *formă, nediferenţiată* după gen sau caz:

N.—Ac.—G.—D. — dumnealor

Foloseşte corect pronumele de politeţe şi *nu uita* că: *dânsul, dânsa, dânşii, dânsele* sunt *pronume personale*.

● Analizaţi sintactic şi morfologic **predicatele:** (Vezi TESTELE 7 şi 9):

spune — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a III-a, modul imperativ, prezent, persoana a II-a, singular, diateza activă.

se cuvine — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, prezent, persoana a III-a, singular, diateza reflexivă (verb impersonal)

să-şi ieie nădejdea — predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală predicativă, intranzitivă, conjugarea I, modul conjunctiv, prezent, persoana a III-a, singular, diateza reflexivă (formă populară)

să-şi caute de drum — la fel (doar că nu este formă populară)

Scanned with OKEN Scanner

● Exemplificați în propoziții părțile de vorbire prin care poate fi exprimat **predicatul verbal**;

a) *verb predicativ* la diatezele activă, pasivă, reflexivă:

Semnele primăverii *apar* pretutindeni.

Cartea *a fost lansată* de curând.

Toți *ne temeam* de amenințări.

b) *locuțiune verbală* la cele trei diateze:

Trăgea cu urechea în toate părțile.

Faptele *au fost trecute cu vederea.*

Voi de ce *v-ați luat tălpășița?*

c) *adverb predicativ* (urmat de conjuncție subordonatoare + subordonată subiectivă):

Firește / că vom mai sta de vorbă.

d) *locuțiune adverbială predicativă* (în aceleași condiții ca adverbul predicativ):

De bună seamă / că revin.

e) *interjecție predicativă:*

Deodată, amândoi *zdrang*! cu pumnul în masă.

● *Noțiuni de vocabular.* Definiți și exemplificați *schimbarea valorii gramaticale,* ca mijloc de îmbogățire a vocabularului.

Îți aduc aminte că alături de *derivare* (TESTUL 19) și *compunere* (TESTUL 21), *schimbarea valorii* (a clasei morfologice) *gramaticale* constituie un *mijloc intern de îmbogățire a vocabularului.*

Procedeul constă în *folosirea unei părți de vorbire cu valoarea altei părți de vorbire.*

Observă că folosirea ca nouă parte de vorbire aduce însușirea caracteristicilor acesteia (și abandonarea însușirilor vechii clase morfologice).

Astfel, un *substantiv* devenit *adverb* nu se mai articulează, nu poate fi trecut la plural, nici însoțit de un determinant adjectival ... ci *devine o parte de vorbire neflexibilă.* (Ei mă priveau *țintă,* NU: ținte, nici — această țintă!)

Câteva exemple:

a) substantiv ⟶ adverb

A adus din pădure un *buștean* gros. (substantiv)

Toți dormeau *buștean.* (adverb)

Remarcă și *schimbarea funcției sintactice concomitent cu schimbarea valorii gramaticale: complement direct ca substantiv* și *complement circumstanțial de mod ca adverb.*

b) adjectiv ⟶ substantiv ⟶ adverb

Ai făcut un gest *frumos.* — atribut adjectival

Scanned with OKEN Scanner

Vedea pretutindeni *frumosul* în viață. — complement direct
Surorile cântă *frumos*. — complement circumstanțial de mod
c) numeral ⟶ substantiv
Pe masă erau *patru* creioane. — atribut adjectival
Iar a luat *un patru* la geometrie? — complement direct
d) adverb ⟶ substantiv
De obicei, răspunde *bine*. — complement circumstanțial de mod
Mi-ai făcut *un* mare *bine*. — complement direct

Observi, din nou, că prin articulare, fie cu articol hotărât, nehotărât sau demonstrativ (adjectival), orice parte de vorbire se substantivizează.

e) adverb ⟶ prepoziție
Câțiva au votat *contra*. — complement circumstanțial de mod
S-a luptat *contra dușmanilor*. — complement indirect (Vezi TESTUL 2)
f) pronume ⟶ adjectiv pronominal
Al meu este ascultător. — subiect
Copilul *meu* e cuminte. — atribut adjectival
g) adverb ⟶ substantiv (nume ale anotimpurilor, părți ale zilei)
Ziua stăteau la umbră. — complement circumstanțial de timp
A venit și *ziua* mult așteptată. — subiect
Răcea ușor *iarna*. — complement circumstanțial de timp
Copilul asocia totdeauna *iarna* cu Crăciunul, cu bucuria vacanței. — complement direct

TEST 28

Se dă fraza:

„Această știre era destul de veche și Dănilă o spunea Agripinei, încă o dată, la începutul lui mai, supărat și mâhnit în inimă-i că veștile cele mari pe care le aștepta nu mai veneau deloc."

(G. Galaction)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor;**
era veche — predicat nominal
spunea — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

aștepta — predicat verbal
nu veneau — predicat verbal

● Indicați **felul propozițiilor;**

Această știre era destul de veche / [1] [și] Dănilă o spunea Agripinei încă o dată, la începutul lui mai, supărat și mâhnit în inimă-i / [2] [că] veștile cele mari / [3] [pe care] le aștepta [4] / nu mai veneau deloc. / [3]

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. circumstanțială de cauză (supărat și mâhnit) 2
4 — P.S. atributivă (veștile) 3

● Precizați funcția sintactică, partea de vorbire și cazul **pronumelor** și **adjectivelor pronominale;**

această — atribut adjectival, adjectiv demonstrativ de apropiere, cazul N.
o — complement direct, pronume personal, cazul Ac.
i — atribut pronominal, pronume personal, cazul D. (dativ posesiv)
pe care — complement direct, pronume relativ, cazul Ac.
le — complement direct, pronume personal, cazul Ac.

● Precizați apartenența morfologică a cuvintelor *o dată* și *deloc* (în contextul dat)

o dată — numeral adverbial (de repetiție)
deloc — adverb de mod

● Alcătuiți propoziții în care să apară formele *odată* și *de loc*!

Trăia *odată* un împărat ... (cândva, odinioară)
El este *de loc* din Basarabia. (de fel, originar)

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *veste*;

veste, vestit, vestitor, prevestire, prevestitor, prevestit

● Scrieți propoziții cu un *substantiv* și un *adjectiv* (participiu) în cazuri diferite și precizați-le funcția sintactică;

Se posomorâse *din cauza veștii* primite.
(complement circumstanțial de cauză, cazul G.)
Fata era *vestită* pentru frumusețea ei.
(nume predicativ, cazul N.)

● Găsiți perechi de **sinonime** și **omonime;**

supărat—mâhnit — sinonime

Scanned with OKEN Scanner

ştire—veste — sinonime
mai (începutul lui *mai*, substantiv) } omonime
mai (nu *mai* veneau, adverb) }

TEST 29

Se dă fraza :

„Ar fi fost cuminte să se abată în dreapta ori în stânga şi să se ascundă în pădurea care stăpânea pretutindeni, deopotrivă de întunecos."

(G. Galaction)

CERINŢE :

● Indicaţii **predicatele** şi **felul** lor ;

ar fi fost cuminte — predicat nominal
să se abată — predicat verbal
să se ascundă — predicat verbal
stăpânea — predicat verbal

● Arătaţi **felul propoziţiilor ;**

Ar fi fost cuminte /. [1] [să] [3] se abată în dreapta ori în stânga [2] / [şi] [să] se ascundă în pădurea / [care] [4] stăpânea pretutindeni, deopotrivă de întunecos./

1 — P.P.
2 — P.S. subiectivă (ar fi fost cuminte) 1
3 — P.S. subiectivă (ar fi fost cuminte) 1
4 — P.S. atributivă (pădurea) 3

● Precizaţi felul **adverbelor** şi **locuţiunilor adverbiale** şi funcţia lor sintactică ;

cuminte — adverb de mod, nume predicativ
în dreapta (în stânga) — locuţiune adverbială de loc, complement circumstanţial de loc
pretutindeni — adverb de loc, complement circumstanţial de loc
deopotrivă de întunecos — adverb de mod, complement circumstanţial de mod (adverbul e la gradul comparativ de egalitate)

Scanned with OKEN Scanner

Amintește-ți că *adverbul are aceleași grade de comparație ca și adjectivul.* (Vezi TESTUL 16).

Și, tot la fel ca în cazul adjectivelor, nu toate adverbele pot fi comparate.

Adverbul *aproape* (cu sens spațial, de distanță, nu modal, de aproximație) are formele:

pozitiv — aproape
comparativ — *mai* aproape (de superioritate)
comparativ — *mai puțin* aproape (de inferioritate)
— *la fel* de aproape (de egalitate)
superlativ — *cel mai* aproape (relativ de superioritate)
— *foarte* aproape (absolut)

Forma de *superlativ relativ de inferioritate* nu este uzuală. (*cel mai puțin* aproape)

● Alcătuiți propoziții în care să apară două **atribute verbale** și două **adverbiale**;

I se citea în ochi dorința *de a învinge*. (*verb* la infinitiv)
Și-a procurat cărți *de citit* în vacanță. (*verb* la supin)
Întâmplările *de odinioară* îmi stăruiau în memorie. (*adverb* de timp)
Acordurile pianului se auzeau din camera *de alături*. (*adverb* de loc)

● Dați un exemplu de propoziție în care un *substantiv în cazul V.* să fie însoțit de un *adjectiv propriu-zis* și *unul posesiv*;

Aștept cu bucurie revederea, *draga mea* surioară! (draga — adj. propriu-zis; mea — adjectiv posesiv)

TEST 30

Se dă fraza:

„Dacă ajunge la stână, poate să cadă și să moară."

(G. Galaction)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor**;

ajunge — predicat verbal
poate — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

să cadă — predicat verbal
să moară — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor;**

[Dacă] ajunge la stână, / poate / [să] cadă / [și] / [să] moară. /
1 2 3 4

1 — P.S. circumstanțială condițională (poate) 2
2 — P.P.
3 — P.S. completivă directă (poate) 2
4 — P.S. completivă directă (poate) 2

● Precizați valoarea verbului *ajunge* în context. Alcătuiți enunțuri în care să apară cu alte valori;

ajunge — verb predicativ (în propoziția 1)
El *a ajuns* îndrumătorul celorlalți.
a ajuns — verb copulativ (Vezi TESTUL 1)
Ajunge, / că mă doare capul!
ajunge — interjecție predicativă (+ propoziție subordonată circumstanțială de cauză)
Ajunge / cât ai vorbit.
ajunge — adverb predicativ (+ propoziție subordonată subiectivă)
Ai ajuns / de nu te suportă nimeni.
ai ajuns — verb copulativ (+ propoziția subordonată predicativă)

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *a cădea*;

a cădea, cădere, căzătură, a decădea, decăzut, a recădea, recădere, decădere, căzător, căzătoare

● Respectând persoana și numărul la care apare verbul *(a cădea)* în text, scrieți forma lui la toate **timpurile modurilor personale;**

Indicativ — prezent: *cade*
— imperfect: *cădea*
— perfectul simplu: *căzu*
— perfectul compus: *a căzut*
— mai mult ca perfect: *căzuse*
— viitor: *va cădea*
— viitorul anterior: *va fi căzut*

Conjunctiv — prezent: *să cadă*
— perfect: *să fi căzut*

Condițional-optativ — prezent: *ar cădea*
— perfect: *ar fi căzut*

● Alcătuiți propoziții în care să apară **toate complementele** învățate;

Complement direct — Am recitit *poveștile* lui Creangă.
Complement indirect — *Despre tine* vorbeau toți.

Scanned with OKEN Scanner

Complement de agent — S-au pierdut cărțile cumpărate *de ai tăi*.
Complement circumstanțial de mod — Citește *expresiv*.
Complement circumstanțial de timp — Mai ninge *din când în când*.
Complement circumstanțial de loc — *Pe alei* s-au așternut frunze veștede.
Complement circumstanțial de cauză — *Din pricina unora* n-am ajuns la timp.
Complement circumstanțial de scop — Purta ochelari *pentru a vedea* mai bine.
Complement circumstanțial condițional — *În caz de pericol* fugim.
Complement circumstanțial concesiv — *Cu tot efortul*, n-a făcut nimic.
Complement circumstanțial consecutiv — A reușit la facultate, *spre bucuria* tuturor.

E adevărat că în învățământul gimnazial nu se studiază complementele condițional, concesiv și consecutiv. Întrucât studiem subordonatele condițională, concesivă și consecutivă, precum și corespondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate, considerăm că asemenea exemple sunt binevenite.

Complementele pot fi *necircumstanțiale:* direct, indirect și de agent și *circumstanțiale:* de mod, timp, loc, de cauză, scop, condițional, concesiv, consecutiv.

TEST 31

Se dă fraza:

„S-ar fi trântit întreagă în omătul ce fierbea la nodurile Iablanicioarei și-ar fi secat șuvoiul dintr-o sorbire, dar mai avea atâta minte să cugete că ar fi rămas pe loc trăsnită, copiii s-ar fi prăpădit și osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos."

(G. Galaction)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor:**
s-ar fi trântit — predicat verbal
fierbea — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

ar fi secat — predicat verbal
avea — predicat verbal
să cugete — predicat verbal
ar fi rămas trăsnită — predicat nominal
s-ar fi prăpădit — predicat verbal
ar fi fost de prisos — predicat nominal

● Arătați **felul propozițiilor:**

S-ar fi trântit întreagă în omătul [1] / ce | fierbea la nodurile Iablanicioarei [2] / și | -ar fi secat șuvoiul dintr-o sorbire, [3] / dar | mai avea atâta minte [4] / să | cugete [5] / că | ar fi rămas pe loc trăsnită, [6] / copiii s-ar fi prăpădit [7] / și | osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos [8] /.

1 — P.P.
2 — P.S. atributivă (omătul) 1
3 — P.P.
4 — P.P.
5 — P.S. circumstanțială consecutivă (avea *atâta* minte) 4
6 — P.S. completivă indirectă (să cugete) 5
7 — P.S. completivă indirectă (să cugete) 5
8 — P.S. completivă indirectă (să cugete) 5

Fii atent: verbul *a cugeta e intranzitiv,* urmează complement indirect:

Vom cugeta **la** implicațiile conflictului. Iar *asupra consecutivei* — propoziția 5 — te avertizează nu doar sensul de *urmare,* consecință, ci și adverbul *atâta* din regentă. (Vezi *Compendiu,* capitolul VIII și capitolul VI.) (mai avea *atâta* minte *încât* să cugete).

● Analizați *sintactic și morfologic ultima propoziție* din textul dat; „... osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos".

osteneala — subiect exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, singular, cazul N., art. hotărât *a.*

ei — atribut pronominal exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul G.

de până atunci — atribut adverbial exprimat prin adverb de timp + prepoziție compusă

Scanned with OKEN Scanner

ar fi fost de prisos — *predicat nominal* exprimat prin *verb copulativ*, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, singular, diateza activă şi *nume predicativ* exprimat prin locuţiune adjectivală (inutilă, zadarnică)

Însă : Munceşte *de prisos.* — locuţiune adverbială = degeaba, inutil, zadarnic

● Găsiţi **sinonime** ale cuvântului *omăt* ;
omăt — zăpadă — nea

● Alcătuiţi propoziţii în care **numele predicativ** să fie exprimat prin diferite părţi de vorbire ;

a) Noi suntem *elevi* (*substantiv* comun)
b) Câştigătoarele concursului erau *două.* (*numeral* cardinal)
c) Acestea sunt *ale mele.* (*pronume* posesiv)
d) Fructele s-au făcut *zemoase.* (adjectiv)
e) Efortul tău a devenit *de prisos.* (locuţiune adjectivală)
f) Frigul a rămas *de nesuportat.* (supin, forma negativă)
g) Obligaţia ta este (de) *a-l ajuta.* (infinitiv)
h) Grâul este *încolţit.* (participiu)
i) *Aşa* este Mihaela. (adverb)

Formulează exemple şi pentru substantiv propriu, pronume personal, demonstrativ, nehotărât, numeral ordinal, distributiv, multiplicativ.

Nu uita că numele predicativ poate fi exprimat şi prin substantiv (sau substitut) *în G. + articol posesiv (genitival).*
Cărţile sunt *ale copiilor* (ale câtorva, ale celor doi) sau în *Ac.* + + *prepoziţie :*
Lanurile păreau *de grâu.*

● Alcătuiţi enunţuri cu : a) *pronume posesiv în D.* (complement), b) *pronume interogativ în G.* (nume predicativ) ; c) *pronume demonstrativ în Ac.* (atribut), d) *pronume relativ în N.* (subiect).

a) *Alor mei* le-a plăcut concertul.
b) *A cui* a fost iniţiativa ?
c) Discuţia *cu aceştia* a fost agreabilă.
d) Nu mi-ai spus *cine* te-a căutat.

Scanned with OKEN Scanner

TEST 32

Se dă fraza :

„În sfârşit, dacă o fi să ne ceară pielea, o să le-o vindem cât vom putea mai scump."

(G. Galaction)

CERINŢE :

● Indicaţi **felul predicatelor ;**

a fi — predicat verbal
să ceară pielea — predicat verbal
o să vindem — predicat verbal
vom putea — predicat verbal

● Indicaţi **felul propoziţiilor ;**

În sfârşit, / dacă (1) o fi (2) / să (3) ne ceară pielea / o să le-o vindem (1) / cât vom putea mai scump. (4) /

1 — P.P.
2 — P.S. circumstanţială condiţională (o să vindem) 1
3 — P.S. subiectivă (o fi) 2
4 — P.S. circumstanţială de mod (o să vindem) 1

● Precizaţi valoarea lui *cât* în text ;

cât — complement circumstanţial de mod, *adverb relativ de mod*

● Alcătuiţi enunţuri în care cuvântul *cât* să aibă alte valori, pe care le veţi preciza ;

a) *Cât* de mult ai lucrat ? — adverb interogativ (cantitativ)
b) *Cât* porumb ţi-a revenit ? — adjectiv interogativ
c) *Cât* din câştig îţi revine ? — pronume interogativ
d) N-a precizat / *cât* timp a durat întrevederea. — adjectiv relativ

Fii atent : când *cât timp, câtă vreme* introduc subordonate circumstanţiale de timp, sunt considerate *locuţiuni conjuncţionale :*
Cât timp a durat întrevederea,/ noi am ascultat muzică.

● Daţi exemple în care **complementul circumstanţial de scop** să fie exprimat prin diferite părţi de vorbire ;

a) *substantiv în Ac. + prepoziţie*

Scanned with OKEN Scanner

Vorbise astfel *pentru calmarea* spiritelor.
Plecarăm *după cumpărături*.
Au plecat devreme *la vânătoare*.

Atenție — nu considera complementele din ultimele două propoziții ca fiind circumstanțiale de loc. *Locul* (propriu-zis) poate fi subînțeles sau exprimat prin acest tip de complement:
Plecarăm *în oraș* după cumpărături.
Au plecat *în Deltă* la vânătoare.

b) *substantiv în G. + locuțiune prepozițională: în scopul, în vederea*
În vederea atingerii parametrilor s-au depus mari eforturi.
A făcut toate acestea *cu scopul prevenirii* unor noi incidente.
c) *verb la mod nepersonal*
A luat metroul *pentru a ajunge* mai repede. (infinitiv)
Umbla noaptea *la furat*. (supin)
d) *locuțiunea adverbială de aceea* (Vezi TESTUL 20)

● Prezentați *conjuncțiile coordonatoare* — raporturile sintactice exprimate și *clasificarea* lor;

Conjuncțiile coordonatoare stabilesc raporturi sintactice:
I — între cuvinte cu aceeași funcție sintactică, *în propoziție*
II — între propoziții de același fel (ambele principale sau ambele subordonate), *în frază*;
III — între o parte de propoziție și o propoziție subordonată, *la limita dintre propoziție și frază*;

Conjuncțiile coordonatoare se clasifică în:
a) *copulative:* și, nici
b) *adversative:* dar, iar, însă, ba, ci
c) *disjunctive:* sau, ori, fie
d) *conclusive:* așadar, deci

Pentru I, oferim câte un exemplu:
a) Liliana *și* Rodica sunt surori. (subiecte)
b) Copiii sunt harnici, *dar* zgomotoși. (nume predicative)
c) Azi *ori* mâine aflăm rezultatul concursului. (complement circumstanțial de timp)
d) Peste două zile, *deci* duminică, plecăm în concediu. (complement circumstanțial de timp)

Pentru II, vezi TESTELE 1, 6, 31 ș.a.

Pentru III, vezi TESTUL 8.

Scanned with OKEN Scanner

TEST 33

Se dă textul:

„Măgulit sunt eu pe Simon să-l aud zicându-mi frate!
Iar moșia mea va ține ca, la rându-i, să se-arate
Credincioasă, dacă soarta și pe el l-ar prigoni ...

(Al. Davila)

CERINȚE:

● Precizați **felul predicatelor;**

măgulit sunt — predicat nominal
să aud — predicat verbal
va ține — predicat verbal
să se-arate credincioasă — predicat nominal
ar prigoni — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor;**

Măgulit sunt eu[1] / pe Simon [să] -l aud zicându-mi frate[2] /
[Iar] moșia mea va ține[3] / [ca], la rându-i, [să] se-arate
Credincioasă,[4] / [dacă] soarta și pe el l-ar prigoni.[5] /

1 — P.P.
2 — P.S. completivă indirectă (sunt măgulit) 1
3 — P.P.
4 — P.S. completivă indirectă (va ține) 3
5 — P.S. circumstanțială condițională (să se-arate credincioasă)

Îți atrag atenția asupra delimitării propozițiilor, mai cu seamă când textul e scris în versuri. Aceasta, fiindcă topica frazei și a propozițiilor se abate adesea de la normele firești de exprimare, trecând pe primul loc necesități legate de versificație: ritm, rimă, măsură...

Oricum, nu pierdem din vedere că *propoziția este o comunicare* deci trebuie să aibă înțeles, sens; *cuvintele din propoziție care îndeplinesc rol de părți secundare, trebuie să se găsească în același loc (aceeași propoziție) cut ermenul lor regent.* (Vezi și TESTUL 34).

Scanned with OKEN Scanner

● Analizați sintactic și morfologic **adjectivele**;

măgulit — nume predicativ exprimat prin adjectiv provenit din participiu, genul masculin, numărul singular, cazul N., gradul pozitiv

mea — atribut adjectival exprimat prin adjectiv posesiv care arată un posesor de persoana I și are genul feminin, numărul singular, cazul N.

credincioasă — nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis cu două terminații, genul feminin, numărul singular, cazul N., gradul pozitiv

● Precizați **modul, timpul** și **diateza verbelor**;

sunt — indicativ, prezent, diateza activă
să aud — conjunctiv, prezent, diateza activă
zicând — gerunziu
va ține — indicativ, viitorul I, diateza activă
să se arate — conjunctiv, prezent, diateza reflexivă
ar prigoni — condițional-optativ, prezent, diateza activă.

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *frate*;

frate — frăție, frățesc, frățește, înfrățire, înfrățit, neînfrățit, frățior, frățâne, frățietate, înfrățitor.

● Alcătuiți enunțuri cu un *substantiv*, un *adjectiv*, *verb* și *adverb*, din familia alcătuită și precizați *funcțiile lor sintactice*;

Ne-am bucurat de sprijinul *fraților* mai mari. — atribut, substantiv

Gestul tău *frățesc* mă surprinde. (atribut, adjectiv)

Dorim, evident, *să ne înfrățim* toți românii. — predicat verbal, verb

Au împărțit totul *frățește*. — complement circumstanțial de mod, adverb

● Exemplificați (în propoziții) părțile de vorbire prin care poate fi exprimat **complementul circumstanțial de mod**;

Reține (că e bine): Deși clasificarea complementului circumstanțial de mod nu figurează în programa și manualele noastre, o amintim totuși deoarece ne întâlnim cu acest aspect și la comentarea modalităților de realizare artistică, a figurilor de stil, la literatură. Așadar, complementul circumstanțial de mod poate fi:

a) — propriu-zis; A venit *în taină*
Se exprimă *corect*.

b) — comparativ : Aleargă *ca o căprioară.*
Ea e mlădioasă *ca trestia.*
Acest complement apare ca o comparaţie în cadrul figurilor de stil.
c) — de măsură : Acolo era un şanţ lung *de zece metri.*
Unele preţuri au crescut *cu* 300 %. (trei sute de procente)

Complementul circumstanţial de mod poate fi exprimat prin :
a) *substantiv + prepoziţie :* Vorbeşte *în şoaptă.*
b) *adverb, locuţiune adverbială :* Merge *încet.*
A venit *pe neaşteptate.*
c) *pronume :* El era cuminte *ca tine.*

Atenţie : *ca* e adverb de comparaţie şi se comportă ca o prepoziţie care cere cazul Ac. *Că* este numai conjuncţie subordonatoare, iar *ca să* e tot conjuncţie subordonatoare, compusă. De menţionat că între cele două componente, *ca* şi *să,* pot apărea nu doar părţi de propoziţie — ca în fraza dată : ... |*ca, la rându-i,* să| se -arate credincioasă ...-, ci chiar propoziţii :

1 2 3 3
A fost sfătuită /| ca |, /, dacă are timp, /| să | revadă materialul. /

d) *numeral* — multiplicativ : Câştigă *înzecit.*
— distributiv : Soseau *câte trei.*
e) *verb* — la gerunziu : Privea fotografia *zâmbind.*
— la infinitiv : Mergea *fără a se gândi* la ceva.
f) *interjecţie :* Dănuţ sărea *buf! buf!* prin toată casa.

TEST 34

Se dă textul :

„Pârcălabe, vreau poporul meu să fie-nştiinţat
De unirea şi-nrudirea care-aci s-au încheiat
Ca să pomenească ţara, ca pe-o zi de praznic mare,
Ziua când din letopiseţ şi-a şters anii de-nchinare".

(Al. Davila)

CERINŢE :

● Arătaţi **felul predicatelor ;**
vreau — predicat verbal
să fie-nştiinţat — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

s-au încheiat — predicat verbal
să pomenească — predicat verbal
a șters — predicat verbal

2. Indicați **felul propozițiilor;**

Pârcălabe, vreau[1]/ poporul meu [să] fie-nștiințat

De unirea și-nrudirea[2]/ [care]-aci s-au încheiat[3]/

[Ca să] pomenească țara, ca pe-o zi de praznic mare,[4]

Ziua[5]/ [când] din letopiseț și-a șters anii de-nchinare/.

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (vreau) 1
3 — P.S. atributivă (unirea și-nrudirea) 2
4 — P.S. circumstanțială de scop (să fie-nștiințat) 2
5 — P.S. atributivă (ziua) 4

Revezi observațiile făcute la delimitarea propozițiilor, la TESTUL 33. Ține seama că un cuvânt se integrează sintactic (îndeplinește funcție sintactică) într-o singură propoziție. Astfel, substantivul *poporul* este *subiect raportat la predicatul* verbal (la diateza pasivă) *să fie-nștiințat*.

● Precizați funcția sintactică și cazul **substantivelor;**

pârcălabe — cazul V. (n-are funcție sintactică de parte de propoziție)
poporul — subiect, cazul N.
de unirea (și-nrudirea) — complement indirect, cazul Ac + prepoziție
țara — subiect, cazul N.
ca pe o zi — complement circumstanțial de mod (comparativ), cazul Ac. + adverb de comparație *ca*, + prepoziție *pe* (Vezi TESTUL 33, complementul circumstanțial de mod)
de praznic — atribut substantival, cazul Ac. + prepoziție
ziua — complement direct, cazul Ac.
din letopiseț — complement circumstanțial de loc, cazul Ac. + prepoziție
anii — complement direct, cazul Ac.
de-nchinare — atribut substantival, cazul Ac. + prepoziție

Scanned with OKEN Scanner

● Formați **familia lexicală** a cuvântului *zi*:
zi — ziua, zilnic, ziler, ziulică

● Alcătuiți enunțuri cu două *substantive* (în cazuri diferite) și cu două *adverbe*, din familia lexicală alcătuită;
Această *zi* va rămâne de neuitat. (cazul N.)
Erau impresionate de frumusețea *zilelor* de toamnă. (cazul G.)
Ploua de câtva timp *zilnic*.
Ziua trudea din greu.

● Dați exemple de propoziții cu **predicat nominal** format cu *diferite verbe copulative* (Vezi și TESTUL 31.)
a) Zilele vacanței *au fost minunate. (a fi)*
b) Ei *au devenit campioni. (a deveni)*
c) Toți *au rămas uimiți. (a rămâne)*
d) Dumnealui *a ajuns inspector. (a ajunge)*
e) Tinerele *păreau studente. (a părea)*

Dar: a se părea, reflexiv și impersonal, e predicativ, urmat de subordonată subiectivă:
Se pare / că pricepe repede.
f) El *s-a făcut pilot. (a se face)*
g) Aceasta *înseamnă sfârșitul*, desigur. *(a însemna)*
h) Satul *se chema Topârcea. (a se chema).*

Desigur, apar ca verbe copulative și altele, ne-am rezumat la cele mai frecvent întâlnite.

TEST 35

Se dă textul:
„Așa crime nu se cade să rămână ne-nfierate,
Nici să piară osânditul de-așa paloș fulgerând."

(Al. Davila)

CERINȚE:

Indicați **predicatele** și **felul** lor;
nu se cade — predicat verbal
să rămână ne-nfierate — predicat nominal
să piară — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Analizaţi fraza, arătând **felul propoziţiilor** şi raporturile dintre ele;

Aşa crime[1]/ nu se cade[2]/ [să] rămână ne-nfierate[1]/,

[Nici] [să] piară osânditul[3] de-aşa paloş fulgerând/

1 — P.S. subiectivă, enunţiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată prin conjuncţia subordonatoare *să* faţă de propoziţia 2, coordonată copulativ negativ prin *nici* cu propoziţia 3.

2 — P.P. enunţiativă propriu-zisă, simplă, negativă, regentă pentru propoziţiile 1 şi 3

3 — P.S. subiectivă, enunţiativă propriu-zisă, dezvoltată, afirmativă, subordonată prin conjuncţia subordonatoare *să* faţă de propoziţia 2, coordonată copulativ negativ prin *nici* cu propoziţia 1.

● Precizaţi *funcţia sintactică şi partea de vorbire* a cuvintelor în *cazul N.*

aşa — atribut adjectival, adjectiv invariabil (Vezi TESTUL 10)

crime — subiect, substantiv comun

ne-nfierate — nume predicativ, participiu negativ

osânditul — subiect, substantiv provenit din verb la participiu

● Alcătuiţi propoziţii în care **atributul adjectival** să fie exprimat prin diferite părţi de vorbire;

(Revezi, pentru câteva precizări, TESTUL 15.)

a — *adjectiv propriu-zis*: Ziua *bună* se cunoaşte de dimineaţă.

b — *adjectiv pronominal* de întărire: Copiilor *înşişi* le-am arătat.

(Pentru alte adjective pronominale, demonstrative, posesive, nehotărâte etc., vezi TESTELE 1, 10, 20, 24 ş.a.)

c — *verb — la participiu:* Câmpul *înverzit* respira prospeţime.

— *la gerunziu acordat:* „Şi apa *murmurândă* în cale-i se opreşte." *(D. Bolintineanu)*

Dar: gerunziul neacordat este atribut verbal.

„... se vedea o oaste *mergând*." *(C. Negruzzi)*

d — *locuţiune adjectivală:* Avea un auz muzical *ieşit din comun.*

e — *numeral* cardinal, ordinal, multiplicativ sau colectiv: (cu valoare adjectivală)

Două concurente au executat fără greşeală *a treia* probă din concurs.

Munca *îndoită* nu i-a adus răsplata aşteptată.

Ambele surori sunt premiante.

● Formulaţi enunţuri în care diferite părţi de vorbire să îndeplinească rolul sintactic de **complement circumstanţial de loc;**

Scanned with OKEN Scanner

a) *substantiv* — în Ac. + prepoziție : Ei merg zilnic *la antrenament.*

— în Ac. + locuțiune propoziționlă :
Au plantat gard viu *dincoace de bordură.*

— în G. + prepoziție : Norii pluteau alene *deasupra satului.*

— în G. + locuțiune prepoziționlă :
Canalul era săpat *pe dedesubtul mării.*

b) *pronume* — în Ac. + prepoziție : Locuia de câtva timp *la acesta.* (demonstrativ)

— în Ac. + locuțiune prepoziționlă : Își găsea liniștea *alături de ai săi.* (posesiv)

— în G. + prepoziție : Aveam apartamentul *deasupra lor.* (personal)

— în G + locuțiune prepoziționlă : *În fața cui* te așezi ? (interogativ)

Privești casa / *în care* te-ai născut. (relativ)

c) *numeral* (cu valoare substantivală)

— în Ac. + prepoziție (sau locuțiune prepoziționlă) :
Treceam cu plăcere *pe la cele două.*

— în G. + locuțiune prepoziționlă :
În dreptul celui de-al treilea s-a oprit.

d) *adverb : De acolo* se vede întreaga vale.

e) *locuțiune adverbială :* Masa am așezat-o *în mijloc.*

TEST 36

Se dă fraza :

„Sunt nevrednic și nevrednic fi-voi chiar de m-ai ierta !
Dar să-ngăduie mărirea sufletului tău, stăpâne,
Să mă urc și eu pe rugul vitejiilor române ;...
Și să mor ca morții noștri, după pilda ce au dat,
Plâns de tine, cum e Grue, și de Dumnezeu iertat !"

(Al. Davila)

CERINȚE :

● Indicați **predicatele** și **felul** lor ;
sunt nevrednic — predicat nominal
nevrednic fi-voi — predicat nominal

ai ierta — predicat verbal
să-ngăduie — predicat verbal
să mă urc — predicat verbal
să mor — predicat verbal
au dat — predicat verbal
cum e — predicat nominal

● Precizați **felul propozițiilor** din frază;

Sunt nevrednic[1]/ [și] nevrednic fi-voi[2]/ [chiar de][4] m-ai ierta[3]!/

[Dar] să-ngăduie mărirea sufletului tău, stăpâne,/

[Să][5] mă urc și eu pe rugul vitejiilor române!.../

[Și]/ [să][6] mor ca morții noștri, după pilda[6]/ [ce][7] au dat,/

Plâns de tine,[6]/ [cum][8] e Grue,/ și de Dumnezeu iertat[6]!/

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. circumstanțială concesivă (nevrednic fi-voi) 2
4 — P.P.
5 — P.S. completivă directă (să-ngăduie) 4
6 — P.S. completivă directă (să-ngăduie) 4
7 — P.S. atributivă (pilda) 6
8 — P.S. circumstanțială de mod comparativă (plâns) 6

Nu uita că după semnul exclamării, al întrebării, punct și două puncte începe o nouă propoziție sau frază și se numerotează propozițiile de la început: 1, 2, ... Ținând seama ,însă, de unitatea textului (semantică și sintactică), precum și de faptul că, fiind o operă dramatică, semnele de exclamare nu indică neapărat încheierea unei comunicări, am numerotat propozițiile în continuare.

Observă că propoziția subordonată circumstanțială de mod comparativă corespunde complementului circumstanțial de mod comparativ: Plâns de tine *ca (precum) Grue*. (Vezi TESTUL 33).

Scanned with OKEN Scanner

● Precizați funcția sintactică și cazul **cuvintelor precedate de prepoziții**;

pe rugul — complement circumstanțial de loc, cazul Ac.
după pilda — complement circumstanțial de mod, cazul Ac.
de tine — complement de agent, cazul Ac.
de Dumnezeu — complement de agent cazul Ac.
ca morții — complement circumstanțial de mod, cazul Ac.;
(Vezi TESTUL 33)

● Alcătuiți propoziții în care **atributul pronominal** să fie exprimat prin diferite pronume, în cazuri diferite;

Ținând seama că pronumele este un substitut al substantivului, (vezi TESTUL 37) poate fi exprimat prin:

a — *pronume în G.*
Gândul *ei* era la joacă. (personal)
Părerea *acelora* e bună. (demonstrativ)
Am apreciat răspunsul *fiecăruia*. (nehotărât)
Nu s-a pierdut cartea *nimănui*. (negativ)
Al cui răspuns e mai bun? (interogativ)
A nesocotit sfatul *alor săi*. (posesiv)
(Pentru pronume relativ, deci în frază, vezi TESTUL 18.)

b — *pronume în G. + prepoziție* (locuțiune prepozițională)
Asaltul *asupra lor* (multora, alor noștri, celorlalți) a durat câteva ore. (pronume *personal*, nehotărât, posesiv, demonstrativ)
Jocul *în fața nimănui* nu-i dădea nici o satisfacție. (negativ)

c — *pronume în Ac. + prepoziție*
Discuția *cu dumneavoastră* m-a bucurat. (pronume de politețe)
Aprecierile *despre sine* erau exagerate. (reflexiv)
Întâlnirea *cu voi* (aceștia, câțiva, ai mei) a fost de toți comentată. (*pronume personal*, demonstrativ, nehotărât, posesiv)
Nu le-a plăcut intervenția *pentru nici unul*. (negativ)

d — *pronume în Ac. + locuțiune prepozițională*
Călătoria *împreună cu dânșii* (dumneavoastră, câțiva, acelea, ai tăi) a fost plăcută. (*pronume personal*, de politețe, nehotărât, demonstrativ, posesiv)

e — *pronume în D. (dativ posesiv)*
„... În largile-*i* haine se-mpiedică vântul." (personal)
(Vezi TESTUL 12.)

Scanned with OKEN Scanner

● Încercați să alcătuiți *o propoziție* și *o frază* după schema:

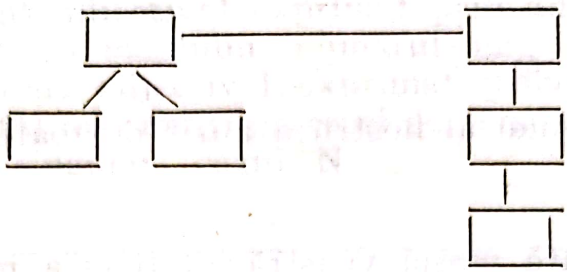

Notați, pentru fiecare, elementele joncționale specifice, *prepoziții* și *conjuncții*, *pronume relative*, *adverbe relative*, unde este cazul.

propoziție: Cei doi frați mai mari au plecat în pădurea de lângă sat.

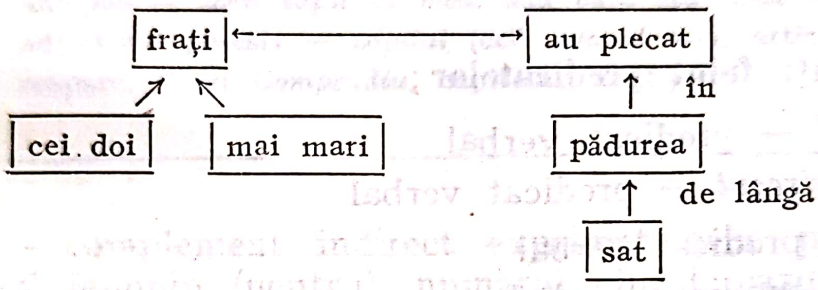

frază: De când[1] am ajuns acasă/ citesc ziarul/[2] pe care l-am cumpărat,/[3] iar apoi plec la prietena mea/[4] unde vom asculta muzică/[5] să[7] ne delectăm/.

1 — P.S. circumstanțială de timp (2)
2 — P.P.
3 — P.S. atributivă (2)
4 — P.P.
5 — P.S. atributivă (4)
6 — P.S. circumstanțială de scop (5)

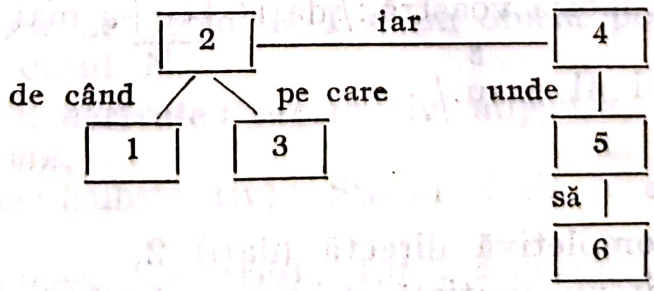

Desigur, se pot găsi soluții dintre cele mai variate.

TEST 37

Se dau textele:

I. „Acest domn al nostru a auzit de toate câte s-au petrecut aici".

(M. Sadoveanu)

II. „Cer toată moșia voastră: dați ce-a mai rămas, ca să-mi întregesc ce-i al meu".

(M. Sadoveanu)

CERINȚE:

- Indicați **felul predicatelor;**

I *a auzit* — predicat verbal
s-au petrecut — predicat verbal

II *cer* — predicat verbal
dați — predicat verbal
a rămas — predicat verbal
să întregesc — predicat verbal
i al meu — predicat nominal

- Indicați **felul propozițiilor;**

I Acest domn al nostru a auzit de toate[1]/ câte s-au petrecut aici[2]/

1 — P.P.
2 — P.S. atributivă (toate) 1

II Cer toată moșia voastră[1]:/ dați[2]/ ce-a mai rămas[3]/ ca să-mi întregesc[4]/ ce-i al meu[5]./

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. completivă directă (dați) 2
4 — P.S. circumstanțială de scop (dați) 2
5 — P.S. completivă directă (să-mi) întregesc) 4

Scanned with OKEN Scanner

● Analizați sintactic și morfologic **pronumele** și **adjectivele pronominale**;

I. *acest* — atribut adjectival exprimat prin adjectiv demonstrativ de apropiere, genul masculin, numărul singular, cazul N.

al nostru — atribut adjectival exprimat prin adjectiv posesiv, care înlocuiește (arată) mai mulți posesori de persoana I *și* are genul masculin, numărul singular, cazul N.

Fii atent: *adjectivul posesiv* (spre deosebire de pronume — *al meu) nu mai are în alcătuire articolul posesiv (genitival)* — copilul *meu. Dar* când adjectivul posesiv stă înaintea substantivului determinat — *al meu copil,* sau când substantivul mai are un determinant antepus — *acest copil al meu,* sau care stă între substantiv și adjectivul posesiv — *copilul* (cel) *mic al meu,* articolul posesiv reapare. (Vezi *Compendiu,* capitolul XIII.)

de toate — complement indirect exprimat prin pronume nehotărât, genul feminin (neutru), numărul plural, cazul Ac. + prepoziția *de*

câte — subiect exprimat prin pronume relativ, genul feminin (neutru), numărul plural, cazul N.

II. *toată* — atribut adjectival exprimat prin adjectiv nehotărât, genul feminin, numărul singular, cazul Ac.

voastră — atribut adjectival exprimat prin adjectiv posesiv, care înlocuiește mai mulți posesori de persoana a II-a și are genul feminin, numărul singular, cazul Ac.

ce — subiect exprimat prin pronume relativ, cazul N.

mi — complement indirect exprimat prin pronume reflexiv, persoana I, singular, cazul D., formă neaccentuată

ce = exemplul de mai sus

al meu — nume predicativ exprimat prin pronume posesiv care înlocuiește un posesor de persoana I *și* un obiect posedat de genul masculin (neutru), cazul N.

● Formați patru **derivate:** substantiv, adjectiv, verb și adverb de la cuvântul *domn.*

domn — domnie (substantiv): Ștefan Vodă a avut *o domnie* glorioasă.

— domnesc (adjectiv): Jilțul *domnesc* a devenit piesă de muzeu.

Scanned with OKEN Scanner

— (a) domni (verb) : Pretutindeni *domnește* o liniște împărătească.

— domnește (adverb) : Am fost trataţi *domnește*.

● Alcătuiţi enunţuri în care **atributul substantival** să fie exprimat prin substantive în cazuri diferite ;

a) Radu, *prietenul* meu cel mai bun, și-a cumpărat calculator. *(cazul N.*, atribut substantival opozițional)

b) Inundarea *orașului* era iminentă. *(caz G.*, atribut substantival genitival)

Staționarea *în fața clădirii* demolate era primejdioasă. *(cazul G. + locuțiune prepozițională)*

c) Cărţile *de povești* ne-au încântat copilăria. *(cazul Ac. + prepoziție*, atribut substantival prepoziţional)

d) Explorările *dincolo de zona* de gravitaţie sunt dificile. *(cazul Ac. + locuțiune prepozițională)*

TEST 38

Se dau textele ;

I. „Mi-ai ucis pe Grue, pavăza și brațul meu !
Mă pricepi ! Fii ... ce-a fost Grue !”

(Al. Davila)

II. „De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc,
Când Patria sau mama, cu inima duioasă,
Va cere ca să trecem prin sabie și foc !”

(A. Mureșanu)

III. ”Unealta e sfinţită de gândul care-o poartă
Și-i binecuvântată atâta cât clădește”.

(V. Voiculescu)

CERINȚE :

● Indicaţi **predicatele** și **felul propoziţiilor** din fraze ;

I. *ai ucis* — predicat verbal
pricepi — predicat verbal
fii — predicat nominal incomplet
ce a fost — predicat nominal

Scanned with OKEN Scanner

II. *să piară* — predicat verbal
s-ar retrage — predicat verbal
va cere — predicat verbal
să trecem prin sabie și foc — predicat verbal (locuțiune verbală)
III. *e sfințită* — predicat verbal (diateza pasivă)
poartă — predicat verbal
i binecuvântată — predicat nominal
clădește — predicat verbal

I. Mi-ai ucis pe Grue, pavăza[1] și brațul meu[1]!/
Mă pricepi[2]!/ Fii[3] .../ ce[4]-a fost Grue[4]!/

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.P.
4 — P.S. predicativă (fii) 3

II. De fulgere să piară[1], de trăsnet și pucioasă/
Oricare[2] s-ar retrage din gloriosul loc,/
Când Patria sau mama, cu inima duioasă,
Va cere[3]/ ca să[4] trecem prin sabie și foc!/

1 — P.P.
2 — P.S. subiectivă (să piară) 1
3 — P.S. circumstanțială de timp (s-ar retrage) 2
4 — P.S. completivă directă (va cere) 3

III. Unealta e sfințită de gândul[1]/ care[2]-o poartă/
Și[3]-i binecuvântată/ atâta cât[4] clădește./

1 — P.P.
2 — P.S. atributivă (gândul) 1
3 — P.P.
4 — P.S. circumstanțială de timp (i binecuvântată) 3

● Scoateți **cuvintele compuse** și precizați-le apartenența morfologică (partea de vorbire);
oricare — pronume nehotărât
ca să — conjuncție compusă
binecuvântată — adjectiv provenit din verb la participiu

Scanned with OKEN Scanner

● Alcătuiți enunțuri în care **atributul verbal** și cel **adverbial** să fie exprimate prin verbe la moduri diferite și diferite adverbe:

a) Pasiunea *de a citi* o avea din copilărie. (verb la infinitiv)

b) Ei priveau cu bucurie copiii *jucându-se* cu mingea. (verb la gerunziu)

c) Au dispărut lamele *de ascuțit* creioane. (verb la supin)

Reține și faptul că atributul verbal poate fi exprimat și prin locuțiuni verbale: plăcerea *de a se da de-a rostogolul*, darul *de a trage de limbă*, gândul *de a-i veni de hac* ș.a.

d) Și-a exprimat intenția *de a-i da o mână de ajutor*. (locuțiune verbală, modul infinitiv)

a) Tabloul *de acolo* înfățișează un peisaj de toamnă. (adverb de loc)

b) Venirea lor *rând pe rând* m-a supărat. (locuțiune adverbială de mod)

c) Mersul *alene* îi convenea. (adverb de mod)

TEST 39

Se dau textele:

I. „Numai el, poporul, fostu-mi-a statornic ne-ncetat,
El, ce suferă, ce tace, ce iubește și ce crede
Făr-a cerceta, în domnul pus de datină, Mikede!
Și ce, pururi, cade jertfă când, în vremuri de nevoi,
Dezbinarea se strecoară sângeroasă printre noi!"

(Al. Davila)

II. „Și cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mâinile încleștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amândouă, ca niște smintite, de clocotea casa".

(I. Creangă)

III. „E destul să numărăm latinește în diferitele limbi romanice până la zece, să înșirăm pronumele personale, numele

Scanned with OKEN Scanner

zilelor săptămânii ... ca să descoperim, fără a fi lingviști, asemănările surprinzătoare dintre aceste limbi care se explică prin originea limbilor romanice din latină".
(din *Manual pentru clasa a VIII-a*. Gramatică. E.D.P. București 1992, pag. 118)

CERINȚE:

● Indicați **predicatele** și **felul** lor;

I. *fostu-(mi-) a statornic* — predicat nominal
suferă — predicat verbal
tace — predicat verbal
iubește — predicat verbal
crede — predicat verbal
cade jertfă — predicat verbal
se strecoară — predicat verbal

II. *legase* — predicat verbal
începură — predicat verbal
clocotea — predicat verbal

III. *e destul* — predicat nominal
să numărăm — predicat verbal
să înșirăm — predicat verbal
să descoperim — predicat verbal
se explică — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor**;

Numai el, poporul, fostu-mi-a statornic ne-ncetat,
El,/ [1] ce suferă,/ [2] ce tace,/ [3] ce iubește [4] și/ [5] ce crede
Făr-a cerceta, în domnul pus de datină, Mikede!/
Și/ ce, pururi, cade jertfă/ [1] când, în vremuri de nevoi,
Dezbinarea se strecoară sângeroasă printre noi!/ [7]

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (el) 1
3 — P. S. atributivă (el) 1
4 — P. S. atributivă (el) 1
5 — P. S. atributivă (el) 1
6 — P. S. atributivă (el) 1
7 — P. S. circumstanțială de timp (cade jertfă) 6

Scanned with OKEN Scanner

Îți atrag atenția asupra atributului substantival apozițional, *poporul* (care nu se întâlnește prea des).

Fii atent și la reluarea subiectului în prima propoziție, în final (el...el). Evident, nu e subiect multiplu.

II. [Și]^{1} cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mâinile încleștate,/ [de parcă]^{1} le legase cineva,^{2}/ începură a-l boci amândouă, ca niște smintite,/ [de]^{3} clocotea casa./

1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială de mod (comparativă) (încleștate) 1
3 — P. S. circumstanțială consecutivă (...) 1

III. E destul^{1}/ [să]^{1} numărăm latinește în diferitele limbi romanice până la zece,^{2}/ [să]^{2} înșirăm pronumele personale, numele zilelor săptămânii^{3} .../ [ca să]^{3} descoperim, fără a fi lingviști, asemănările surprinzătoare dintre aceste limbi,^{4}/ [care]^{4} se explică prin originea limbilor romanice din latină.^{5}/

O mică observație: Ne oprim numai la aspectul gramatical al textului, trecând peste faptul că nu ne închipuim cum anume se poate număra „latinește în diferitele limbi romanice".

1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă (e destul) 1
3 — P. S. subiectivă (e destul) 1
4 — P. S. circumstanțială consecutivă (...) 2, 3
5 — P. S. atributivă (asemănările) 4

Îți atrag atenția: În propoziția 4, *ca să* are valoarea lui *încât*. De fapt, întreg conținutul frazei pledează pentru această interpretare, inclusiv infinitivul *fără a fi lingviști* (chiar fără a fi lingviști descoperim ...), ca și sensul consecutiv al subordonatei în raport cu *e destul să numărăm ... încât (ca să) să descoperim...*

Scanned with OKEN Scanner

● Precizați funcția sintactică a verbelor la **modul infinitiv**;
I. „crede *făr-a cerceta*" — complement circumstanțial de mod
II. „începură *a(-l) boci*" — complement direct
III. „ca să descoperim, *fără a fi lingviști, ...*" — complement circumstanțial concesiv exprimat prin verb copulativ la infinitiv + nume predicativ exprimat prin substantiv (Vezi TESTUL 30).

4. *Transformați infinitivul în mod personal* și precizați felul subordonatelor obținute;
I. ... crede / fără să cerceteze — P. S. circumstanțială de mod
II. ... începură / să-l bocească — P.S. completivă directă
III. ... descoperim / chiar fără să fim lingviști — P. S. concesivă

Atenție: Verificăm subordonata concesivă atât prin posibilitatea introducerii în regentă a adverbelor *tot, totuși* (descoperim), (vezi TESTUL 23, și *Compendiu*, capitolele VI și VIII), precum și luând în considerare faptul că *a nu fi lingvist* nu este un mod de a descoperi un fenomen lingvistic (deci nu poate fi interpretată ca subordonată circumstanțială de mod).

TEST 40

Se dau textele:

I. „O cruce de pari ținea hainele și *de departe*, din drum, sperietoarea de ciori era atât de caraghioasă că îți venea să râzi".

(D. R. Popescu

„Eu ... *iute*, mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dânsa pe sub streașina casei și mă duc *de-a dreptul* în târgul vitelor".

(I. Creangă)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor**;
I. *ținea* — predicat verbal
era ... caraghioasă — predicat nominal
(îți) venea — predicat verbal
să râzi — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

II. *mă sui* — predicat verbal
umflu — predicat verbal
era — predicat verbal
sai — predicat verbal
mă duc — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor**;

I. O cruce de pari ținea hainele/ [1] [și] de departe, din drum, sperietoarea de ciori era atât de caraghioasă/ [2] [că] îți venea/ [3] [să] râzi./ [4]

1 — P. P.
2 — P. P.
3 — P. S. circumstanțială consecutivă (...) 2
4 — P. S. subiectivă (îți venea) 3

II. Eu ... iute mă sui în pod,/ [1] umflu pupăza/ [2] [de unde] era,/ sai cu dânsa pe sub streașina casei/ [2] [și] mă duc de-a dreptul în târgul vitelor./ [4]

1 — P. P.
2 — P. P.
3 — P. S. circumstanțială de loc (umflu) 2
4 — P. P.
5 — P. P.

● Precizați *apartenența morfologică a elementelor de relație* dintre propozițiile frazelor.

I. — *și* — conjuncție coordonatoare copulativă
că — conjuncție subordonatoare, are valoarea conjuncției *încât*
să — conjuncție subordonatoare

II. — *de unde* — adverb relativ de loc + prepoziție
și — conjuncție coordonatoare copulativă

● Analizați sintactic și morfologic *cuvintele subliniate*:

I. — *de departe* — complement circumstanțial de loc, adverb de loc + prepoziție

II. — *iute* — complement circumstanțial de mod, adverb de mod

de-a dreptul — complement circumstanțial de mod, locuțiune adverbială de mod

Scanned with OKEN Scanner

● Dați exemplu de propoziție cu un **complement circumstanțial de loc** pe care să-l dezvoltați într-o subordonată echivalentă;

Am așezat cortul *la umbră*. — C. C. de loc
Am așezat cortul / unde era umbră. /
1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială de loc

TEST 41

Se dau textele:

I. „S-ar fi putut să înceapă oricând examenele de corigență și ea trebuia să fie pregătită".

(D. R. Popescu)

II. „Și ca să fie sigur că nu va spune un cuvânt, unul singur, își cususe câteva grame de șoricioaică în gulerul cămășii."

(D. R. Popescu)

CERINȚE:

● Arătați **felul predicatelor**;

I. *s-ar fi putut* — predicat verbal
să înceapă — predicat verbal
trebuia — predicat verbal
să fie pregătită — predicat nominal

II. *să fie sigur* — predicat nominal
nu va spune — predicat verbal
cususe — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor**;

I. S-ar fi putut^{1} / [să] înceapă^{2} oricând examenele de corigență / [și] ea^{3} / trebuia / [să] fie pregătită^{4}. /

1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă (s-ar fi putut) 1
3 — P. P.
4 — P. S. subiectivă (trebuia) 3

(Revezi, cu atenție, *Compendiu*, capitolul V)

Scanned with OKEN Scanner

II. [Și]¹ / [ca să] fie sigur / [că]² nu va spune un cuvânt, unul singur,³ / își cususe câteva grame de șoricioaică în gulerul cămășii.¹ /

1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială de scop (își cususe) 1
3 — P. S. completivă indirectă (să fie sigur) 2

● Precizați *valoarea morfologică* a lui *un*, din textul II;
un (cuvânt) — numeral cardinal (valoare subliniată și de accentuarea *unul singur*).

● Alcătuiți enunțuri în care cuvântul *un* să aibă alte valori;
Am zărit *un* copil (niște copii) în colțul străzii. (articol nehotărât).
Un elev citește, alt elev desenează. (adjectiv nehotărât)

● Exemplificați un **complement circumstanțial de timp** pe care să-l dezvoltați într-o subordonată echivalentă;
După sosirea ultimului invitat, a început conferința.

[După ce]¹ a sosit ultimul invitat / a început conferința.³ /

1 — P. S. circumstanțială de timp
2 — P. P.

TEST 42

Se dau textele:

I. „Nu uitați că sunt și eu sergent, don' sublocotenent, zise artileristul cu acea expresie ca de petrecere, care atrăsese atenția tuturor de când venise."

(M. Preda)

II. „Venise să ne împuște el pe noi, dacă, vedeți dumneavoastră, n-am fi stat sub ploaia de bombe și am fi luat-o la fugă."

(M. Preda)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor**:
I. *nu uitați* — predicat verbal
sunt sergent — predicat nominal
zise — predicat verbal
atrăsese atenția — predicat verbal
venise — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

II. *venise* — predicat verbal
să împuște — predicat verbal
vedeți — predicat verbal
n-am fi stat — predicat verbal
am fi luat-o la fugă — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor;**

I. Nu uitați[1] / [că] sunt și eu sergent, dom'sublocotenent,[2] / zise artileristul cu acea expresie ca de petrecere,[3] / [care] atrăsese atenția tuturor[4] / [de când] venise.[5] /

1 — P. P.
2 — P. S. completivă directă (nu uitați) 1
Frază incidentă { 3 — P. P. incidentă
4 — P. S. atributivă (expresie) 3
5 — P. S. circumstanțială de timp (atrăsese atenția) 4

(Revezi *Compendiu.* capitolul XII). *Incidentă* este în cazul acesta fraza formată din propozițiile 3, 4 și 5.

II. Venise[1] / [să] ne împuște el pe noi,[2] / [dacă][3] / vedeți dumneavoastră[4] / n-am fi stat sub ploaia de bombe[3] / [și] am fi luat-o la fugă.[5] /

1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială de scop (venise) 1
3 — P. S. circumstanțială condițională (să împuște) 2
4 — P. P. incidentă
5 — P. S. circumstanțială condițională (să împuște) 2

● Precizați *funcția sintactică* și felul **pronumelor** și **adjectivelor pronominale:**

I. *eu* — subiect, pronume personal
acea — atribut adjectival, adjectiv demonstrativ de depărtare
care — subiect, pronume relativ
tuturor — complement indirect, pronume nehotărât

II. *ne* — complement direct, pronume personal
el — subiect, pronume personal
pe noi — complement direct, pronume personal
dumneavoastră — subiect, pronume de politețe

(Revezi pentru formele pronumelui de politețe, TESTUL 27).

Scanned with OKEN Scanner

Reține : Pronumele *o* din locuțiunea verbală *am fi luat-o la fugă* nu are funcție sintactică, el are o valoare neutră. Prezența lui în forme ca : *a șters-o, a întins-o* (ambele cu sensul *a fugit)* face să le considerăm locuțiuni verbale.

● Dați un exemplu de o propoziție cu **atribut** pe care să-l dezvoltați într-o **propoziție subordonată echivalentă :**

Locurile *străbătute* erau de o frumusețe *uimitoare.*

Locurile (1) / pe care (5) le-am străbătut (2) / erau de o frumusețe (1) / care uimea. /

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (locurile) 1
3 — P. S. atributivă (frumusețe) 1

● Alcătuiți propoziții în care **complementul de agent** să fie exprimat prin diferite părți de vorbire ;

Copilul era dus la grădiniță *de Andrei.* (substantiv propriu)

Problema nu a putut fi rezolvată *de nimeni.* (pronume negativ)

Conducerea jocului fusese preluată *de câțiva.* (pronume nehotărât)

Greșeala a fost recunoscută *de cei doi.* (numeral cardinal cu valoare substantivală)

Premiile sunt obținute *de cei silitori.* (adjectiv cu valoare substantivală)

Evident, se pot găsi exemple și pentru celelalte feluri de pronume : personal, posesiv, interogativ etc., sau de numeral ordinal, colectiv. Iar pentru alte situații vezi TESTUL 9.

TEST 43

Se dau frazele :

I. „N-am mai zis nimic, iar mie nici nu mi-a trecut prin cap să fiu atent la el.”

(M. Preda)

Scanned with OKEN Scanner

II. „Și una e să mori la datorie, când te izbește un glonț sau o schijă, și alta e să fii legat de un stâlp și să te execute plutonul de execuție".

(M. Preda)

III. „Dacă învingi momentul acela când îți trece prin cap că e zadarnic să te mai ascunzi îți merge mintea scânteie".

(M. Preda)

CERINȚE:

● Indicați **felul predicatelor:**

I. *n-a zis* — predicat verbal
nu a trecut prin cap — predicat verbal
să fiu atent — predicat nominal

II. *una e* — predicat nominal
să mori — predicat verbal
izbește — predicat verbal
alta e — predicat nominal
să fii legat — predicat verbal
să execute — predicat verbal

III. *învingi* — predicat verbal
trece prin cap — predicat verbal
e zadarnic — predicat nominal
să te ascunzi — predicat verbal
merge mintea — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor;**

I. N-a mai zis nimic, / [1] iar / mie nici nu mi-a trecut prin cap [2] / să / fiu atent la el. [3] /

1 — P. P.
2 — P. P.
3 — P. S. subiectivă (nu mi-a trecut prin cap) 2

II. [1] Și / una e / [2] să / mori la datorie, / [3] când / te izbește un glonț sau o schijă, / [4] și / alta e / [5] să / fii legat de un stâlp / și / să / te execute plutonul de execuție. [6] /

Scanned with OKEN Scanner

1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă (una e) 1
3 — P. S. circumstanțială de timp (să mori) 2
4 — P. P.
5 — P. S. subiectivă (alta e) 4
6 — P. S. subiectivă (alta e) 4

Fii atent: *Subiectul* este *partea principală* de propoziție *despre care se realizează o comunicare cu ajutorul predicatului.* El, subiectul, constituie obiectul comunicării. Observațiile privesc și propoziția subordonată subiectivă. În fraza dată, despre ce se discută? Ce constituie obiectul comunicării? Evident, sunt, ca obiect al comunicării, puse în discuție și comparate cele două situații: *să mori la datorie* și *să fii legat de un stâlp...* (Și nu se discută despre *una, alta).* Și despre acestea (subordonatele subiective) se spune că reprezintă situații diferite:
Să mori la datorie *e una* și
Să fii legat de un stâlp *e alta.*
Insistăm asupra acestor explicații, interpretări, pentru a nu fi considerate cele două subordonate (trei ,de fapt) 2, 5 (și 6) drept predicative.
Precizăm, de asemenea, că sensul comunicării se păstrează, indiferent de locul subiectivei în raport cu regenta.

III. [1 Dacă] învingi momentul acela / [2 când] îți trece prin cap / [3 că] e zadarnic / [4 să] te mai ascunzi / îți merge mintea scânteie. / [5]

1 — P. S. circumstanțială condițională (îți merge mintea) 5
2 — P. S. atributivă (momentul) 1
3 — P. S. subiectivă (îți trece prin cap) 2
4 — P. S. subiectivă (e zadarnic) 3
5 — P. P.

● Precizați funcția sintactică a **adverbelor;**
I. *mai* — complement circumstanțial de mod
II. *când* — complement circumstanțial de timp
III. *când* — complement circumstanțial de timp
zadarnic — nume predicativ

Scanned with OKEN Scanner

mai — complement circumstanțial de mod
scânteie — complement circumstanțial de mod

● Alcătuiți propoziții în care **verbe la infinitiv** să îndeplinească diferite funcții sintactice,

a — subiect: E greu *a-i împăca* pe toți.

b — nume predicativ: Bucuria lui era *de a-l asculta* pe Michael Jackson.

c — atribut: Ideea *de a călători* cu vaporul devenise obsedantă.

d — complement direct: Ei începură *a zâmbi*, neîncrezători.

e — complement indirect: Era neîntrecut *în a înălța* zmeul.

f — complement circumstanțial de timp: Îți telefonez *înainte de a pleca* de acasă.

g — complement circumstanțial de mod: A plecat *fără a rosti* un cuvânt.

h — complement circumstanțial de loc: *Înainte de a coti* spre școală îți apare înainte complexul.

i — complement circumstanțial de scop: Muncește mult *pentru a strânge* bani.

j — complement circumstanțial condițional *Fără a (o) invita* special, nu participă.

k — complement circumstanțial concesiv *Fără a fi specialiști*, am făcut, totuși, unele descoperiri.

(Vezi și TESTELE care cer ca o parte de propoziție să fie exprimată prin diferite părți de vorbire.)

TEST 44

Se dau textele:

I. „Dacă nu ești tare în secunda aceea, te zăpăcești și spui tot, chiar dacă din gură taci."

(M. Preda)

II. „Pistolarul putea să fi dispărut din nenumărate alte pricini pe care trebuie să le lămurim."

(M. Preda)

II. „O să vă trimitem întăriri în vederea luptelor pe care veți fi siliți să le dați".

(M. Preda)

Scanned with OKEN Scanner

CERINȚE:

● Arătați care sunt **predicatele** și **felul** lor;

I. *nu ești tare* — predicat nominal
te zăpăcești — predicat verbal
spui — predicat verbal
din gură taci — predicat verbal

II. *putea* — predicat verbal
să fi dispărut — predicat verbal
trebuie — predicat verbal
să lămurim — predicat verbal

III. *o să trimitem* — predicat verbal
veți fi siliți — predicat verbal
să dați — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor;**

I. [Dacă] nu ești tare în secunda aceea[1] / te zăpăcești[2] / [și] spui tot,[3] / [chiar dacă] din gură taci.[4] /

1 — P. S. circumstanțială condițională (te zăpăcești, spui) 2, 3
2 — P. P.
3 — P. P.
4 — P. S. circumstanțială concesivă (spui) 3

II. Pistolarul putea[1] / [să] fi dispărut din nenumărate alte pricini[2] / [pe care] trebuie[3] / [să] le lămurim.[4] /

1 — P. P.
2 — P. S. completivă directă (putea) 1
3 — P. S. atributivă (pricini) 2
4 — P. S. subiectivă (trebuie) 3

III. O să vă trimitem întăriri în vederea luptelor[1] / [pe care] veți fi siliți[2] / [să] le dați.[2] /

1 — P. P.
2 — P. S. atributivă (luptelor) 1
3 — P. S. completivă indirectă (veți fi siliți) 2

● Analizați sintactic și morfologic *un subiect, un predicat verbal,* unul *nominal,* un *atribut* și un *complement,* din textele propuse, la alegere;

Scanned with OKEN Scanner

pistolarul — subiect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articol hotărât *l*

o să trimitem — predicat verbal exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a III-a, modul indicativ, timpul viitor, persoana I, numărul plural, diateza activă. (formă frecventă în limba vorbită)

nu eşti tare — predicat nominal exprimat prin verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, prezent, persoana a II-a, singular, diateza activă şi nume predicativ expr. prin adjectiv propriu-zis, cu o terminaţie, genul masc., nr. sing., cazul N., gradul pozitiv

alte — atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, genul feminin, numărul plural, cazul Ac.

în vederea luptelor — complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, plural, cazul G. + locuţiunea prepoziţională *în vederea*

● Alcătuiţi enunţuri în care să apară două **adjective care nu au grade de comparaţie** şi două **adjective de întărire**;

Îţi oferim câteva adjective: major, minor, ulterior, anterior, optim, superior, inferior, natal, deplin, întreg, total, unic, superb ş.a.

(Vezi TESTUL 16)

Nimeni n-a ţinut cont de schimbările *ulterioare*.

Întreg ţinutul a fost acoperit de o linişte *deplină*.

Tu *însăţi*, Monica, ai fi crezut?

Cărţile *însele* (înseşi) se constituie în mărturii.

(Vezi TESTUL 24)

TEST 45

Se dau textele:

I. „Ăsta e obiectul, încheie el, şi nu e cazul să vă mai aduc aminte că la nevoie artileristul trebuie să lupte şi cu puşca, grenada şi arma albă, dacă nu-i vin întăriri şi bateria e atacată de forţe de infanterie".

(M. Preda)

II. „Încordarea însă slăbi, nici un avion nu părea să mai aibă de gând să se ridice de pe aeroport".

(M. Preda)

III. „Capul lui de girafă înfipt în aer părea că scrutează orizontul".

(M. Preda)

Scanned with OKEN Scanner

CERINȚE :

● Indicați **felul predicatelor** ;

I. *e obiectivul* — predicat nominal
încheie — predicat verbal
nu e cazul — predicat nominal
să aduc aminte — predicat verbal
trebuie — predicat verbal
să lupte — predicat verbal
nu vin — predicat verbal
e atacată — predicat verbal

II. *slăbi* — predicat verbal
nu părea — predicat nominal incomplet
să aibă de gând — predicat verbal
să se ridice — predicat verbal

III. *părea* — predicat nominal incomplet
scrutează — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor** ;

I Ăsta e obiectivul,/ încheie el,/ [și] nu e cazul/ [să] vă mai aduc aminte/ [că]/ la nevoie artileristul/ trebuie/ [să] lupte și cu pușca, grenada și arma albă,/ [dacă] nu-i vin întăriri/ și bateria e atacată de forțe de infanterie./

1 — P.P.
2 — P.P. incidentă
3 — P.P.
4 — P.S. subiectivă (nu e cazul) 3
5 — P.S. completivă indirectă (să aduc aminte) 4
6 — P.S. subiectivă (trebuie) 5
7 — P.S. circumstanțială condițională (să lupte) 6
8 — P.S. circumstanțială condițională (să lupte) 6

II Încordarea însă slăbi,/ nici un avion nu părea/ [să] mai aibă de gând/ [să] se ridice de pe aeroport./

1 — P.P.
2 — P.P.
3 — P.S. predicativă (nici un avion nu părea) 2
4 — P.S. completivă directă (să aibă de gând) 3

Scanned with OKEN Scanner

III Capul lui de girafă înfipt în aer părea[1] / [că] scrutează orizontul.[2] /

1 — P.P.

2 — P.S. predicativă (capul ... părea) 1

● Indicați **pronumele** care pot deveni *adjective pronominale* și **adjectivele pronominale**;

I *ăsta*

II *nici un*

● Scrieți formele unui verb (din textele date, la alegere) la persoanele a II-a singular și I plural la toate **modurile și timpurile compuse** și precizați *modul de formare*;

Verbul *a veni*:

indicativ — timpul *perfectul compus*:

tu ai venit

noi am venit

Se formează cu auxiliarul *a avea*, care are formele: *am, ai, a, am, ați, au* urmate de *participiul verbului de conjugat*;

indicativ — timpul *viitor (I)*:

tu vei veni

noi vom veni

Se formează cu auxiliarul *a vrea*, care are formele: *voi, vei, va, vom, veți, vor* urmate de *infinitivul verbului de conjugat*;

indicativ — timpul *viitor anterior* (al II-lea):

tu vei fi venit

noi vom fi venit

Se formează cu auxiliarul *a fi* conjugat la timpul viitor (viitorul I): voi fi, vei fi ... urmat de participiul verbului de conjugat;

conjunctiv — timpul *perfect*:

tu să fi venit

noi să fi venit

Se formează din conjuncția *să*, plus auxiliarul *(a) fi* urmat de participiul verbului, fiind singura formă neconjugată a modurilor personale.

condițional optativ — timpul *prezent*:

tu ai veni

noi am veni

Se formează cu auxiliarul *a avea*, care are formele: *aș, ai, ar, am, ați, ar* urmate de *infinitivul verbului*.

condițional-optativ — timpul *perfect*:

tu ai fi venit

noi am fi venit

Scanned with OKEN Scanner

Se formează cu auxiliarul *a fi* conjugat la timpul prezent (modul condițional-optativ) : *aș fi, ai fi, ar fi* — urmat de participiul verbului (de conjugat)

infinitiv — timpul *perfect*

a fi venit

Se formează cu auxiliarul *a fi* la infinitiv prezent — *a fi* urmat de participiul verbului. Fiind mod nepersonal, nu se conjugă.

TEST 46

Se dă textul :

„Oricâtă carte am învăța, oricâtă carte am ști, — să zic, prin imposibil, că cu toți am cunoaște trecutul nostru de până azi ca minunatul învățat Nicolae Iorga, totuși nu vom izbuti să fim capabili de jertfe mai mari decât ne este dat nouă din instinctul de Patrie".

(B. Delavrancea)

CERINȚE :

- Indicați **felul predicatelor** ;

am învăța — predicat verbal
am ști — predicat verbal
să zic — predicat verbal
am cunoaște — predicat verbal
nu vom izbuti — predicat verbal
să fim capabili — predicat nominal
este dat — predicat verbal

- Arătați **felul propozițiilor** ;

[1] Oricâtă carte am învăța,/ [2] oricâtă carte am ști,/ — să zic, prin imposibil,/ [3] că cu toți am cunoaște trecutul nostru de până azi ca minunatul învățat Nicolae Iorga,/ [4] totuși nu vom izbuti/ [5] să fim capabili de jertfe mai mari/ [6] decât ne este dat nouă din instinctul de Patrie./ [7]

Scanned with OKEN Scanner

1 — P.S. concesivă (nu vom izbuti) 5
2 — P.S. concesivă (nu vom izbuti) 5
Frază incidentă { 3 — P.P. incidentă
4 — P.S. completivă directă (să zic)
5 — P.P.
6 — P.S. completivă directă (nu vom izbuti) 5
7 — P.S. circumstanțială de mod (comparativă) (mai mari) 6

● Precizați felul **atributelor** și partea de vorbire prin care se exprimă ;

oricâtă — atribut adjectival, adjectiv nehotărât (se repetă)
nostru — atribut adjectival, adjectiv posesiv
de până azi — atribut adverbial, adverb de timp + prepoziție
minunatul — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis
Nicolae Iorga — atribut substantival apozițional, substantiv propriu
mai mari — atribut adjectival, adjectiv propriu-zis
de Patrie — atribut substantival (prepozițional), substantiv propriu (în text)

● Alcătuiți enunțuri în care verbe la **gerunziu** să îndeplinească diferite funcții sintactice ;

subiect : S-a auzit *tunând*.
complement direct : Toți auzeau *explodând* în apropiere.
complement indirect : Se săturase *aspirând* zilnic covoarele.
complement circumstanțial de timp : *Traversând* drumul, am zărit-o.
complement circumstanțial de mod : Mergea *șchiopătând* pe alee.
complement circumstanțial condițional : Numai *învățând* și *repetând* mereu vei atinge o nouă performanță.
complement circumstanțial de cauză : *Temându-se* de el, l-a evitat.
complement circumstanțial concesiv : „*Vrând, nevrând,* domnul fu silit a se îmblânzi și a-i dărui viața." *(N. Bălcescu)*
atribut verbal : Se vedeau stoluri *zburând*.
atribut adjectival : I-a întins o mână tremurândă.

TEST 47

Se dă fraza :

„Natură, în mormântul meu,
E totul cald, că e lumină !"

(G. Coșbuc)

CERINȚE :

● Explicați **semnele de ortografie și punctuație** ;

— ghilimelele (semnele citării) marchează faptul că textul este un fragment dintr-o operă literară, un citat

— virgula izolează substantivul în cazul V. *natură*

— virgula următoare desparte complementul circumstanțial de loc aflat înaintea termenului regent (... în mormântul meu, e totul cald ...)

— virgula din versul al doilea desparte subordonata circumstanțială de cauză de regenta ei

— semnul exclamării marchează sfârșitul frazei exclamative (vezi și vocativul : Natură,)

● Alcătuiți **familia lexicală** a cuvântului *lumină* ;

lumină — luminiță, luminos, luminator, luminare, luminat, luminiș

● Alcătuiți enunțuri în care un cuvânt din familia alcătuită să apară cu **sens propriu,** și cu **sens figurat** ;

Atelierul pictorului era o încăpere *luminoasă*. (sens propriu).

Figura *luminoasă* a poetului era mereu prezentă. (sens figurat).

● *Noțiuni de vocabular*. Definiți și exemplificați *categoriile semantice învățate* ;

Ținând seama de cele două „laturi" ale cuvântului, forma și înțelesul, pot apărea în vocabular următoarele categorii semantice : *sinonime, omonime, antonime* și *paronime*. Le cuprindem într-un tabel :

Categoria semantică	Forma	Înțelesul	Exemple
Sinonime	diferită	același (asemănător)	timp-vreme ; ceas-oră ; mirat-uimit
Omonime	aceeași	diferit	toc, ochi, corn, lac
Antonime	diferită	opus (contrar)	vine-pleacă ; vesel-trist
Paronime	asemănătoare	diferit	oral-orar ; eminent-iminent

Scanned with OKEN Scanner

În general, cuvântul are un înțeles. Pentru *cuvinte polisemantice* (care au mai multe înțelesuri) vezi TESTUL 9; sensul se relevă numai în context, ca și pentru omonime.

O categorie deosebită de *antonime* se formează prin derivare cu prefixe: real—*ireal*, disciplinat—*in*disciplinat, folositor—*ne*folositor, lipit—*dez*lipit, poetic—*a*poetic, *îm*pacheta—*des*pacheta.

● *Dezvoltați în propoziții* subordonate *părțile de propoziție subliniate* și precizați-le funcțiile sintactice;

La venirea spre școală m-am întâlnit cu colegele *trimise* de doamna dirigintă după cărți.

la venirea — complement circumstanțial de timp

trimise — atribut adjectival

Când[1] veneam spre școală/ m-am întâlnit[2] cu colegele/ pe care[2] doamna dirigintă le-a trimis[3] după cărți./

1 — P.S. circumstanțială de timp (m-am întâlnit) 2

2 — P.P.

3 — P.S. atributivă (colegele) 2

TEST 48

Se dă textul:

„Costache socoti că îi vor trebui multe ceasuri de scotocire amănunțită până să dea de recipisa depozitului din bancă, pe care desigur că bătrânul, bănuitor și ascuns cum era, o găvăzduise în.vreun fund de raft, sub un maldăr de hârtii fără importanță."

(Al. Philippide)

CERINȚE:

● Precizați **felul predicatelor**;

socoti — predicat verbal

vor trebui — predicat verbal (Atenție la valoarea personală, *ceasuri* este subiect)

să dea — predicat verbal

desigur — predicat verbal (Vezi *Compendiu*, capitolul V)

cum era — predicat nominal

găvăzduise (ascunsese) — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

● Arătați **felul propozițiilor**;

Costache socoti[1]/ [că] îi vor trebui multe ceasuri de scotocire amănunțită[2]/ [până să] dea de recipisa depozitului din bancă,[3]/ [pe care] desigur[4]/ [că] bătrânul, bănuitor și ascuns[5]/ [cum] era[6]/ o găvăzduise în vreun fund de raft, sub un maldăr de hârtii fără importanță.[5]/

1 — P.P.
2 — P.S. completivă directă (socoti) 1
3 — P.S. circumstanțială de timp (vor trebui) 2
4 — P.S. atributivă (recipisa) 3
5 — P.S. subiectivă (desigur) 4
6 — P.S. circumstanțială de mod (bănuitor și ascuns) 5

● Precizați *sensul contextual* al verbului *a da* (propoziția 3). Arătați alte sensuri ale cuvântului:

„să dea de recipisa" — *să găsească* recipisa
a da examen — *a susține* examen
a da de capăt — *a rezolva*
a da nas — *a încuraja*
a da pace — *a lăsa*
a da năvală — *a năvăli*, a se înghesui, a se îmbulzi
a da ortul popii — *a muri*
a da bir cu fugiții — *a fugi* (în mod laș) dintr-un loc
a da socoteală / *a da seamă* — *a răspunde*, de ceva, a fi tras la răspundere
a da de un fir — *a găsi, a descoperi ceva*
a da de urmă — *a găsi pe cel căutat*
a da de știre / *a da de veste* — *a vesti, a anunța, a informa*
a da de dracu — *a ajunge în impas, într-o situație grea, a o păți*
a da în cărți — *a ghici, a prezice*
a (se) da de-a dura — *a (se) rostogoli*
a-și da în petic — *a-și da pe față, a-și arăta, fără voie, anumite cusururi*
a da în grijă — *a încredința*
a da — *a oferi, a înmâna*
*a da bineț*e — *a saluta*

Scanned with OKEN Scanner

a da înapoi { — *a restitui* — *a se retrage* — *a ceda*

a da cuiva de furcă — *a face pe cineva să-și bată capul cu chestiuni greu de rezolvat*

a da de bucluc — *a intra într-o încurcătură*

a da pe gât — *a înghiți, a bea lacom, dintr-o dată, în cantități mari*

a da din colț în colț — *a te afla în încurcătură*

a da o bătălie, o luptă — *a purta o luptă, o bătălie*

a da peste cap (ceva) — *a face* (ceva) *superficial, de mântuială*

a da zor — *a se grăbi, a lucra, a acționa cu mare grabă*

a-și da seama — *a constata, a realiza, a pricepe*

Făcând parte din *fondul principal de cuvinte, verbul intră într-un mare număr de expresii, locuțiuni* (Vezi TESTUL 8).

Observă-i sensurile și în citatele:

„Vijelii cumplite au trecut peste noi, la toate am ținut piept, și *nu ne-am dat*, ș-aici am stat."

„... îl văd ... luptând ca să-și apere pământul, căzând și ridicându-se iar, murind în șes și renăscând în munți, pururea tânăr, pururea mândru, cu toate nevoile ce-*au dat să-l răpuie*..."

(Al. Vlahuță)

TEST 49

Se dau textele:

I. „Important este acum ce informații voi scoate eu de la acest Kapetan care pare dispus să mă-ajute".
(din *Evenimentul zilei* Nr. 63, Joi 3 sept. 1992)

II. „Blând tainele vi le desface
Din sânu-i milostiva glie,
Căci toată floarea vă cunoaște
Și toată frunza ei vă știe".

(O. Goga)

CERINȚE:

● Precizați **felul predicatelor**;

I. *important este* — predicat nominal
voi scoate — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

pare dispus — predicat nominal
să ajute — predicat verbal

II. *desface* — predicat verbal
cunoaște — predicat verbal
știe — predicat verbal

● Precizați **felul propozițiilor**;

I. Important este acum/ [1] ce | informații voi scoate eu de la acest Kapetan/ [2] care | pare dispus/ [3] să | mă ajute./ [4]

1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă (este important) 1
3 — P. S. atributivă (Kapetan) 2
4 — P. S. completivă indirectă (pare dispus) 3

II. Blând tainele vi le desface [1]
Din sânu-i milostiva glie,/ [2]
| Căci | toată floarea vă cunoaște/
| Și | toată-frunza ei vă știe./ [3]

1 — P. P.
2 — P. S. circumstanțială de cauză (desface) 2
3 — P. S. circumstanțială de cauză (desface) 1

● Precizați **funcția sintactică a substantivelor și adverbelor**;

I. *important* — nume predicativ
acum — complement circumstanțial de timp (adverb)
informații — complement direct (substantiv)
Kapetan — complement indirect (substantiv)

II. *blând* — complement circumstanțial de mod (adverb)
tainele — complement direct (substantiv)
sânu — complement circumstanțial de loc (substantiv)
glie — subiect (substantiv)
floarea — subiect (substantiv)
frunza — subiect (substantiv)

● Precizați cazul și funcția sintactică pentru **pronumele și adjectivele pronominale** din texte;

I. *ce* — atribut adjectival, cazul Ac.
eu — subiect, cazul N.
acest — atribut adjectival, cazul Ac.

Scanned with OKEN Scanner

care — subiect, cazul N.
mă — complement direct, cazul Ac.

II. *vi* — complement indirect, cazul D.
le — complement direct, cazul Ac.
-i — atribut pronominal, cazul D. (dativ posesiv)
toată — atribut adjectival, cazul N.
vă — complement direct, cazul Ac.
toată — atribut adjectival, cazul N.
ei — atribut pronominal, cazul G.
vă — complement direct, cazul Ac.

● Alcătuiți fraze în care pronumele (sau adjectivul pronominal) relativ *ce* să introducă diferite subordonate;

Subiectivă: Nu se știe / *ce* s-a petrecut aici.
Predicativă: Întrebarea e / *ce* cărți mai citim.
Atributivă: Reflectam la întrebările / *ce* mi-au fost puse.
Completivă directă: Am aflat / *ce* hotărâri au luat băieții.
Completivă indirectă: Nu-și dădea încă seama / *ce* îl așteaptă.
Circumstanțială de timp: Merg ei (1) / *ce* merg (2) / și ajung la cabană. (3) /

Fii atent — *ce* are valoare adverbială de timp.

TEST 50

Se dă textul:

„Ceea ce mă doare cel mai mult este faptul că printre jucătorii care au semnat acea petiție de „nesupunere" se află și unii fotbaliști pe care i-am introdus cu curaj în echipă, lansându-i spre marea performanță".

(*Gazeta sporturilor* din 16 septembrie 1992)

CERINȚE:

● **Indicați felul predicatelor;**

doare — predicat verbal
este faptul — predicat nominal
au semnat — predicat verbal

Scanned with OKEN Scanner

se află — predicat verbal
am introdus — predicat verbal

● Arătați **felul propozițiilor**;

[Ceea ce]^{3} mă doare cel mai mult^{1}/ este faptul^{2}/ [că]^{4} printre jucătorii/ [care]^{3} au semnat acea petiție de „nesupunere”/ se află și unii fotbaliști/ [pe care]^{3} i-am introdus cu curaj în echipă, lansându-i spre marea performanță.^{5}/

1 — P. S. subiectivă (este faptul) 2
2 — P. P.
3 — P. S. atributivă (faptul) 2
4 — P. S. atributivă (jucătorii) 3
5 — P. S. atributivă (fotbaliști) 3

● Precizați *funcția sintactică*, felul și cazul **pronumelor**;
ceea ce — subiect, pronume relativ compus, cazul N.
mă — complement direct, pronume personal, cazul Ac.
care — subiect, pronume relativ, cazul N.
pe care — complement direct, pronume relativ, cazul Ac.
i — complement direct, pronume personal, cazul Ac.
i — complement direct, pronume personal, cazul Ac.

● Alcătuiți **familiile lexicale** ale cuvintelor *a durea* și *fapt* și alcătuiți enunțuri cu câte trei derivate din fiecare familie;
doare — durere, îndurerat, dureros, durut, (a) îndurera, îndurerare
„În ranele tale *durutul* sunt eu.” (G. Coșbuc) — substantiv
Se plângea *de dureri* de cap. (substantiv)
Mi-a spus un lucru *dureros*. (adjectiv)
fapt — faptic, înfăptuire, a înfăptui, făptuitor, făptaș
Făptuitorul planului de sistematizare era foarte tânăr. (substantiv)
S-au înfăptuit uriașe transformări (verb)
Înfăptuirile de până acum vă dau speranțe într-un viitor mai bun. (substantiv)

● Precizați **gradul de comparație** al adverbului *mult*;
cel mai mult — superlativ relativ (de superioritate)

● Alcătuiți o frază în care verbul *a durea* să aibă valoare impersonală;

O *durea*^{1}/ *că* nu mai putea călători.^{2}/
1 — P. P.
2 — P. S. subiectivă

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE PROPUSE PENTRU ANALIZĂ

1. „Și resping orice-apărare, fie clipa cât de grea,
Câtă vreme am pe-aceea ce mi-o dă solia mea".

(Al. Davila)

(Atragem atenția asupra concesivei introduse prin „cât", cu valoarea „oricât").

2. „Știu c-ai depășit adesea dreptul dat de o solie,
C-ai cătat, aci, să zdruncini scaunul din temelie,
Că te-ai dus chiar până-acolo să dai mână de-ajutor
Ucigașilor ce-asupră-mi încercat-au un omor."

(Al. Davila)

(„Chiar până-acolo" nu arată locul, ci modul, intensitatea acțiunii, astfel încât „să dai mână de-ajutor ucigașilor" este consecutivă.)

3. „Iar târziu când taina dimprejur te cheamă
Și-ți strecoară-n suflet un fior de teamă,
Singur cu povara cugetului tău
Te cuprind deodată lungi păreri-de-rău
După-o fericire care întârzie,
După câte n-au fost dar puteau să fie,
După cele duse pentru totdeauna".

(G. Topîrceanu)

(De observat coordonarea dintre o parte de propoziție și o propoziție subordonată de același fel.

Scanned with OKEN Scanner

Participiul „duse" însoțit de articolul demonstrativ(adjectival), capătă valoare substantivală.)

4. „Pe când eram copil,
Și nu știam ce cale mi-e ursită
Îmi îndreptam privirea rătăcită
Spre soare, ca și cum într-însul
E-un suflet ce-mi aude plânsul,
O inimă ce se îndură
De cel răpus de chin și ură."

(P. Cerna)

5. „Plutește drept înainte și dacă pământul pe care-l cauți nu există încă, fii sigur că Dumnezeu îl va crea într-adins pentru a-ți răsplăti îndrăzneala."

(Regina Izabela către Cristofor Columb)

6. „Ce este o durere și-o lacrimă ce-nseamnă
Când tânăra nădejde la luptă te îndeamnă...?
Și ce-i să cazi când viața n-o pierdem în zadar,
Când trupurile noastre sunt pietre de altar,
Când fiecare știm că făurim o lume ce-o vor primi ca dar
Acei ce nu sunt încă și totuși îi iubim".

(P. Cerna)

7. „Și-a fost minune ce spunea:
Grăbit poporul cruci făcea,
De mila ei, și sta-ngrozit,
Și — atunci un sfetnic a venit
Și-n fața doamnei s-a oprit
Privind la ea."

(G. Coșbuc)

8. „Și-oricât de amărâți să fim
Nu-i bine să ne dezlipim
De cel ce viețile le-a dat!
O fi viața chin răbdat
Dar una știu: ea ni s-a dat
Ca s-o trăim."

(G. Coșbuc)

Scanned with OKEN Scanner

(Destul de frecvent concesivele sunt introduse prin adverbe și pronume (adjective) nehotărâte : oricât, oricare (vezi textul 9), orice, oricum (textul 10))

9. „O luptă-i viața, deci te luptă,
Cu dragoste de ea, cu dor,
Oricare-ar fi sfârșitul luptei
Să stai luptând, că ești dator".

(G. Coșbuc)

10. „Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic : „Bine-ai venit !"

(M. Eminescu)

11. „De sunt nebun, voiesc să-i apăr,
Că-n ochi au fulgere ce scapăr
Scântei de poezie,
Și nu e rar să se întâmple
Să poarte-o lume între tâmple
Pe care să n-o știe."

(Al. Macedonski)

12. „De câte ori e liniște, și e iarnă, și e soare, și se întâmplă să trec pe o stradă pustie, ascultându-mi pașii pe asfalt, îmi amintesc drumul la Spoleto."

(A. Blandiana)

13. Aș da orice să știu cum arată mormintele în Africa idolatră, să văd un cimitir budist sau unul islamic, dar e destul să-mi amintesc un loc de veci din Statele Unite și unul din Italia ca să înțeleg ce prăpăstii, nebănuite altfel, se cască și în interiorul psihologiei noastre euroamericane."

(A. Blandiana)

14. „Ce e zăpada ? Lacrimi înghețate,
O, căruțașule, să nu mă minți..."

... cânta mama, de cu seară, în timp ce frământa aluatul și-n casă mirosea a vanilie și-a scorțișoară, iar afară se pornise să ningă îndesat."

(Fănuș Neagu)

Scanned with OKEN Scanner

15. „Acolo, încotro mă îndrept, mă așteaptă marea cea mare și amară, în care, totuși, voi căuta să nu mă pierd."

(Zaharia Stancu)

16. „Bănică nu înțelegea nimic din acest cântec vechi, privea pe fereastră, atras de jocul fulgilor care se roteau și cădeau pe sania lui rezemată de salcâmul gros în trunchiul căruia bunicul a înfipt două inele de fier pentru legat caii".

(Fănuș Neagu)

17. „Picioarele de sprijin, zidite-n piatră, sunt așa de departe unele de altele ș-atât de înalte, încât toată uriașa împletitură de fier, pe care aleargă zguduitoarele trenuri, pare că plutește-n aer, ușoară ca o dantelă".

(Alexandru Vlahuță)

18. „Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști!"

(Mihai Eminescu)

19. „El ar fi vrut să-l mai aștepte pe tata, care trecuse în casa de alături, la bunici, să tragă vin în damigeni, dar somnul îl toropea, se strecură sub plapumă și adormi cu gândul la colacul ca un porumbel pe care mama îl făcuse anume pentru el".

(Fănuș Neagu)

20. „Cine-i tânăr și viteaz
Bujor poartă pe obraz
Și la potiră ș-arată
Pieptul gol, fața curată,
Și cât scoate un cuvânt
Cad neferii la pământ,
Cum se scutur perele,
Perele și merele".

(*Vasile Alecsandri* — Poezii populare ale românilor)

21. „... Irinuca ... avea bărbat și o fată balcâză și lălâie, de-ți era frică să înnoptezi cu dânsa în casă."

(Ion Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

22. „Visează, gândi mama, apoi stinse lumina și trecu alături în odaie, lăsându-l pe băiat singur cu visul acela în care se făcea că el are un munte de colaci și doi saci de nuci poleite și-au venit să-i cânte sub geam o căprioară și patru iepuri".

(Fănuș Neagu)

23. „Și ne întrebam cu toții: dacă o fi adevărat că toate viețuitoarele de pe pământ se trag dintr-o tulpină și că s-au deosebit unele de altele numai silite de împrejurările deosebite prin care au trecut — ce fel de împrejurări au fost acelea care au putut sili privighetoarea să ajungă să cânte așa, iar cârsteiul, bunioară, să hârâie, ca un ceasornic de buzunar când îl întorci?"

(Ioan Alexandru Brătescu-Voinești)

24. „Dacă îndrăznesc să mă plâng este că nu am fost un copil răsfățat, însă un copil iubit peste măsură".

(George Enescu)

25. „Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană".

(Ion Luca Caragiale)

(Atenție: *Cu tot zgomotul* este complement concesiv.)

26. „Știam prea bine că o dată ce-și pune el în gând ceva, nu-i chip să-l contrazici."

(Mark Twain)

27. „Când chibritul s-a stins, am ieșit afară și-am pus la loc belciugul, închizând ușa la fel de bine cum fusese și-nainte".

(Mark Twain)

28. „Ei se găseau acuma lângă stâncile uriașe numite Pietrele Doamnei. S-ar zice că Rarăul, cât e de mare, geme purtând pe spinare povara lor".

(Nicolae Gane)

(Atenție: Propoziția *cât e de mare* e subordonată concesivă.)

29. „Negrul se duse la ușă, ca să vadă banul la lumină, și începu, să-l muște, ca să se încredințeze că-i bun".

(Mark Tawin)

Scanned with OKEN Scanner

30. „Să știi de la mine că oriunde s-ar întâmpla vreo nenorocire, trebuie să fie amestecată o codiță de femeie".

(Nicolae Gane)

31. „Ființa mea întreagă se armoniza cu cerul, cu apele, cu toate peisajele. Învățătura mea era că lăsam să pătrundă în mine taina tuturor acestor lucruri nouă".

(Mihail Sadoveanu)

32. „De nu s-ar fi găsit tocmai în ziua aceea în cetate niște soli, care veniseră din partea oștirilor din soare-apune și a căpeteniei lor, preavestitul Crassus, regele Dapix s-ar fi grăbit de bună seamă și el în mijlocul flăcărilor, cu toate că pe umeri, de sub cușmă, părul îi curgea în șuvițe argintii, și-ar fi încercat și el destoinicia la rând cu cei mai tineri".

(Alexandru Mitru)

33. „Se înșeală cine crede că o priveliște e aceeași văzută în aceleași condițiuni".

(Mihail Sadoveanu)

34. „Atunci când se arată, singuri sau în grup, oricare ar fi împrejurarea, s-ar crede că sunt desprinși dintr-o frescă".

(Geo Bogza)

35. „Și Moș Teacă dă drumul companiei, după ce le mai explică înc-o dată și le atrage atenția că epizootia are obicei de se furișează printre santinele mai ales noaptea când n-o vede nimeni, și că, prin urmare, soldatul e dator să ceară epizootiei să umble cu felinarele aprinse."

(Anton Bacalbașa)

(Propoziția „că epizootia are obicei" are dublă subordonare, având termen regent atât pe *explică*, față de care este completivă directă, cât și pe *atrage atenția*, față de care este completivă indirectă.)

36. „Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stânga, și taie-n carne vie...
Fug toți și per din cale-i!... El strigă: „Steie față
Cui place vitejia, cui s-au urât de viață!"

(Vasile Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

37. „Încercând să scrii detașat despre el (Nicolae Labiș), constați că, treptat, te copleșește regretul inexprimabil după ceea ce el ar fi putut și Timpul nu i-a îngăduit să dea. El este un traseu poetic fără țel(de vreme ce nu-l vom mai putea cunoaște niciodată), un zbor deschis către toate cerurile deodată. Și atunci, pagina critică se transformă în elegie."

(Ilie Constantin)

38. „Vârî copilul și ticsi fânul la loc, apoi porni, nebună, cu Măriuca și cu Vlad, după ea, fără să le vorbească, fără ca să-i mai știe".

(Gala Galaction)

39. „Neliniștea moșneagului creștea cu cât privea mai mult cerul fără nori și boltirile lui din ce în ce mai joase și mai pierite deasupra plaiului sporit în depărtări, și cu cât bătrânețile nu-l mai iertau să sară în șa și să ia lumea în piept".

(Gala Galaction)

40. „Nu s-a dovedit că există bănuieli îndreptățite care să-i pună în cauză pe tunarii români".

(Marin Preda)

41. „Vederea acestei lupte, care i se păruse cumplit de crâncenă, atât îl mișcase, încât a povestit-o și altora".

(Ioan Alexandru Brătescu-Voinești)

42. „Vrură să salute, dar palidul ofițer le făcu semn de nerăbdare și le spuse ceea ce comandantul său îi spusese lui, trecând însă sub tăcere amănuntul că erau atât de vulnerabili cum îi atrăsese atenția colonelul".

(Marin Preda)

43. „Sergentul Ionescu se ridică vesel din adăpost, scuturâ din cap asemeni unui om care a luat apă în urechi și, clătinându-se, începu să calce alandala, ca un om beat, de colo până colo".

(Marin Preda)

44. „Dacă într-adevăr era real ce afirma însemna că ne dădea peste cap pregătirile de până atunci".

(Dragoș Vicol)

Scanned with OKEN Scanner

45. a) Se-nțelege că mă bucur că mă iei cu tine.
b) Se-nțelege că mă bucură că mă iei cu tine.

46. „Dar știu un lucru mai presus
De toate câte ți le-am spus:
Credința-n zilele de-apoi
E singura tărie-n noi,
Că multe-s tari cum credem noi
Și mâne nu-s.

(G. Coșbuc)

47. „Cel ce gândește singur și scormone lumina
A dat o viață nouă și-un om de fier, mașina..."

(Tudor Arghezi)

48. „Ș-apoi... cine știe de este mai bine
A fi sau a nu fi... dar știe oricine
Că ceea ce nu e nu simte dureri
Și multe dureri-s, puține plăceri".

(Mihai Eminescu)

49. „Dacă ești cinstit, n-ai teamă
De dușman, de-ar fi ciclop.
Fă cât poți și las' să râdă
Cei ce sar viața-n hop.
Iar de n-are scop viața
Fă să aibă clipa scop".

(George Coșbuc)

50. „De-ar fi-n lume-un sat de mâțe, zău! că-n
el te-aș pune vornic,
Ca să știi și tu o dată, boieria ce-i, sărmane!"

(Mihai Eminescu)

BIBLIOTECA ... IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

LISTA ABREVIERILOR

Ac. — acuzativ
adj. — adjectiv, adjectival
adv. — adverb, adverbial
aprop. — apropiere
art. — articol, articulat
atr. (atr) — atribut (atributivă)
card. — cardinal
circ. (circ.) — circumstanțial (circumstanțială)
com. — comun
compl. (compl). — complement (completivă)
conj. — conjugarea
D. — dativ
diat. — diateza
ex. — exemplu
expr. — exprimat
fem. — feminin
G. — genitiv
infin. — infinitiv
interog. — interogativ
locuț. — locuțiune
masc. — masculin
N. — nominativ
neaccent. — neaccentuat
neart. — nearticulat
nr. — numărul
pag. — pagina
pers. — persoana, personal
pl. — plural
P.P. — propoziție principală
prep. — prepoziție, prepozițional
pron. — pronume, pronominal
prop. — propoziție
P.S. — propoziție subordonată
sing. — singular
subord. — subordonată, subordonatoare
subst. — substantiv, substantival
tranz. — tranzitiv
V. — vocativ.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

MIOARA AVRAM, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei, 1986.

RODICA BOGZA IRIMIE, *Gramatica practică în texte literare românești*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989.

ION COTEANU, *Gramatică, Stilistică, Compoziție*, București, Editura Științifică, 1990.

PUIU FILIPESCU, CONSTANTIN C. BOSTAN, *Ora de limba română, Exerciții de gramatică și de vocabular pentru examenul de admitere și alte concursuri școlare*, Iași, Editura Junimea, 1992.

AUREL NICOLESCU, *Analize gramaticale*, București, Editura Ion Creangă, 1990 (ediția a IV-a).

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, *Teorie și analiză gramaticală*, București, Editura Coresi, 1992.

ȘTEFANIA POPESCU, *Gramatică practică a limbii române cu o culegere de exerciții*. București, E.D.P., 1992 (ediția a IV-a).

ION ROMAN, *Vorbiți și scrieți corect românește*, București, Editura Ion Creangă, 1990.

ELEONORA ZAMȘA, *Limba română : recapitulări și exerciții*, București, Editura Științifică, 1991.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

ARGUMENT 3

COMPENDIU 5

I. Propoziția și fraza 5

II. Corespondența dintre propoziție și frază, dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate 6

III. Raporturile sintactice în propoziție și frază exprimate prin cuvinte de legătură (elemente joncționale) 7

IV. Funcțiile sintactice ale pronumelui relativ 10

V. Propoziția subordonată SUBIECTIVĂ 13

VI. Câteva precizări în legătură cu identificarea subordonatelor 17

VII. Diferențierea complementelor și a subordonatelor care răspund la întrebarea DE CE? 20

VIII. Corelative ale subordonatelor circumstanțiale 21

IX. Câteva observații în legătură cu cazul și funcțiile sintactice ale cuvintelor în propoziție 24

X. Diateza verbului 25

XI. Valorile verbului A FI în propoziție și frază 29

XII. Cuvinte și construcții incidente 30

XIII. Pronumele și adjectivul posesiv 31

TEXTE ANALIZATE 34

TEST 1 34

Verbul A AJUNGE predicativ și copulativ
PRONUMELE RELATIVE și ADVERBELE RELATIVE

Scanned with OKEN Scanner

ADJECTIVE PROPRIU-ZISE şi ADJECTIVE PRONOMINALE
Raportul de COORDONARE între două PROPOZIŢII SUBORDONATE de acelaşi fel
Locuţiunile prepoziţionale care cer cazul Ac.

TEST 2 37
Verbul A FI, intranzitiv
Locuţiunile prepoziţionale care cer cazul G.
Locuţiuni prepoziţionale şi locuţiuni adverbiale cu formă identică sau asemănătoare

TEST 3 39
Transformarea modurilor nepersonale ale verbelor în moduri personale, ca mijloc de expansiune (dezvoltare) a unei părţi de propoziţie în propoziţie subordonată
Prepoziţii care cer cazurile G., D. şi Ac.
Subordonate diferite introduse prin conjuncţia DACĂ

TEST 4 40

TEST 5 42
Anticiparea şi reluarea complementului direct şi a celui indirect în cazul D. prin forme neaccentuate ale pronumelui personal

TEST 6 43
Verbe însoţite de pronume reflexive, ca predicate
Cazul adjectivelor posesive
Termenul regent pentru atribut şi subordonata atributivă

TEST 7 45
Modele de analiză pentru predicatul nominal (participiu) şi predicatul verbal la diateza pasivă

TEST 8 48
Raportul de coordonare între o parte de propoziţie şi o propoziţie subordonată
Vocabular. Structura vocabularului, vocabularul fundamental şi masa vocabularului
Gruparea verb copulativ la mod nepersonal + nume predicativ

TEST 9 51
Categoria genului la unele pronume
Modele de analiză pentru predicatul nominal (substantiv) şi predicatul verbal la diateza reflexivă
Complementul de agent
Vocabular. Cuvinte polisemantice şi omonime

TEST 10 54
Sensurile de bază, secundar şi figurat ale cuvintelor

Scanned with OKEN Scanner

TEST 11 56
Analiza frazelor în care apare semnul de punctuaţie : (două puncte)
Felul propoziţiilor din frază, principale, regente, secundare, subordonate

TEST 12 59
Dativul posesiv
Corespondenţa propoziţie/frază, contragerea subordonatelor în părţi de propoziţie
Subordonata PREDICATIVĂ
Corespondenţa propoziţie/frază la nivelul elementelor de relaţie

TEST 13 62
„Caracterizarea" propoziţiilor din frază
Modul conjunctiv în propoziţii subordonate şi principale

TEST 14 66
Valori morfologice ale cuvântului DREPT
Subordonata CONSECUTIVĂ

TEST 15 68
Subordonate diferite introduse prin adverbul relativ CUM
Analiza sintactică şi morfologică a unor numerale
Funcţiile sintactice ale numeralelor cardinale şi ale substantivelor legate prin prepoziţia DE de numerale

TEST 16 71
Gradele de comparaţie ale adjectivului
Adjective care nu au grade de comparaţie
Valori morfologice ale cuvântului A

TEST 17 74
Din nou despre dativul posesiv
Complementul direct exprimat prin diferite părţi de vorbire
Subordonate diferite introduse prin conjuncţia CĂ
Vocabular. Îmbogăţirea vocabularului prin împrumuturi

TEST 18 77
Din nou despre felul propoziţiilor din frază
Funcţiile sintactice ale pronumelui relativ CARE
Vocabular. Structura etimologică, fondul originar şi împrumuturile

TEST 19 80
Complementul circumstanţial de timp exprimat prin diferite părţi de vorbire
Vocabular. Îmbogăţirea prin mijloace interne derivarea

TEST 20 82
Valori morfologice ale cuvântului CE

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial de cauză exprimat prin diferite părți de vorbire
Locuțiunea adverbială DE ACEEA
TEST 21 84
Vocabular. Îmbogățirea vocabularului prin COMPUNERE
TEST 22 86
Subiect multiplu, inclus, subînțeles
Subiect exprimat prin verb la moduri nepersonale
TEST 23 88
Subordonata CONCESIVĂ
Subordonate diferite pe lângă termenul regent A RĂMÂNE
Subiectul exprimat prin diferite părți de vorbire
TEST 24 90
Formele adjectivului de întărire
Funcțiile sintactice ale ADVERBELOR RELATIVE
TEST 25 93
Analiza frazelor în care se află elemente joncționale subordonatoare alăturate
Subordonate diferite introduse prin adverbul relativ UNDE
Subordonate diferite pe lângă același termen regent A ÎNVĂȚA
TEST 26 95
TEST 27 97
Pronumele personal de politețe
Predicatul verbal exprimat prin diferite părți de vorbire
Vocabular. Îmbogățirea vocabularului prin SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE
TEST 28 100
TEST 29 102
Gradele de comparație ale adverbului
Atribute verbale și atribute adverbiale
TEST 30 103
Valori morfologice ale cuvântului AJUNGE
Complementul — clasificare
TEST 31 105
Numele predicativ exprimat prin diferite părți de vorbire
TEST 32 108
Valori morfologice ale cuvântului CÂT
Complementul circumstanțial de scop exprimat prin diferite părți de vorbire
Conjuncțiile coordonatoare — clasificarea lor

Scanned with OKEN Scanner

TEST 33 110
Complementul circumstanțial de mod exprimat prin diferite părți de vorbire

TEST 34 112
Predicatul nominal format cu diferite verbe copulative

TEST 35 114
Din nou „caracterizarea" propozițiilor din frază
Atributul adjectival exprimat prin diferite părți de vorbire
Complementul circumstanțial de loc exprimat prin diferite părți de vorbire

TEST 36 116
Atributul pronominal exprimat prin diferite pronume
Alcătuirea unor propoziții și fraze după scheme date

TEST 37 120
Pronumele și adjectivul posesiv
Atributul substantival exprimat prin substantive în diferite cazuri

TEST 38 122
Atributul verbal și atributul adverbial exprimate prin verbe la diferite moduri și prin diferite adverbe

TEST 39 124

TEST 40 127

TEST 41 129
Valori morfologice ale cuvântului UN

TEST 42 130
Complementul de agent exprimat prin diferite părți de vorbire

TEST 43 132
Verbe la infinitiv îndeplinind funcții sintactice diferite

TEST 44 135
Adjective care nu au grade de comparație

TEST 45 137
Formarea modurilor și a timpurilor compuse ale verbelor

TEST 46 140
Verbe la gerunziu îndeplinind diferite funcții sintactice

TEST 47 141
Vocabular. Categorii semantice studiate — sinonime, antonime, omonime, paronime

TEST 48 143
Cuvinte polisemantice, verbul A DA

Scanned with OKEN Scanner

TEST 49 145
Subordonate diferite introduse prin cuvântul CE
TEST 50 147
TEXTE PROPUSE PENTRU ANALIZĂ 149
LISTA ABREVIERILOR 157
BIBLIOGRAFIE 158

Nr. plan: 7595
Bun de tipar: 17 ian. 1994
Coli de tipar: 10,25

Tiparul executat la
Imprimeria „ARDEALUL" Cluj
Comanda nr. 466

Scanned with OKEN Scanner

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, R.A., BUCUREȘ

ISBN 973-30-3712-5

LEI 6

Scanned with OKEN Scanner